

**KAZAKİSTAN KÜLTÜRÜNDE KAZAK GELİNLİKLERİNİN
1900'DEN GÜNÜMÜZE DEĞİŞİMİ**

Guzal MASSADIKOVA

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MODA TASARIMI ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

EYLÜL 2016

Guzal MASSADIKOVA tarafından hazırlanan “Kazakistan Kültüründe Kazak Gelinliklerinin 1900'den Günümüze Değişimi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Moda Tasarımı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Yrd.Doç.Dr. Halime YÜCEER ARSLAN

Moda Tasarımı Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Başkan : Doç.Dr. Pınar GÖKLÜBERK ÖZLÜ

Moda Tasarımı Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Üye : Yrd.Doç.Dr. Pınar OLGAÇ

Moda ve Tekstil Tasarımı Anabilim Dalı, Atılım Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Tez Savunma Tarihi: 22/09/2016

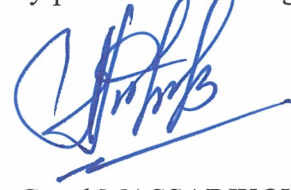
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

GuZal MASSADIKOVA

22/09/2016

KAZAKİSTAN KÜLTÜRÜNDE KAZAK GELİNLİKLERİNİN 1900'DEN GÜNÜMÜZE
DEĞİŞİMİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Guzal MASSADIKOVA

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
Eylül 2016

ÖZET

Gelinlikler, zaman zaman moda akımlarıyla birlikte değişiklere uğrayarak, sembolik değerini yitirmeden günümüze kadar önemini kaybetmemiştir. Gelinliklerin günümüze kadar korunmasına rağmen, kültürlere haz milli özelliklerinin kaybolduğunu da söyleyebiliriz. Batı modasının yaygınlaşmasıyla, kültürün kendisine özgü geleneksel gelinlikleri işlevsel yerini kaybederek, toplum batılı gelinlikleri benimsemeye başlamıştır. Bu sebeple, geleneksel gelinliklerimizin günümüze ulaşılabilen örneklerin kullanılan malzeme, kumaş, renk, model-kesim ve süsleme özellikleri açısından incelenmesi, günümüz tasarımlarında bu özelliklerin yaşatılması gerekmektedir. Geleneksel gelinliklerimizi yaşatmak amacıyla, geçmişten günümüze kadar süren süreç içerisinde değişimlerini inceleyerek, yeni tasarımlarını oluşturarak, yeni kaynağın bulunması düşünülmüştür. Bu çalışmanın amacı, geleneksel Kazak gelinliklerinin modernleşme sürecindeki değişimlerini araştırarak, günümüze uygun geleneksel özelliklerini yansıtan modern gelinlik tasarımlarının yapılmasıdır. Araştırmanın evrenini, 1900-2000'li yılları arasında giyilen geleneksel Kazak gelinlikleri oluşturmaktadır. Örneklemini ise, müzelerde bulunan altı adet "Kamzol", altı adet "Köylek", altı adet "Saukele", bir adet "Caulık", bir adet "Önur", bir adet "Kemer", bir adet "Şalvar" ve iki adet nikah yüzüğü; görüşme formu esnasında 1950-2000'li yılları arasında evlenen iki yüz Kazak kadını; modern gelinlik tasarımlarında ise otuz adet gelinlik modeli oluşturmuştur. Araştırmanın alt amaçları doğrultusunda verileri, önce müzelerde bulunan geleneksel Kazak gelinlikleri üzerinde yürütülmüş, gelinliklerin incelenmesinde gözlem yöntemi; gelinliklerle ilgili bilgilerin yorumlanmasında ise betimsel yöntem kullanılmıştır. İkinci alt amacının verileri görüşme formu sırasından elde edilmiştir. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde yüzdelerle hesaplanmıştır. Üçüncü alt amacında, Kazakistan tasarımcı v esanağacıları tarafından üretilen geleneksel gelinlik fotoğrafları toplanmıştır. Bulunan gelinlik fotoğrafları, geçmişte giyilen geleneksel gelinlikler ile kullanılan malzeme, kumaş, renk, model-kesim ve süsleme özellikleri açısından karşılaştırılması yapılmıştır. Karşılaştırmanın değerlendirilmesinde ise gözlem fişi kullanılmıştır. Araştırmanın dördüncü alt amacında, geçmişte giyilen geleneksel Kazak gelinliklerinden yararlanarak, modern geleneksel gelinlik tasarımları yapılmış, bir adet gelinlik modelinin tasarım aşaması çalışılmıştır. Kazakistan müze ve kültür evlerinde bulunan gelinlikleri incelenerek kayıt altına alınması, envanter çalışmalarının dışında bu gelinliklerin kullanılan malzeme, kumaş, renk, model-kesim, süsleme ve teknik özelliklerinin belirlenerek literatüre kazandırılması önemlidir. Böylece, geleneksel gelinliklerin zengin olması, bu özelliklerin korunması ve gelecek nesil için yaşatılması, şüphesiz büyük önem taşıyacaktır. Araştırma sonucunda, ulaşılabilen gelinliklerin günümüz tasarımcılarına esin kaynağı olarak kullanılması ve gelecek nesillere aktarılması için öneriler de bulunulmuştur.

Bilim Kodu : 406/7.020
Anahtar Kelimeler : Kazak, Geleneksel, Gelinlik, Modern, Tasarım
Sayfa Adedi : 157
Danışman : Yrd. Doç. Dr. Halime YÜCEER ARSLAN

THE CHANGE OF TRADITIONAL KAZAKH BRIDAL IN KAZAKHSTAN CULTURE
SINCE 1900
(Master's Thesis)

Guzal MASSADIKOVA

GAZI UNIVERSITY
INSTITUTE OF FINE ARTS
September 2016

ABSTRACT

Bridal and wedding gowns changed over time in parallel to change in fashion trends but without losing the associated symbolic value until today. Although bridal's symbolic value was preserved until today but the national and cultural characteristics of them was abandoned. With the spread of western fashion trends, the traditional bridals that once were a reflection of the culture lost its functionality and the society began to adapt to western bridal dresses; For that reason, it is important to study traditional bridal examples and explore the used materials, fabric, color, model and cut in order to preserve these features in contemporary bridal designs. For that matter, aiming to revive traditional bridal dresses was thought of by tracing the process of change that occurred from the past until today, and following this investigation with creating new designs that are intended to form a new resource for this topic. The research aim is investigating the process of change and modernization of traditional Kazakh bridal dresses in order to come out with modern bridal dress designs that reflects traditional features and suitable for the present time as well. The study covered traditional Kazakh wedding dresses worn between 1900-2000 years, the samples that were found in the museums consisted of six jackets (Kamzol), six long shirts (koylek), six bridal headdresses (saukele), one shalwar, one belt, one bridal veil (caulik), one önir and two wedding rings. During the interview process a total sample of two hundred women who got married between 1950 and 2000 years were interviewed; forty women for each 10 years' interval, while the designed samples covered thirty designs created by the researcher. In accordance with the study's sub-objectives; data related to traditional Kazakh bridal dresses were collected from museums, and studied using the observation method. For information interpretation about the collected traditional bridal data the descriptive method was used. For the second sub-objectives of the study; data were obtained through interview process. The data obtained were analyzed using a percentage system and the evaluation of data was through researcher's interpretation. For the study's third sub-objective; photographs of the traditional bridal dresses that were worn after 1990 year were collected and compared with traditional bridal dresses in terms of type of cloth used, colors, model, cut, and decorative features. The evaluation of the comparison was in the form of interpretation. The study's fourth sub-objective, was making use of the traditional bridal dresses to inspire the design of a contemporary bridal dress. One bridal dress model was developed for the design phase. Examining bridal dresses located in Kazakhstan museums and culture house in addition to documenting the details of the fabric, color, pattern, technical specifications and cut is a valuable addition of great importance to the literature. In this way, preserving the richness of traditional Kazakh bridal dresses and revitalizing it for the future generation is undoubtedly of a great importance. As a result; this research shows traditional bridal dresses that reached to us from the past can be used as inspiration for today's fashion designers as well as some suggestions on how to pass this resources for future generations.

Science Code : 406/7.020
Key Words : Kazakh, Traditional, Bridal Dress, Modern, Design.
Number of Pages : 157
Advisor : Assist. Prof. Dr. Halime YÜCEER ARSLAN

TEŞEKKÜR

Kazakistan kültüründe Kazak gelinliklerini 1900'den günümüze değişimi konulu bu tez çalışması, geleneksel Kazak gelinliklerinin geçmişten günümüze kadar modernleşme sürecindeki değişimlerini incelemek kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın yürütülmesi için planından bitimine kadar süren süreç içerisinde desteğini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Yrd.Doç. Halime YÜCEER'e, araştırma esnasında her zaman destek olan ve yol gösteren Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü Sayın Doç.Dr. Pınar GÖKLÜBERK ÖZLÜ'ye, tez çalışmamın jüri üyesi Sayın Yrd.Doç. Pınar Olgaç'a, geleneksel Kazak gelinlik materyallerinin hazırlanması ve incelenmesinde yardımlarından dolayı Kazakistan Devlet Müzesi Başkanı Sayın Alimbay NURSAN ALİMBAYOĞLU'na, Kazakistan Milli Müzesi Başkanı Sayın Darhan MİNBAI'ya, Güney Kazakistan Merkez Müzesi Başkanı Sayın G.S.ARENOVA'YA , Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesi Başkanı Sayın Gulmira SHALABAYEVA KENJEBOLATOVNA'ya Çimkent Merkez Kültür Evinin Etno bölümünün görevlisi Sayın Manat ISAYEVA MANATKIZI'ya, kaynak tarama çalışmalarında değerli literatürleriyle destekleyen Gazi Üniversitesi Kütüphanesine, İSAM Kütüphanesine, İMA Kütüphanesine, Kazakistan Milli Kütüphanesi, Otırar Kütüphanesi, Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinin Kütüphanesine, Güney Kazakistan Kültür Evinin kütüphane ve Türkistan Kütüphanesine, araştırma sürecinde yaşadığım zorluklar karşısında beni daima motive etmeye çalışan çok değerli arkadaşlarıma, ayrıca hayatımın her anında yanımda olan, her konuda desteklerini aldığım ve verdiğim bütün kararlarda arkamda duran, bana güç ve güven veren öncelikle anneme, kardeşlerine sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, Türkiye'de Yüksek Lisans yapmama imkan sağlayan başta T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluğu Başkanlığı Başkanı Sayın Doç.Dr. Kudret BÜLBÜL'e ve Kültürel ve Sosyal İlişkiler Daire Başkanlığı uzmanı Sayın Suat BEYLUR'e ve tüm Türkiye Bursları ekibine sonsuz teşekkürlerimi sunarım ve çalışmalarında başarılar dilerim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	xii
RESİMLERİN LİSTESİ	xiv
1. GİRİŞ.....	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	11
2.1. Kazakistan Devletinin Tarihi ve Coğrafi Durumu	11
2.1.1. Sosyal yapısı ve geçim kaynakları	12
2.1.2. El sanatları	12
2.1.3. Kız isteme geleneği ve örf-âdetleri	14
2.2. Geleneksel Kadın Kıyafetleri	17
2.2.1. Özel gün giysileri	19
2.2.2. Geleneksel gelinlikleri	20
2.3. Kazak Kültüründe Gelinlikler	25
2.4. Giysi Tasarımında Temel İşlemler	27
2.4.1. Piyasa araştırması.....	27
2.4.2. Renk-hikaye panosu hazırlama	28
2.4.3. Özgün model çizme	29
2.4.4. Modele karar verme	29
2.4.5. Temel kalıp hazırlama.....	30
2.4.6. Deneme kalıbı hazırlama	30
2.4.7. Giysinin kontrolü	30

2.4.8. Üretim kalıbı hazırlama	30
2.4.9. Prototip ürün hazırlama.....	30
2.4.10. Giysi serileştirme	31
2.4.11. Kesim planı	31
2.4.12. Maliyet hesabı	31
2.4.13. Kalite kontrol	31
2.5. İlgili Araştırmalar	31
3. YÖNTEM	35
3.1. Araştırma Modeli	35
3.2. Veri Toplama Teknikleri	36
3.3. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	37
4. BULGULAR VE YORUM.....	39
4.1. Kazakistan Müzelerinde Bulunan Gelinliklerinin İncelenmesi.....	39
4.2. 1950-2000'li Yılları Arasında Giyilen Gelinliklerinin İncelenmesi	66
4.3. 1990'lı Yılları Sonrası Modernleşmiş Geleneksel Kazak Gelinliklerinin İncelenmesi.....	88
4.4. Geleneksel Kazak Gelinliklerinin Tasarım Aşamaları ve Özgün Tasarımları	92
4.4.1. Araştırma (piyasa araştırması)	92
4.4.2. Özgün model geliştirme	93
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	135
5.1. Sonuç	135
5.2. Öneriler.....	139
KAYNAKLAR	141
EKLER.....	143
EK-1. Görüşme formu.....	144
EK-2. Görüşme formu sonucunda ulaşılan gelinlikler.....	145
ÖZGEÇMİŞ	155

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge 4.1. a. Kamzol inceleme çizelgesi.....	39
Çizelge 4.2. b. Kamzol inceleme çizelgesi	40
Çizelge 4.3. c. Kamzol inceleme çizelgesi.....	41
Çizelge 4.4. d. Kamzol inceleme çizelgesi	42
Çizelge 4.5. e. Kamzol inceleme çizelgesi.....	43
Çizelge 4.6. f. Kamzol inceleme çizelgesi	44
Çizelge 4.7. a. Köylek inceleme çizelgesi.....	45
Çizelge 4.8. b. Köylek inceleme çizelgesi	46
Çizelge 4.9. c. Köylek inceleme çizelgesi.....	47
Çizelge 4.10. d. Köylek inceleme çizelgesi	48
Çizelge 4.11. e. Köylek inceleme çizelgesi.....	49
Çizelge 4.12. f. Köylek inceleme çizelgesi	50
Çizelge 4.13. a. Saukele inceleme çizelgesi.....	51
Çizelge 4.14. b. Saukele inceleme çizelgesi	52
Çizelge 4.15. c. Saukele inceleme çizelgesi.....	53
Çizelge 4.16. d. Saukele inceleme çizelgesi	54
Çizelge 4.17. e. Saukele inceleme çizelgesi.....	55
Çizelge 4.18. f. Saukele inceleme çizelgesi	56
Çizelge 4.19. Celek inceleme çizelgesi.....	57
Çizelge 4.20. Şalvar inceleme çizelgesi	58
Çizelge 4.21. Önr inceleme çizelgesi.....	59
Çizelge 4.22. Kemer inceleme çizelgesi	60
Çizelge 4.23. Gelinlik aksesuarlarının envanteri	61
Çizelge 4.24. 1950-1960'lı yılları arasında Kazak kadınlarının giydikleri gelinliklerine ilişkin verilerin incelenmesi	67

Çizelge 4.25. 1950-1960'lı yıllar arasında giyilen gelinlik giysi parçalarının 100% frekans sistemiyle değerlendirme tablosu	68
Çizelge 4.26. 1960-1970'li yılları arasında Kazak kadınlarının giydikleri gelinliklerine ilişkin verilerin incelenmesi	74
Çizelge 4.27. 1960-1970'li yılları arasında giyilen gelinlik giysi parçalarının 100% frekans sistemiyle değerlendirme tablosu	75
Çizelge 4.28. 1970-1980'li yılları arasında Kazak kadınlarının giydikleri gelinliklerine ilişkin verilerin incelenmesi	77
Çizelge 4.29. 1970-1980'li yılları arasında giyilen gelinlik giysi parçalarının 100% frekans sistemiyle değerlendirme tablosu	78
Çizelge 4.30. 1980-1990'lı yılları arasında Kazak kadınlarının giydikleri gelinliklerine ilişkin verilerin incelenmesi	80
Çizelge 4.31. 1980-1990'lı yılları arasında giyilen gelinliklerin 100% frekans sistemiyle değerlendirme tablosu	81
Çizelge 4.32. 1990-2000'li yılları arasında Kazak kadınlarının giydikleri gelinliklerine ilişkin verilerin incelenmesi	84
Çizelge 4.33. 1990-2000'li yılları arasında giyilen gelinliklerin 100% frekans sistemiyle değerlendirme tablosu	85
Çizelge 4.29. Geçmişte ve günümüzde giyilen Kazak geleneksel gelinliklerinin karşılaştırılması.....	89
Çizelge 4.35. 1 form tanımlama.....	110
Çizelge 4.36. ҚОТШІІІ (SOTŞL)- temel kalıp ölçüleri	115

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil 4.1. Kamzol ön(a) ve arka(b) görünümü.....	39
Şekil 4.2. Kamzol ön(a) ve arka(b) görünümü.....	40
Şekil 4.3. Köylek ön(a) ve arka(a) görünümü.....	41
Şekil 4.4. Kamzol ön(a) ve arka(b) görünümü.....	42
Şekil 4.5. Kamzol ön(a) ve arka(b) görünümü.....	43
Şekil 4.6. Kamzol ön(a) ve arka(b) görünümü.....	44
Şekil 4.7. Köylek ön(a) ve arka(b) görünümü.....	45
Şekil 4.8. Köylek ön(a) ve arka(b) görünümü.....	46
Şekil 4.9. Köylek ön(a) ve arka(b) görünümü.....	47
Şekil 4.10. Köylek ön(a) ve arka(b) görünümü.....	48
Şekil 4.11. Köylek ön(a) ve arka(b) görünümü.....	49
Şekil 4.12. Köylek ön(a) ve arka(b) görünümü.....	50
Şekil 4.13. Şalvar ön(a) ve arka(b) görünümü	58
Şekil 4.14. 1950-1960'lı yılları arasında giyilen gelinliklerin teknik çizimleri	70
Şekil 4.15. 1960-1970'li yılları arasında giyilen gelinliklerin teknik çizimleri	76
Şekil 4.16. 1970-1980'li yılları arasında giyilen gelinliklerin teknik çizimleri	79
Şekil 4.17. 1980-1990'lı yılları arasında giyilen gelinliklerin teknik çizimleri	82
Şekil 4.18. 1990-2000'li yılları arasında giyilen gelinliklerin teknik çizimleri	86
Şekil 4.19. Geleneksel gelinliklerden esinlenerek tasarlanmış moden geleneksel gelinliklerin özgün tasarımları	94
Şekil 4.20. Geleneksel Gelinlik Özgün Tasarım Renklendirilmesi	102
Şekil 4.21. Seçilen bir modelin detaylı çalışması	111
Şekil 4.22. Kamzol'un ön(a) ve arka (b) görünüm teknik çizimi.....	112
Şekil 4.23. Köylek ön(a) görünüm teknik çizimi.....	113
Şekil 4.24. Köylek arka(b) görünüm teknik çizimi.....	114
Şekil 4.25. 44 beden temel kalıp çizimi	118

Şekil 4.26. 44 beden temel tek parçalı kol çizimi	119
Şekil 4.27. Kamzol model uygulama (ön görünümü)	120
Şekil 4.28. Kamzol üretim kalıbı hazırlama (ön görünümü)	121
Şekil 4.29. Kamzol model uygulama (arka görünümü)	122
Şekil 4.30. Kamzol üretim kalıbı hazırlama (arka görünümü).....	123
Şekil 4.31. Kamzol üretim ön boy kalıbı hazırlama (ön görünümü)	124
Şekil 4.32. Köylek model uygulama 1(ön görünümü).....	125
Şekil 4.33. Köylek model uygulama 2(ön görünümü).....	126
Şekil 4.34. Köylek üretim kalıbı hazırlama (ön görünümü)	127
Şekil 4.35. Köylek model uygulama 1(arka görünümü)	128
Şekil 4.36. Köylek model uygulama 2(arka görünümü)	129
Şekil 4.37. Köylek üretim kalıbı hazırlama (arka görünümü)	130
Şekil 4.38. Etek fırfırı üretim kalıp hazırlaması.....	131
Şekil 4.39. Kol model uygulama.....	132
Şekil 4.40. Kol üretim kalıbı hazırlama	133
Şekil 4.41. Kamzol ön ve arka parçalarının yerleşim planı	134
Şekil 4.42. Koylek ve kolun ön ve arka parçalarının yerleşim planı	134

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim 2.1. Kazakistan Haritası	11
Resim 2.2. Kızköterer Geleneği	15
Resim 2.3. Şımlıdk.....	15
Resim 2.4. Geleneksel Kazak gelinliği	20
Resim 2.5. Cırğa.....	24
Resim 2.6. Gelin Cabuğı	24
Resim 4.1. Kamzol ön görünümü	39
Resim 4.2. Kamzol ön görünümü	40
Resim 4.3. Kamzol ön görünümü	41
Resim 4.4. Kamzol ön görünümü	42
Resim 4.5. Kamzol ön görünümü	43
Resim 4.6. Kamzol ön görünümü	44
Resim 4.7. Köylek ön görünümü	45
Resim 4.8. Köylek ön görünümü	46
Resim 4.9. Köylek ön görünümü	47
Resim 4.10. Köylek ön görünümü	48
Resim 4.11. Köylek ön görünümü	49
Resim 4.12. Köylek ön görünümü	50
Resim 4.13. Sukele ön görünümü	51
Resim 4.14. Saukele ön görünümü	52
Resim 4.15. Saukele ön görünümü	53
Resim 4.16. Saukele ön görünümü	54
Resim 4.17. Saukele ön görünümü	55
Resim 4.18. Saukele ön görünümü	56
Resim 4.19. Celek ön görünümü.....	57

Resim 4.20. Şalvar ön görünümü.....	58
Resim 4.21. Önr ön görünümü.....	59
Resim 4.22. Kemer ön görünümü	60
Resim 4.23. Yüzük yan görünümü.....	61
Resim 4.24. Yüzük yan görünümü.....	61
Resim 4.25. Salpınşak ön görünümü	61
Resim 4.26. Kapsırma ön görünümü.....	62
Resim 4.27. Yüzük yan görünümü.....	62
Resim 4.28. Salpınşak ön görünümü	62
Resim 4.29. Salpınşak ön görünümü	62
Resim 4.30. Küpe ön görünümü	63
Resim 4.31. Küpe ön görünümü	63
Resim 4.32. Salpınşak ön görünümü	63
Resim 4.33. Takı ön görünümü.....	63
Resim 4.34. Kapsırma ön görünümü.....	64
Resim 4.35. Kapsırma ön görünümü.....	64
Resim 4.36. Geleneksel Kazak gelinliklerinden esinlenerek tasarlanmış günümüz gelinlikleri	88
Resim 4.37. Geleneksel gelinliklerden esinlenerek oluşturulan renk-hikaye ponosu hazırlanması	93

1. GİRİŞ

Her toplumun kendine özgü bir dili, kültürü, örf ve âdetleri vardır. Bunlardan biri olan giyim-kuşam, toplumun en önemli unsurlarından biridir. İlk çağlardan bu yana insanoğlu, yaşadığı coğrafyaya göre, yetiştirdiği pamuk, ipek ve o topraklarda yaşayan hayvanlardan elde ettiği deri gibi malzemeleri kullanarak, kendine özgü giysiler geliştirmiştir. Bulunduğu coğrafyanın kimliğini yansıtan bu giysiler, o coğrafyanın insanların tarihî geçmişi, kültürünü, inanç ve geleneksel oluşumunu sağlamıştır.

Tarih boyunca Kazakistan, bulunduğu coğrafyadan farklı birçok kültüre kucak açmış ve kendi bünyesine kabul ettiği farklı kültürleri barındırmıştır. Kazak halkı, kendi ahlâkî değerlerini, dillerini, giyim-kuşamlarını, âdet ve göreneklerini, yani genel olarak öz değerlerini korumaya ve bir sonraki nesillere aktarmaya gayret etmiştir.

Teknoloji ile paralel gelişen moda ve sanat akımları, Kazak kültürünün geleneksel gelinliklerini de etkilemiştir. Kazak halkı, bir ölçüde değişime uğramış olsa da, geleneksel gelinliklerini günümüze kadar yaşatmaya çalışmıştır. Geleneksel özelliklerini devam ettiren Kazak halkı, giyim kuşamlarıyla geleneğin kaybolmadığını göstermiştir.

XX. yy. başlarında Kazak aydınları, Avrupa'nın giyinme geleneğini (modasını) taklit etmeye başlamıştır. Takım elbise (ceket, pantolon), yakası dik beyaz gömlek giymeyi ve kravat takmayı alışkanlık haline getirmiştir. "*Şapan*"ın (cüppe) yerine mont giymeye ve ata binmek yerine faytona binmeyi başlamıştır. Artık Kazak halkı, dünya modasına uymaya başlamış, günümüzde geleneksel kıyafetlerini özel günlerde ve bayramlarda giymektedir.

Ayrıca, Kazak topraklarında yaşamakta olan Rus, Ukrayna, Alman, Tatar ve diğer toplulukların kültürleri, Kazak halkının modası ve millî gelinliklerini de etkilemiştir. Bu süreçte gelinliklerin bazı örneklerinde, Rus giyim çeşitlerini (başörtü, şal, ceket, kısa elbise, duvak) kabul etmelerine neden olmuştur (Hiyanat ve Sujikova, 2007, s.9). Bu etkileşimler, İkinci Dünya Savaşı sonrası 60'lı yıllara kadar devam etmiştir.

Sovyet Devletleriyle işbirliği yapan İtalya, Almanya, Çin ve Hindistan gibi farklı ülkelerden getirilen gelinlikler, Kazak kadınlarını daha farklı boyutta etkilemiştir. 60'lı yıllardan itibaren Kazak kadınları, beyaz gelinlikleri tamamen benimsemeye başlamıştır. Kazak kadınlarının beyaz gelinliği benimsemesi, 1990'lı yılların ortalarına kadar sürmüştür. Ancak, 1991 yılında Kazakistan Sovyet Devletleri'nden ayrılarak, bağımsızlığına kavuştuktan sonra, çeşitli moda evleri geleneksel nakışta modern gelinlikler üretmeye başlamıştır.

Son zamanlarda toplum geliştikçe, Kazakistan'ın sanatçı ve tasarımcıları, unutulmakta olan millî simgede el işlemlerini yeni usullerle uygulamaktadır. Ayrıca, eskilerde bulunan millî sanat örneklerinin bazıları, kıyafetlerde geleneksel biçimini ve niteliğini kaybetmeden kullanılmaktadır.

Bu bilgiler çerçevesinde araştırma tezimin konusu; Kazakistan kültüründe gelinliğin tarihten günümüze modernleşme sürecinin incelenmesi ve günümüzde giyilebilecek modern gelinlik tasarımlarının elde edilmesidir. q

Araştırmanın amacı

Geleneksel Kazak gelinliklerinin modernleşme sürecindeki değişimlerini araştırarak, geleneksel özelliklerini yansıtan modern gelinlik tasarımlarının yapılması.

Alt amaçlar:

1. Geleneksel Kazak gelinliklerinde kullanılan malzeme, kumaş, renk, model-kesim ve süsleme özelliklerinin incelenmesi.
2. Geleneksel Kazak gelinliklerden modern gelinliklere geçiş sürecinin, kullanılan malzeme, kumaş, renk, model-kesim ve süsleme özellikleri ve tamamlayıcı aksesuarları açısından incelenmesi.
3. Geçmişte ve günümüzde giyilen geleneksel Kazak gelinliklerinde kullanılan malzeme, kumaş, renk, model-kesim ve süsleme özelliklerini karşılaştırarak, benzerlik ve farklılık gösteren boyutlarının incelenerek tespit edilmesi.

4. Geleneksel gelinliklerin kullanılan malzeme, kumaş, renk, model-kesim ve süsleme özelliklerinden esinlenerek, modern gelinlik tasarımlarının geliştirilmesi.

Araştırmanın önemi

Kazak kültüründe evlilik törenlerinde kullanılan gelinlikler, yöre halkının yaşam tarzını ve hiyerarşik yapısını açıkça ortaya koymaktadır. Kazakistan'ın müze ve kültür evlerinde bulunan gelinliklerin incelenmesi, kayıt altına alınarak literatüre kazandırılması açısından önemlidir. Envanter çalışmalarının yanısıra gelinliklerde kullanılan malzeme, kumaş, renk, model-kesim, süsleme ve teknik özelliklerinin belirlenip korunması, bu özelliklerin gelecek nesil için yaşatılması, şüphesiz büyük önem taşıyacaktır.

Sınırlılıklar

1. Bu çalışmada; gelinliklerde kullanılan malzeme, kumaş, renk, model-kesim ve süsleme özellikleri incelemesi ile sınırlandırılmıştır.
2. 1950-2000'li yılları arasındaki gelinlik modelleriyle sınırlandırılmıştır.
3. Gelinlik üzerinde taşınan aksesuarlarının (başa ve ayağa giyilen, bele ve kola takılan) incelemesi ile sınırlandırılmıştır.
4. Modern geleneksel gelinlik tasarımında model çizimi ile sınırlandırılmıştır.

Sayıtlar

Kazakistan müzelerinde ve Kazak kadınlarının evlerinde bulunan 1950'li yıllardan günümüze ulaşan gelinliklerinden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında yapılan gelinliklerinin tarihi ile ilgili, ikincil kaynakların doğru olduğu kabul edilmiştir.

Tanımlar

Arkarmuyiz: Geleneksel Kazak motifinin adıdır. Dağ koyunu boynuzu, bozkır hayvanın boynuzunun kutsallığına göre yapılmış nakış türü.

Artkıbau: Geleneksel gelinlik başlığının aksesuarlarından biridir. Türkçede arkadaki bağcık anlamına gelir.

Ayır Kalpak: Kazakların geleneksel erkek baş giysisidir. Beyaz renkli kuzu yününden yapılıp, etek tarafı ön ve arka tarafı kesik olan kadifeyle kaplanan bir tür başlıktır.

Barkıt kabıs: Geleneksel kadın ayakkabılarının içinde kumaşlı, topuklu olandır.

Bauırsak: Geleneksel Kazak yemeklerinden biridir. Yuvarlak şekilde yağda kavrulmuş ekmektir.

Beldemşe: Geleneksel Kazak kadınının bele giyilen giysisinin adıdır. Giysi Türkçede etek olarak adlandırılıyor.

Beşpent: Geleneksel Kazak kadınının üst giysisinin adıdır.

Börık: Geleneksel Kazak genç kız baş giysisidir. Alçak boylu, yukarı kısmı yuvarlak biçimdedir.

Bosağa maylau: Geleneksel evlilik örf-detlerinin biridir. Kelimenin Türkçe anlamı eşiği yağlamak demektir.

Caktama: Saukele'nin yan ve arka taraflarını kapatmak amacıyla yapılmış kumaş parçası.

Calayır: Kazak toplumuna ait bir soy adıdır.

Cambı: Geleneksel ev aletlerinden birisidir. Altın ya da gümüşten yapılmış eşyadır.

Carma şımıldık: Geleneksel Kazak ev eşyalarından biridir. Ev içinde iki tarafa açılan yatak perdesidir.

Caulık: Geleneksel Kazak kadın giysisinin adıdır. Dörtgen biçimli şal tarzındadır.

Celek: Geleneksel gelinlik başlığının arkasına tutturulan kumaşın adıdır.

Cengeylik: Geleneksel evlilik örf-adetlerinden biridir. Kızın yengelerine verilen hediyenin ismidir. Türkçede yengelik anlamına gelir.

Cense: Geleneksel Kazak kadın üst giysisinin adıdır.

Dambal: Geleneksel Kazak kadınının içten giyilen giysisinin adıdır. Türkçede şalvar olarak adlandırılır.

İç köylek: Geleneksel Kazak kadınının içe giyilen giysisinin adıdır. Türkçede ince kumaşlardan yapılan gömlek anlamına gelir.

Kabis: Kazak Geleneğinde ayak giyiminin adıdır. Türkçede topuklu ayakkabı anlamına gelir.

Kabis-Ması: Geleneksel Kazak ayak giysisinin adıdır. Türkçede mas olarak adlandırılır.

Kalınmal: Geleneksel Kazak örf-adetlerinden biridir. Türkçede kız parası olarak kullanılır.

Kamzol: Geleneksel Kazak gelinliklerinin dışa giyilen giysi parçasıdır. Türkçede cepken olarak adlandırılmaktadır.

Kapsırma: Geleneksel Kazak köyleklerinin ön tarafına takılan aksesuarının adıdır.

Kaptırma: Geleneksel Kazak kadın köyleklerinin önüne takılan aksesuarının adıdır.

Karkara: Geleneksel Kazak kadın baş giyiminin adıdır.

Kazmoyın: Geleneksel Kazak motif adıdır. Motif Türkçede kuğu boynu anlamına gelir.

Kaztaban: Geleneksel Kazak motifinin adıdır. Motif Türkçede kuğu ayağının altı anlamına gelir.

Kelin cuzın körü: Evlenen geline ait örf-adetlerinden biridir. Kelimenin Türkçe anlamı gelinin yüzünü görmek demektir.

Kelin çay: Evlenen geline ait örf-adetlerinden biridir. Kelimenin Türkçede manası gelin çayı demektir.

Kiyıt: Geleneksel Kazak örf-adetlerinden biridir. Kiyıt Türkçede karşı tarafa verilen hediye demektir.

Kimeşek: Geleneksel Kazak kadın baş örtüsünün adıdır.

Kimeşek giymek: Geleneksel Kazak kadınlara ait olan örf-adetlerinden biridir. Gelin'in 1 çocuk doğurduktan sonra giydiği baş giysisinin adıdır.

Kiyim ilü: Geleneksel evlilik örf-adetlerinden biridir. Kelimenin Türkçe anlamı giysi asmak demektir.

Kiyim tıgu: Geleneksel evlilik örf-adetlerinden biridir. Kelimenin Türkçede anlamı giysi dikmek demektir.

Kiyiz uy: Keçeden yapılmış geleneksel Kazak evlerinden biridir.

Kırkmuyiz: Geleneksel Kazak motiflerinin adıdır. Motif Türkçede kırık boynuz anlamını verir.

Kışı cuz: Kazakları birleştiren soyların ismidir. Türkçede küçük anlamına gelir.

Kızköterer: Geleneksel evlilik örf-adetlerinin biridir. Damat evlenmeden önce gizlice nişanlısını görmeye gittiğinde kızın yengelerine aldığı hediyedir. Türkçede kızı kaldırmak anlamına gelir.

Konırau gül: Geleneksel Kazak Motifinin adıdır. Motifin Türkçe anlamı çan çiçeği demektir.

Kongırat: Kazak toplumuna ait bir soy adıdır.

Korcın söğü: Geleneksel evlilik örf-adetlerinden biridir. Kelimenin Türkçe anlamı heybe, torba açmak demektir.

Kosmuyız: Geleneksel Kazak motifinin adıdır. Türkçe anlamı çift boynuz motifi demektir.

Koşkarmüyz: Geleneksel Kazak motiflerinden biridir. Türkçede koç boynuzu anlamını verir.

Kökirekşe: Geleneksel Kazak Kadın köyleğinin üzerine giyilen üst giysisidir.

Köylek: Geleneksel Kazak gelinlik kamzolonun içinden giyilen giysi parçasıdır. Türkçede elbise olarak adlandırılmaktadır.

Kösege: Geleneksel Kazak ev eşyalarından biridir. Kız için hazırlanan şımıldığın adıdır.

Kulakbau: Geleneksel gelinlik başlığının aksesuarından biridir. Türkçede anlamı kulak bağcığı demektir.

Kundık: Geleneksel Kazak kadın baş giysisinin adıdır.

Kupı: Geleneksel Kazak kadın üst giysisinin adıdır.

Kuskanatı: Geleneksel Kazak motifinin adı. Motif Türkçede kuş kanadı anlamını verir.

Kusmoyın: Geleneksel Kazak motifinin adıdır. Motif Türkçede kuş boynu anlamına gelir.

Kustumsık: Geleneksel Kazak motifinin adıdır. Motif Türkçede kuş burnu anlamına gelir.

Kuymalı kabıs: Geleneksel Kazak kadın ayakkabılarının içinde, yüksek topuklu ayak giysisinin adıdır.

Lakabas kabıs: Kazak kadınının geleneksel sandalete benzeyen topuklu ayak giyimidir.

Mıkşıyma kabıs: Geleneksel Kazak kadınının deri topuklusunun adıdır.

Orta cuz: Kazakları birleştiren soy ismidir. Türkçede orta anlamını verir.

Önır: Geleneksel Kazak kadın köyleklerinin ön tarafına örtülen kumaşın adıdır.

Peluş: Kazak kadınlarının kullandığı kumaş adıdır.

Rularına: Soyların adlandırılması için koyulmuş özel isimdir.

Salpınşak: Geleneksel Kazak kadın aksesuarlarının ismidir.

Saukele: Geleneksel Kazak gelinliğinin başa giyilen giysi parçasıdır.

Sınarmüyız: Geleneksel Kazak motifinin adıdır. Sınarmüyız demek çift boynuz anlamına gelir, antilop ve dağ keçisi boynuzunun tasviri.

Şapan: Geleneksel Kazak erkeğinin dışa giyilen üst giysisidir.

Şaşkap: Geleneksel Kadın saç aksesuarlarından biridir, saçların dağılmaması için kullanılan ağ biçiminde örgüdür.

Şekelikter: Geleneksel gelinlik başlığının alın kısmını kapatan süslü takının adıdır.

Şonkayma: Kazak kadınının sivri burunlu, ökçeli geleneksel deri çizmesidir.

Şubayşıktan: Geleneksel Kazak kadın üst giysisinin adıdır.

Tabakşalar: Kazak kadınının yuvarlak biçimde metalden yapılmış geleneksel bir tür süs eşyasıdır.

Takiya: Geleneksel Kazak genç kız baş giysisidir. Alçak boylu, yukarı kısmı yuvarlak tarzdadır.

Talkan: Geleneksel Kazak yemeklerinden biridir. Kavrulmuş ve dövülmüş arpadan hazırlanmaktadır.

Tengeleri: Geleneksel Kazak kadın aksesuarlarından birisinin adıdır. Türkçede düğme, para olarak adlandırılır.

Tüskiyiz: Geleneksel Kazak ev aletlerinin adıdır. Evin duvarını bezemek için kullanılan eşyadır. Türkçede renkli kiyiz anlamına gelir.

Ton: Geleneksel Kazak kadın üst giysisinin adıdır.

Töbeldiriği: Geleneksel gelinlik başlığının yukarı kısmına takılan aksesuarının adıdır.

Ulı cuz: Kazakları birleştiren soy ismidir. Türkçede büyük demek anlamını verir.

Üki: Geleneksel başlıkların bir kenarına takılan aksesuarlarının adıdır. Türkçede kuş tüyü anlamını verir.

Üki kulak: Geleneksel Kazak motifinin adıdır. Motif Türkçede tüylü kulak demektir.

Ton: Geleneksel Kazak Kadın üst giysisinin adıdır.

Töbeldiriği: Geleneksel gelinliğin başlığına yukarı kısmına takılan aksesuarının adıdır.

Ulı cuz: Kazakları birleştiren soy isimidir. Türkçede büyük demek anlamını verir.

Ükı: Geleneksel başlıkların bir kenarına takılan aksesuarının adıdır. Türkçede kuş tüyü anlamını verir.

Üki kulak: Geleneksel Kazak Motifinin adıdır. Motif Türkçede tüylü kulak demektir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde, Kazakistan tarihi ve coğrafi durumu, iklimi, sosyal yapısı, geçim kaynakları, inanç ve örf-adetleri, geleneksel millî kadın kıyafetleri, geleneksel gelinlikleri ve tamamlayıcı aksesuarları konulu başlıklara yer verilmiştir.

2.1. Kazakistan Devletinin Tarihi ve Coğrafi Durumu

Kazak toprakları, 6. yüzyılda Göktürk Hanlığı'nın idaresinde bulunmuştur. Orta Asya-Hazar Denizi'nden Çin sınırına kadar uzanan topraklardan Kazaklar bağımsız bir millet olarak özgür yaşamıştır. Kazak halkı tarihimizde Çu ve Talas nehirlerinde, belli bir yerde ve yönetim altında olmadan, konar-göçer tarzında yaşantı süren halktır (Sabri, 2011, s.25).

Eski Sovyetler Birliği'nin ikinci en büyük ülkesi olan Kazakistan, 2. 29.900 km²'lik yüz ölçümündedir. Günümüzde coğrafik alanıyla dünyanın dokuzuncu sırasını almıştır. Çin, Kırgızistan, Rusya, Türkmenistan ve Özbekistan'a komşu olan Kazakistan'ın, Aral Gölü ve Hazar Denizi'ne sınırı bulunmaktadır. Kış aylarında oldukça soğuk olan ülke, yaz aylarını sıcak geçirir. Bölgeler arasındaki sıcaklık farklılığı oldukça fazladır. Kazakistan'ın en yüksek noktası 6.994 metre yükseklikle Tanrı Dağları'ndaki (Tien-Şan) Han Tengri zirvesidir. Ülkenin yüzde 7'si ormanlar, yüzde 4'ü dağlar, yüzde 26'sı ekilebilir alanlar, yüzde 23'ü bozkır ve yüzde 40'ı çöl görünümlü topraklardan oluşuyor (ozmalidanismanlik, 2016).

Resim 2.1. Kazakistan Haritası (turkcebilgi, 2016)

2.1.1. Sosyal yapısı ve geçim kaynakları

Göçebe olarak yaşayıp, 19. yüzyılın sonunda yerleşik yaşamaya geçen Kazaklar, 18. ve 19 yy. başlarından itibaren sağlıklı bireğitim çalışmalarına başlamıştır. Kazaklar bütün yaşamları boyunca Rusların, Ruslaştırma ve Hristiyanlaştırma politikalarına şiddetle karşı koymuşlardır. Böylece 1958'de Kazak okullarında Kazak tarihi okutulmaya başlanmıştır. 1988'de alınan bir kararla "Kazakça" resmi dil olarak kabul edilmiştir. Bugün Kazakistan'da Kazak Devlet Üniversiteleri, Kazakistan Bilimler Akademisi, El Farabi Üniversitesi, Ahmet Yesevi Üniversitesi bulunmaktadır (msxlabs.org, 2008).

Kazakistan, zengin yer altı geçim kaynaklarına sahiptir. Bu zenginlikleri sıraladığımızda ülkede, dünya krom rezervinin yarısından çoğu bulunmaktadır. Ayrıca, Kazakistan bugün, volfram rezervi konusunda birinci, fosfor cevheri konusunda ikinci, manganez rezervinde üçüncü, kurşun ve molibden konusunda dördüncü, demir cevheri rezervi konusunda da dünya sekizincisidir (Altaylı, 2016).

2.1.2. El sanatları

Kazak kültüründe el sanatlarının desen şekilleri çeşitlidir. Halk arasında daha yaygınlaşmış süsleme işlemlerinden birisi de, geleneksel motif işlemleridir. Geleneksel motiflerinin, geçmişten günümüze kadar iki yüzden fazla örnek çeşitleri bulunmuştur. Kazak toplumuna has geleneksel motifler ve göçebe halklar ile kültürel etkileşimlerden dolayı oluşmuş motiflerde mevcuttur.

Yüz yıllar öncesi motiflerinin kavramı, üç farklı boyutta sınıflandırılmıştır: Bunlar; hayvancılık, tabiat ve göçebe yaşamdır. Bu gibi motifler, günlük kullanımda ev eşyalarında kullanılmaktadır. Motiflerin süsleme ve boyama işlemlerinde, bütün boya renklerinin ayrı bir anlamı vardır. Motiflerin ana unsurları; kozmogonik ve hayvansal, bitkisel ve geometrik tasvirleri biçimlendirmiş şekillerle oluşturulmaktadır (Kasimov, 1995, s.7-12).

Boyama ve renk aşamasında bazı renkler, motiflere farklı sembolik anlamlar kazandırmaktadır. Bunlardan mavi-göğün, beyaz-gerçekliğin, sevincin ve

mutluluğun, kırmızı-ateşin ve güneşin, sarı-zekâ kaderin ve kaygının, siyah-yerin, yeşil-geçliğin ve baharın simgesidir. Demek ki; motiflerin boyama aşamasında, renklerin uyumlu yerleştirilmesi, her millet için kendine göre farklı anlam oluşturmaktadır. Kazak kültüründe motifler kıyafetlere yerleştirilirken, renkler bir düzeydedir. Örneğin; geleneksel nakışlı kıyafetlerde genellikle siyah kadife, mavi renkli peluş kumaşlar, motifleri ise sarı ve kırmızı olup, çeşitli ipliklerle süslenmiştir. Koyu siyah renkler genellikle küpe, ayakkabı, sandık, ağaç süsleme işlemlerinde hafif çizgiler sıfatında kullanılmıştır (Kasimov, 1995, s.32-34).

"*Kosmuyız*" (çift boynuz motifi), bu geyik boynuzunu andıran nakış türüdür. Nakışın bu türü "*Saukele*"ye, "*Ayır kalpak*"ın (çatallı kalpak - beyaz kuzu yününden yapılan, etek tarafı ön ve arka tarafı kesik olan kadifeyle kaplanan bir tür başlıktır) üst tarafına ve kenarlarına, "*Kamzol*"un ön tarafına ve çizmelerin koncuna yapılır. Bununla birlikte; mutluluk, bereket ve zenginliğin simgesi olan "*Arkarmuyız*" (dağ koyunu boynuzu, bozkır hayvanının boynuzunun kutsallığına göre "*Eğri büğrü*" edilerek yapılmış nakış türüdür) "*Sıñarmüyız*" (çiftboynuz, antilop ve dağ keçisi boynuzunun motifleridir), "*Koşkarmüyız*" (koç boynuzu), "*Kırıkmyız*" (kırıkboynuz) gibi çeşitli geleneksel motifleri giysilerde çok kullanılır.

"*Kuskanatı*" (kuş kanatı motifi), bu desen evlenmekte olan kızın "*Tüskeyiz*" (evin duvarını bezemek için kullanılan eşya), sandığına yapılmıştır. Bundan başka "*Kusmoyın*" (kuş boynu) ve "*Kustumsık*" (kuş gagası) gibi kuş adlarıyla ilgili motifler el sanatlarında kullanılır.

"*Kaztaban*" (kuğu ayağının altı), temizlik ve saflık simgesi olarak bilinen kuğuyu Kazak halkı ayrıca korumuş, özellikle sarı renkli kazı kutsal saymıştır. Bu motifi sevenlerin birbirleriyle samimi olması, bereketli ve rızıklarının bol olması, neşeli yaşamları için çadır ve ev eşyalarında kullanılır.

"*Kazmoyın*" (kuğu boynu), bu motifi genelde kadınlar elbisesinin eteğine, kürk ve "*Kamzol*"ların ön tarafına kullanmışlardır.

"*Üki kulak*" (tüy kulak), karanlıkta daha iyi görebilme özelliğinden dolayı, edepliliği, uyanıklığı, çevikliği ve hedeflerine ulaşabilme dileğiyle çeşitli eşyalara ve kıyafetlere yapılır.

"*Konırau gül*" (çan çiçeği) motifi genellikle kıyafetlere, yeni evlenenlerin çadırındaki ev eşyalarına kullanılır. Çan çiçeği gençliğin, çocukluğun ve ilkbaharın simgesidir. Konırau gül, her zaman kötülüklerden koruyacağı inancıyla ortaya çıkmıştır (Xiyanat ve Sujikova, 2007, s.272).

Kazak kültüründe nakış ve dikiş sanatı, geleneksel zenginliğini koruyarak yüzyıllar öncesinden günümüze kadar ulaşmıştır. Nakış ve el sanatının Kazaklara özgü olan birkaç türü vardır; bunlardan bazıları iğneli nakış, çapraz dikiş, sağ-sol yatay dikiş, bindirme dikişi, kıvrılarak bindirme dikişleridir. Bunlar: beyaz, mavi, siyah, sarı ve kırmızı kumaşların üzerinde yapılmış nakış süslemelerinde daha avantajlı yöntemdir. Süslemeli motifler deri, beyaz renkli deri, boyanmış deri, bez gibi kalın mal derilerinin üzerine uygulanmaktadır (Kasimov, 199, s.138-141).

2.1.3. Kız isteme geleneği ve örf-âdetleri

Kazakların evlenme geleneği, kız istenme ve başlık parası ödenmesiyle yapılır. Evlenme geleneğine uygun olarak, iki taraf birbirlerine başlık parası dışında, değerli kumaşlar ve giyimler hediye ederler. Gelinin anne babası ilk evlenme sözleşmesi yapıldıktan hemen sonra, evlenmenin en önemli parçası olan gelinin çadırı, faytonu ve "*Saukele*"sini hazırlamaya başlar. Kazaklar kızın çeyizine çok önem verir. Kazaklarda; "Kız için çeyizi altı yaşından toplarsan aşar, yedi yaşından toplarsan yeter" denilir. Çeyizde pahalı eşyalarla birlikte "*Saukele*", giysileri, süslü aksesuarları, ev cihazları, bununla birlikte beyaz "*Kiiz*" evde verilir (Xiyanat, Sujikova, 2007:256). Evlenme törenleri başlayıp bitene kadar, arada diğer gelenek ve görenekler yapılır. Bunlardan; "*Kızköterer*", "*Carma şımıldık*", "*Bosaga maylau*" giysi dikmektir.

"*Kızköterer*" (Resim 2.3'de görüldüğü gibi), damadın evlenmeden önce nişanlısını gizlice görmeye gittiğinde kızın yengelerine verdiği hediyedir. Başlık parası

verildikten sonra, damat arkadaşlarıyla gelini görmeye gelir. Köye atıyla gelen damadı kızın yengeleri karşılar ve damadı çadıra götürür. Yengelerinden biri kız ile damadın buluşmasını sağlayıp, arabuluculuk yaptığı için "*Cengeylik*" (yengelik) hediyesi ona verilir (Alimbay, 2009, s.175).

Resim 2.2. Kızköterer Geleneği (Alimbay, 2013, s.23)

"*Carma şııldık*" (Resim 2.4'te görüldüğü gibi), iki tarafa açılan perdedir. İkiye ayrılarak açıldığı için "*Carma*" perde diye adlandırılmıştır. Genç kızlara ait olan "*Carma*", "*Şııldık*" türüne "*Kösege*" denir. "*Carma Şııldık*", genellikle açık kırmızı, yeşil ve gri renkte olur (Alimbay, 2012, s.234). Genç kız evlenmeden önce evinin bir köşesine "*Şııldık*" dikilir. "*Şııldık*" içinde, yani ortasında kıza hazırlanan süslü, işlemeli "*Saukele*"si konur. Kızı istemeye gelen dünürler, "*Saukele*"ye bakarak kızın durumu anlıyor. "*Saukele*" yapımına, ailenin ekonomik durumuna göre büyük önem verilmiştir. Zengin aile "*Saukele*"si, sıradan aile "*Saukele*"sine göre daha pahalı kumaşlardan yapılarak, daha süslü ve uzun olur.

Resim 2.3. Şııldık (Güney Kazakistan, Çimkent Merkez Kültür Evi)

"Bosağa maylau" (eşiği yağlamak), gençler evlendiklerinde, yeni çadır kurduklarında ya da herhangi bir aile yeni ev aldığıında; akrabaları gelir ve yeni evin kapısına yağ sürerler ve süren kişiye hediye verilir. Bu inanç ise, herkesin uğrayacağı huzurlu bir ev olsun anlamındadır (Kenjeahmetulı, 2012, s.88).

Geleneksel düğün kıyafetleriyle ilgili gelenekler:

"Giyim dikmek", kızın evine giden dünürlerin gece boyu uyumamaları gerekir. "Lezzetli yemeğin kalmasının yerine, kötü karın yarılısın" diyerek, dünürlerin verdikleri yemeğin hepsi uyumadan yenilmelidir. Eğer uyuyakalırsa, kızın giyimini dünür tarafından birisi diker ve ceza parasını ödetir. Bu yüzden erkek tarafından gelen dünürler, içme-yemeye, uyumamaya, şarkı söylemeye de dayanmalıdır (Kenjeahmetulı, 2012, s.16).

"Kiyim ilü" (giyim asmak), dünürler kızın evine gelince, dünürler için hazırlanan hediyelerini dağıtır. Tören bittikten sonra, gelen dünürler hediyelerin içinde giyimlerini giyerek giderler. Bu hediyelere karşılık dünürler eşya ya da para verir.

"Korcın söğü" (heybe, torba açmak), düğün hediyeleri arasında korcın söğü geleneğine genelde kadınlar katılır. "Korcın" torbasının ağzına para konulur. Bu para korcını açana ait olur. "Korcın"ın bir yanına gelinin anne babası için üst giyimi, öbür tarafına düğüne katılanlara verilecek tatlı yemekler konulur (Xiyanat ve Sujikova, 2007, s.13).

Kazak gelinliklerine ait geleneksel örf-âdetler

"Kelın cuzın körü" (gelin yüzünü görmek), gelinin annesi damat tarafından gelen bir erkeğe, beyaz renkli kumaş verecektir ve bu kumaşın bir ucunu silah ya da dayağa bağlar. Gelinini görmeye gelen misafirlere "Betaşar" şarkısı söylenir. Gelinin yüzünü görmek için, hediye olarak kayınpeder bir at, kayınvalide ise bir deve, akrabaları da çeşitli hediyelerini vererek gelin yüzünü görür. Bu sırada gelin, damat tarafından gelen her bir kişi için eğilip selam verir.

"*Kelin çay*" (*gelin çay*), damadın akrabaları, gelinin elinden çay içmek için gelir. Misafirler için özel masa hazırlanır. Genelde masaya; "*Bauirsak*" (yağda kavrulmuş ekme), tatlılar, meyiz, topaklar, "*Talkan*" (kavrulmuş dövülmüş arpa) konulur. Gelin, gelen misafirlere çayı sağ eliyle uzatır (Alimbay, 2012, s.47-48).

"*Kimeşek giymek*", yeni gelin bir çocuk doğurana kadar, başına "*Celek*" (dörtgen biçimli şalı) örtecek, sonradan geleneğe göre "*Kimeşek*" giyecektir. Kazakistan'ın Kuzey bölgesinde buna "*Caulık örttü*" (başörtülen büyük biçimde şalı) denilir. "*Kimeşek*", kadına çocuk emziği için uygunluk ve kolaylık sağlar (Kenjeahmetoğlu, 2013, s.182).

2.2. Geleneksel Kadın Kıyafetleri

Geleneksel kadın kıyafetleri, doğa ve yaşam koşullarına göre değişiklikler göstermiştir. Geleneksel kıyafetleri, düğün töreni kıyafetleri ve günlük kıyafetler olarak sınıflandırılmıştır. Düğün törenlerinde giyilmiş kıyafetler, kadife, ipek, pahalı süslü deri kumaşlardan; günlük giysiler ise, sade ve kullanışlı olan kumaşlardan dikilmiştir. Günümüze kadar geleneksel kıyafetleri süslü zengin milli motifleriyle modernleşmiş halinde toplum içerisinde yerini korumaktadır (Kenjebay, 2004).

Geleneksel kıyafetleri tarzları ve biçimlerine göre "*Ulı cuz*", "*Orta cuz*", "*Kışı cuz*" (bunlar Kazakları birleştiren soylar isimleri) gruplandırılmış, bazen her cuzun içindeki "*Rularına*" (*soy adı*) göre de adlandırılmıştır. Kıyafetler genişliği, boyu, rengi, biçim dikimine, süsleme işlemlerine ait her bölge kendi özelliklerini taşımaktadır. Örneğin, "*Ulu cuz*" soyuna bağlı Kazakların yaşadığı Güney Kazakistan bölgesinde; Özbek, Tajik ve Uygurlar ile sınırlı olduğundan, kültürel etkileşimden dolayı "*Şapan*" elbiseleri düz çizgili, etek-kolları uzun, açık yakalı olarak biçimlendirilmiştir.

"*Orta cuz şapan*"ları genellikle sade kumaşlardan, sırmatsız, kıyafetlerde süsleme işlemleride nadir bulunmaktadır. Etek üçü genişliği de biraz yatay kesimli, kolları geniş biçimli, yakası kesilmiş ya da düğmeli olarak biçimlendirilmiştir. Çünkü "*Orta cuz*" bölgesi Rus, Tatar milletleriyle kültürel etkileşimden dolayı giyim tarzlarını yansıtmıştır.

"*Kıışı cuz*" Kazakları giyim tarzlarında, yani şapanlarında genellikle uzun, kol ağzı geniş biçimli, yakası kıvrımlı, süsleme işlemlerinde çoğunlukla keçeleri yaka ve kol ağzına kullanmışlardır. Kazak toplumunda, kendi aralarında bu tür farklılıklar olsa bile, geneline baktığımızda hepsinin ortak ulusal tarzı ve Kazakça adları vardır. "*Uş cuz*"un kıyafetlerinin hepsinde, koltuk ve pantolon altına giysinin rahatlığını sağlamak amacıyla, dörtgen üçgen kumaşların ağı dikilmiştir (Kenjebay, 2004).

Geleneksel kadın kıyafetleri bölgelere göre de değişiklikler gösterer farklı adlandırılmıştır. Genel olarak, "*Köylek*" (*kadın elbisesi*), "*Kimeşek*" (*kadın baş örtüsü*), "*Caulık*" (*kadın baş örtüsü*), "*Celek*" (*kadın baş örtüsü*), "*Saukele*" (*gelinlik baş giysisi*), "*Takiya*" (*genç kız baş giysisi*), "*Kabıs-Ması*" (*kadın ayak giyimi*), "*Kökirekşe*" (*kadın üst giysisi*) gibi kıyafetlerden mevcuttur. Kıyafetlerin süsleme işlemleri ve aksesuarı; kız kıyafeti, gelin kıyafeti, orta yaştaki kadın kıyafeti, büyük yaştaki kadın kıyafeti olmak üzere dörde ayırarak sınıflandırılmıştır (Kasimov, 1995, s.155). Kız kıyafetlerinin üst parçaları dar biçimli, omuz ve yaka-kolları nakışlı, elbise etekleri kat kat çift etekli, başlıkları tüylü, boncuklu, ayakkabıları yüksek topuklu; ayrıca, kızların elbiseleri altın ve gümüş boncuklarla süslenmiştir. Evli kadınlar çocuk doğuncaya kadar kız kıyafetlerini giyebilir, fakat, başlarına "*Börık*" (alçak boylu, yukarı kısmı yuvarlak genç kız baş giyimi) ve "*Takiya*" giymeyecektir. Hamile kadın kıyafetleri geniş, kızlara göre daha sade nakışlı, düz etekli, bel ve kol hatları geniş olarak biçimlendirilmiştir. Orta ve büyük yaştaki kadınların elbiseleri de uzun, sade düz etekli, başlarına şal ve "*Kimeşek*" takmıştır (Kasimov, 1995, s.160).

Geleneksel kadın kıyafetlerinin iç giysileri, "*Köylek*" ve "*Kökürekşe*"dir; dış giysileri ise, "*Kamzol*" (kadife kumaştan yapılan gelin dış giyim), "*Beşpent*" (kadife kumaştan yapılan kadın dış giyimi), "*Şapan*" (kalın kumaştan yapılan kadın dış giyimi), "*Kupı*" ve "*Şubayşık*"tan (kadife kumaştan yapılan kadın dış giyimi) ibarettir. Orta Asya halklarının içinde Kazak kadınları, ince belli elbise ile "*Kamzol*"u daha erken giymeye başlamıştır. Kazakistan'ın Güneyi ve Doğusunda işlemeli "*Kadife*" ve "*Beldemşe*"ler (etekler) çok yaygın olmuş, aynı tarzdaki "*Beldemşe*"leri (çeşitli kumaşlardan yapılan etek) Kırgız halkı da giymiştir. Cetusu bölgesinde (Güney Kazakistan) kadınlar, başlarına "*Kündik*" (bir tür tülbent)

sarmıştır. Saçlarına ise saçaklı ipek bağ bağlayıp örmüş, bunun adı “*Şaşbau*”mış (saç bağı), altın ve gümüş süslerden yapılan “*Şolpi*” takmıştır. Evlenecek kızın düğünde giymesi için, 70 cm uzunluğunda koni ve sivri biçiminde “*Saukele*” dikilirdi. Onun kaplanır (Boranbay, 2014, s.41-43).

XIX.yy. sonu ve XX. yy. başlarında “*Kamzol*”un süsleme usulünün yöresel özellikleri de olmuştur. Örneğin, Güney Kazakistan bölgesinde, yaka ve bel hattına iri boncuklara asılı şekilde gümüş paralar dikilmiştir. Bazen, belin kenarlarına yuvarlak iri gümüş düğmeler ve kaytan, yakasına ise küçük gümüş düğmeler dikilmiştir. Cetisu bölgelerinde “*Kamzol*” kaytanla işlenir, yaka ve bel kenarlarına ise çift sırada metal paralar uygulanır. “*Kamzolun*” etek ve bel kenarlarına kaytanla, bantla ya da saçakla yapılan işleme usulü Batı, Doğu ve merkezi Kazakistan’da çok yaygınlaşmıştır. Kazakistan’ın Kuzeyinde (Kökçetau eyaleti) “*Kamzolun*” tamamı gümüş parayla (düğme) dikilmiştir. “*Kamzolun*” önünü kapatmak için, iki yanına “*Kapsırma*” ve “*Kaptırma*” (gümüş süslemeli bir tür düğme) kullanılır (Zaharova, Hodjaeva, 1964, s.88).

2.2.1. Özel gün giysileri

Geleneksel düğün kıyafetleri çeşitli süs aksesuarlarıyla, kültürün mistik ve estetik zevklerini belirlemektedir. Bu düğün kıyafetlerinin süsleme işlevi dışında en önemli özelliği, gelin giysilerindeki kutsal niteliklerin, kötülüklerden ve nazardan koruyarak mutluluk, nesil, servet, çevresindekilere sevgi ve iyilik dağıtmasıdır.

Kazak kadının bayramlık (özel günlerde giydiği) kıyafetlerinin çeşitli süslemeli ve işlemeli motifleri, gümüş “*Şalpinşak*” ve “*Tenge*” ler (düğme, para), inci mercanlardan dikilmiştir (Boranbay, 2014, s.41-43). Kazak kültüründe düğün kıyafetinin rengine, ince süsleme işlemelerine ve tamamlayıcı aksesuarlarına çok önem verilmiştir. Düğün kıyafetlerinde kırmızı ve kan rengi; güç, mutluluk, bereket, heveslik, verimlilik, büyüme, ateş, aşk ve güneşi simgeler. Beyaz renk; temizlik, kutsallık, üstünlük ve zenginliği simgeler. Altın ve gümüş renkleri; doğa dışındaki güçlerin ortaya çıkmasının belirtisi gibi, mutluluk ve zenginlik rengi sayılmıştır. Yeşil renk, gençliği ve ilkbaharı; lacivert ve siyah renkler ise, fakirlik ve mutsuzluğu

simgelemiştir. Bu yüzden, lacivert ve siyah renkler pek fazla kullanılmamıştır (Xiyanat ve Sujikova, 2007, s.258).

2.2.2. Geleneksel gelinlikleri

Geleneksel kıyafetler içinde yer alan düğün kıyafeti çok önemli olmuştur. Düğün kıyafetlerinde genellikle süsleme ve işlemenin etnik örneği yüksek görülmüştür. Örneğin, gelinin düğün elbisesi, kırmızı ya da açık renkli hem ince, hem pahalı ipek kumaşlardan dikilmiştir. Bununla birlikte gelin, başına süslenmiş başlık "*Saukele*" giymiştir. Genelde damat ve gelinlik giysilerinde açık kırmızı, koyu kırmızı, turuncu ve sarı renkler tercih edilmiştir. "*Saukele*" ve damadın "*Şapanı*" (cüppe), kırmızı renkli kadifeden dikilmiştir. Gelin ve damat için dikilen "*Kiyiz uy*" (keçe çadırı) de, beyaz renkli keçeden yapılmıştır (Alimbay, 2012, s.146).

Resim 2.4. Geleneksel Kazak gelinliği (Galimbayeva, 1976, s.84)

Gelinlik, kız ve kadın kıyafetinden farklı olup, gelin olduğunu belli eden kıyafettir. Gelinle ilgili gelenekler, giydikleri kıyafetlerin özelliklerinden belli olmuştur. Örneğin, Sır bölgesinin (Güney Kazakistan) eski geleneğine göre, gelinlik için gelinin ayak ve kolu görünmeyecek şekilde eteği uzun elbise, başörtü kullanılmıştır.

Sır bölgesindeki Kazak kadınları, başörtü takma geleneğini yitirmemiş ve günümüze kadar devam ettirmişlerdir (Alimbay, 2012, s.49).

İçe giyilenler:

Gelinlik takımını oluşturan parçalar; “*İç köylek*” (ince kumaşlardan yapılan gömlek), “*Köylek*” (gelinlik elbisesi), “*Dambal*” (içten giyilen şalavar) ve “*Şalvar*”dan ibarettir. İçten giyilen iç “*Köylek*” ve “*Dambal*” daha ince kumaşlardan, “*Köylek*” ve “*Şalvar*”ı ise kadifeden dikilmiştir.

“*Köylek*”, ince ipek, yarı ipek, atlas gibi kumaşlardan dikilmiştir. Genellikle edebî eserlerde, “*Köylek*”in rengi kırmızı olarak tasvir edilir ve açık renkli kumaşlardan dikilir. Elbisenin eteğini gelinin hamile kalması kolay olacağına inanılarak içe katlamayıp, boş bırakırlar. Kolları, gövdesi, eteği ve yakası işlenmiştir.

Üste giyilenler:

“*Kamzol*”, XIX.yy. ikinci yarısında pahalı süslemeli “*Kamzol*”lar, sadece özel günlerde ve düğün törenlerinde kullanılır. Düğün (gelinlik) “*Kamzol*”u, kız çeyizinde mutlaka bulunması gereken giysidir ve kızın çocukluğundan beri hazır olması gereken eşyalarından biri olmuştur. Gelinlik “*Kamzol*”u, mümkün olduğu kadar pahalı kumaşlardan (pamuklu kadife, atlas ve ipek), kırmızı renkli, siyah ve çizgili olarak Orta Asya ipeklerinden dikilmiştir. Mangışlak’ta (Batı Kazakistan), “*Kamzol*”un kolları uzun ve bol kesimli yapılmıştır. Tarbagatay’da (Doğu Kazakistan) ise, düğün “*Kamzol*”unun alt tarafından uzun sahte takma kol dikilmiştir. “*Kamzol*”u kullanma özelliklerine göre, Kazakistan’ın Güney ve Doğu bölgelerinde gelinin başına örtülür, diğer bölgelerde ise omuza koyulur. Kazak geleneklerine göre; düğüne misafirleri davet etme görevini üstlenen kadın, düğün “*Kamzol*”unu giyerek gelinin köyünü gezer. Gelin düğünden sonra çeyiziyle birlikte “*Kamzol*”unu da kocasının evine götürür. Kocasından evlenmekte olan fakat, “*Kamzol*”u olmayan bir kıza hediye olarak verilir. XX.yy. Kazakistan’ın birçok bölgelerinde “*Kamzol*”, “*Ton*” olarak adlandırılmıştır (Zaharova ve Hodjaeva, 1964, s.93).

XX.yy. sonları "*Kamzol*"ların renk ve kumaş özellikleri değiştirilerek, daha açık renkli ince kumaşlardan kullanılmaya başlanmıştır. Beyaz renkli pelüş "*Kamzol*" çok şık görünüm vermiştir. Genelde bu yılların "*Kamzol*"ları, kolları kısa, dik yakalı, boyun ile gövde "Y" biçiminde olmuştur. Model özelliklerinde, gelin bedeninin zarıflığını belli etmek amacıyla bel kısmı incelmıştır. "*Kamzol*" süsleme işlemlerinde, örülmüş düğme iliği ve altın parça ile kaplanmış düğmeler kullanılmıştır. Nakışlar, grafik desenli geleneksel millî motiflerle süslenmiştir (Asanova, 1995, s.90).

Başa giyilenler:

"*Saukele*", Kazak kızlarının evlenme törenlerinde giydikleri çok değerli, geleneksel bir başlıktır. "*Saukele*", başlık olmakla birlikte Kazak geleneği, kültürü ve el işi ustalığının bir örneği olarak kutsal sayılmaktadır.

"*Saukele*", Kazak, Kırgız, Karakalpaklarla ortak gelin baş giyimidir ve bu baş giyiminin ortak olmasına rağmen, her halkın saukele biçimi farklıdır. Kazak "*Saukele*"sinin yukarı kısmı sivri, uzun ve "*Şaşkap*" (saçların dağılmaması için kullanılan ağ biçiminde örgü) gibi bele kadar uzanır. Kırgızların "*Saukele*"si ise, uzun olmayıp savaşçıların başlıkları gibi üç kulaklıdır. Karakalpakların "*Saukele*"si de aynı Kırgızların başlıklarına benzemektedir.

"*Saukele*", 70 cm (2-3 karış) uzunluğunda, yuvarlak kesimli, aşağıdan yukarıya doğru incelmıştır. "*Saukele*", "*Taç*", "*Töbe*" (başlığın üst kısmı), "*Kulakbau*" (kulak bağcık) ve "*Artıbau*" (arkadaki bağcık) gibi parçalardan oluşmuştur (Xiyanat ve Sujikova, 2007, s.264). "*Saukele*"nin yukarı kısmı kuzu tüyünden, beyaz keçe ve asıl kumaşlardan hazırlanır. İki yan tarafı gümüş ve altın yürütülmüş ipliklerle, inci boncuklarla süslenir; arka tarafa etek boy uzunluğunda beyaz ipek kumaştan "*Celek*" (Kazaklarda evlenmekte olan kızın saukelesinin arka tarafına takılan al duvak) dikilir (Kasimov, 1995, s.164-165). "*Saukele*"nin yukarı tarafına "*Üki*" (kuş tüyü); kenarlarına ise, pahalı hayvan derilerinden şerit yapılır. "*Saukele*"nin gümüşten yapılan "*Töbeldiriği*" (saukelenin tepesindeki süs) ve saukelenin alın kısmının iki tarafına incili "*Salpınşak*" (saukelenin alın kısmına işlenmiş sarkmış olan süsler),

yüzü ve kulak tarafına ise, göğüs hizasına kadar uzanan "*Kulakşa*" (şakaklarını kapatan süs) takılır. Alın tarafına takılan "*Salpınşaklar*" ve "*Şekelikter*" (alın kısmı kapatan süs), evlenerek gittiği ailede mutlu olması ve çok çocuk sahibi olması dileğiyle yapılır. Kazak kültüründe "*Saukele*"yi süslemede kullanan kişi, yılan başlı gümüş desenlerin sihirli özelliği olduğuna inanır. Bu özelliklerde, gümüş saflığı temsil etse, yılan başlı biçimler nazardan korumuştur.

"*Saukele*" yöreden yöreye göre farklılık gösterip, bazılarının tepesinde bulunan küçük "*Takiya*", gelinin çocukluğuyla vedalaşmasını bildirir (Xiyanat ve Sujikova, 2007, s.266).

"*Celek*", kırmızı, pembe ve turuncu renkli hafif ince kumaştan dikilir. Kenarları altın gümüş şeritle işlenir ya da saçaklar uygulanır. "*Saukele*"nin arka tarafına takılan "*Celek*", gelinin bedenini tamamıyla kapatacak hacimde olur. "*Celeğ*"i, kızın annesi ya da akrabaları tarafından hazırlanır (Alimbay, 2012, s.291). "*Saukele*"ye baştan kaymaması ya da düşmemesi için, boğaz altından bağlanabileceği bir bağcık takılır. "*Celeğin*" bir kenarına "*Üki*" (kuş tüyü) takılır. "*Celek*", "*Betaşar*" (damatın evinde gelenin selam verme geleneği) söylendiğinde gelinin yüzünü, bedeninin tamamını kapattığından kızı nazik gösterir. Gelin evlendikten sonra bir yıla kadar "*Celek*" örter. Özel günlerde "*Saukele*"sini de giyebilir. Fakat, Kazak geleneğinde kız "*Saukele*"yi sadece evlenirken giyer. Evlendikten sonra "*Saukele*"sini çıkarır ve saklar (Zaharova ve Hodjaeva, 1964, s.103).

Ayağa giyilenler:

Kazak kültüründe kadınlar, özel günlerde ve düğün törenlerinde ayak giyimine çok özen göstermiştir. Ayağa giyilenler, kışlık ve yazlık olarak ikiye ayrılır. Kışlık ayak giyimleri; desenli çizme, deri çizme, ipek çizme gibi pahalı ve süslü kumaşlardan yapılır. Yazlık olarak da; "*Kabis*" (topuklu), "*Mıkşıyma kabis*" (deri topuklu), "*Kuymalı kabis*" (yüksek topuklu), "*Barkat kabis*" (kumaşlı topuklu), "*Lakabas kabis*" (sandalete benzeyen topuklu) gibi ayak giyimleri kullanılır.

Tamamlayıcı aksesuarlar:

"*Cırğa*", Kazak kadınlarının pahalı başlıkları, özellikle "*Saukele*"ye takılan uzun zincire dizilmiş "*Salpınşak*" ya da çeşitli değerli taşlardan yapılan boncukların adıdır. "*Cırğa*" (resim 2.5'te görüldüğü gibi), başlığın etrafına takmak için gümüşten yapılır, uzun zincirin yukarı kısmına birkaç iğne ilinir. Zincirden aşağı doğru "*Salpınşak*"lar asılır. Bazı örneklerinde çift sırada dizilmiş "*Salpınşak*"lar arasında üç dört yerinden taş takılan "*Tabakşa*"lar (yuvarlak biçimde metalden yapılmış bir tür süs) yerleştirilir. "*Cırğa*", âdeta çok "*Salpınşak*"lardan oluşup, başlığın eteğine ise her türlü pırıltılı ışıklar gibi parlayan taşlar, boncuklar ve gerdanlık gibi püsküllerden takılır. Bol süslenmeyi anlatan "*Irğalıp cırğalıp*" deyimini şu "*Cırğa*"nın özelliğine göre kalıplaşmış olabilir (Arın, 2002, s.233).

Resim 2.5. Cırğa (Londralı Sanatçı koleksiyonu, Alimbay albümünden, 2012)

"*Cabu*" (Resim 2.6'da görüldüğü gibi, at ve devenin üzerine, korumak ya da süslemek için örtülen örtülerin genel adı), evlenmekte olan gelin kocasının evine at ya da deveye binip giderken, üzerine doğa olaylarından, nazar değmesinden korumak amacıyla "*Cabu*" kullanılır. "*Cabu*", giden gelini süslemek için de kullanılmıştır. Bu ise, hayvan sahibinin sosyal durumunu yansıtmıştır (Alimbay, 2012, s.195).

Resim 2.6. Gelin Cabuğı (Alimbay, 2012, s.52)

"*Alka*" (hanımların boyunlarına taktığı gerdanlık) gelinlik süslerinden biridir. Bazı yörelerde (Bukey Ordası, Cambıl eyaletinin Talas ili), genç kızlar da alka takarlar.

Kazakistan'ın birçok yörelerinde bu geleneğe uyulmamaktadır. Güneydeki Kazaklardan "*Kongırat*" soyundan olan genç kadın, kendi alkasını kocasının akrabalarından bir genç kıza vermesi gerekiyor. "*Calayır*" soyunda ise (günümüzdeki Almatı eyaletinin Taldıkorgan bölgesi), "*Alka*"daki tüm süslerini alıp ilk giyeceği "*Kimeşeg*"ine (genç kadınların giydikleri bir tür başörtüsü) diker. Bazen alka, gelinin evinde kalır ve küçük kız kardeşine verilmiştir. XIX. yy. sonlarında Kazakistan'ın birçok yörelerinde başlıklar değişir. "*Kimeşeg*"i yeni evlenen gelin, düğünden hemen sonra "*Saukele*" yerine giymemiş, "*Alka*"ların ne zamandan başlayıp takmadıkları da belli değildir (Zaharova ve Hodjaeva, 1964, s.97)

"*Önur*" (elbisenin ön tarafı), elbisenin ön tarafı farklı bir şekilde işlenmiş kısımdır. "*Önire*" yapılmış desenlerin kötülüklerden koruyabilen gücü olduğuna inanmışlardır.

"*Cense*" (kolluk), genellikle Cetisu civarlarındakiler ve Karakalpaklarda kullanmışlardır. Kolun bilekten dirseğe kadar kısmını kaplar. Özel günler için dikilen "*Cense*"ler, gündelik olarak giyilen "*Cense*"lere göre daha pahalı kumaşlardan desenlerle süslenerek dikilmiştir.

2.3. Kazak Kültüründe Gelinlikler

Moda olgusuyla beraber değişerek, sürekli gelişen, her türlü sosyal, ekonomik, teknolojik, politik ve kültürel değişim ile evrilen giyim-kuşam ve moda, Batı dünyasının çok önemli ekonomik etkinlerinden biridir. Bu etkinlik bütün dünyaya aynı anda yaygınlaşarak kabul görülmüştür (anonymouse, 2011).

Gelinlik, evlilik kurumunun oluşumuyla beraber ona verilen değeri amacıyla sembollerini üzerinde toplayan bir tasarımdır ve bu tasarım sembolik değerlerini pek yitirmeden, bazı değişimlere uğrayarak günümüze kadar devam etmektedir (anonymouse, 2011).

Beyaz gelinlik modasının, 1840 yılında Prens Albert ile Kraliçe Viktorya, gelinliğinde "*Vickie*" dantellerini kullanarak, gelinliği beyaz satenden yapılmış. Beyaz saten gelinlik, dantel kesimlerle süslenerek, kayık yakası ve balon kollarıyla dönemin Fransız modasına benziyor. Kraliçenin giydiği gelinlik modası dünyaya yayılmasına öncülük etmiş, böylece günümüz gelinliklerinin başlangıç tarihini oluşturmuş. Yaygınlaşan düşünceye göre gelinliğin beyaz olması, masumiyetin ve

saflığın simgesiymiş. Bu nedenle beyaz gelinlik giymek moda olmaktan başka, batı tarzda bir geleneğe dönüşmüş.

Beyaz gelinlik giymek, önceleri genel olarak saraylarda başlamıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra İngiltere saraylarından bütün dünyaya kullanılmaya başlayan gelinlikler, saraylardan halka yayılarak büyük bir kabul bulmuştur (anonymouse, 2011).

Batılılaşma süreci içerisinde gelinlik değişimi Kazak topraklarına da yaygınlaşmıştır. Batı modası ışığında değişen kadın kıyafetleri ve gelinlikler, Kazak kadınların da olduğu kadar, gelinliklerinde değişimine etkili olmuştur.

XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başlarından başlayarak sanayinin gelişmesi sonucunda, Kazaklar komşu halklar ile ekonomik ve kültürel ilişkilerini geliştirmeye başlamışlardır.

Kazak topraklarında yaşamakta olan Rus, Ukrayna, Alman, Tatar ve diğer toplulukların kültürleri Kazak halkının modası ve millî gelinliklerini de etkilemiştir. Bu süreçte gelinliklerin bazı örnekleri, Rus giyim çeşitlerini (başörtü, şal, ceket, kısa elbise, duvak) kabul etmelerine neden olmuştur (Hiyanat ve Sujikova, 2007, s.9).

1950'li yıllardan başlayarak izlediğimiz Kazak gelinlikleri, Batılı örneklerle birlikte izlendiğinde, gelinlikler sosyal ekonomik ve siyasi durumuna göre tam gelinlik olarak giyilmemiştir. Halk İkinci Dünya Savaşı etkisinden dolayı, ne bulunursa onunla ihtiyaçlarını karşılamıştır. Bu etkileşimler, İkinci Dünya Savaşı sonrası 60'lı yıllara kadar sürmüştür. 1960'lı yıllar başlarında Sovyet Devletleriyle işbirliği yapan İtalya, Almanya, Çin, Hindistan gibi farklı ülkelerden getirilen gelinlikler, Kazak kadınlarını daha farklı boyutta etkilemiş ve o yıllardan itibaren Kazak kadınları beyaz gelinlikleri tamamen benimsemeye başlamıştır.

1970'li yıllardan başlayarak 90'lı yıllara kadar genel olarak Batılı modasıyla birlikte Kazak kadınları beyaz gelinlikleri ile duvak takmaya, ellerinde çiçek tutmaya ve topuklu giymeye devam etmiştir. Ancak 1991 yılında Kazakistan Sovyet Devletlerinden ayrılarak, bağımsızlığına kavuştuktan sonra, çeşitli moda evleri geleneksel nakışta modern gelinlikler üretmeye başlamıştır.

2.4. Giysi Tasarımında Temel İşlemler

Giysi üretiminde tasarım süreci, giysinin kalite karakteristiklerinin, spesifik değerlerinin ve kabul değerlerinin belirlenmesi aşamasıdır. Giysi üretimi şu aşamalarda gerçekleştirilmektedir:

- Giysi tasarım çalışmalarının tanımlanması,
- Çalışma sorumlusunun belirlenmesi,
- Giysi tasarımını kimin yapacağını belirlemek,
- Yapılan çalışmalarla ilgili doğrulanma sisteminin saptanması,
- Gerekli olan ortam, makine, ekipman ve parasal kaynaklarının belirlenmesi ve temini.

Bunların asıl amacı yanlışlı düzeltmek, yanlışlıkları tekrar yapmaya fırsat vermeden bir düzeyde çalışmaktır (Gülşen ve diğerleri, 2003, s.76).

Moda tasarımcısının, sezonun moda eğilimlerine, tüketicinin zevk ve ihtiyaçlarına uygun, kısa bir zaman içerisinde pek çok giysi üretmesi gerekir. İyi bir moda tasarımcısı sadece giysi tasarlamakta kalmayıp, giysi konusunda araştırma yaparak üretimini, maliyetini ve işlevselliğini düşünmek zorundadır. Giysi tasarımında üretilecek modeli seçerken, kısa zamanda üretilebilecek ve maliyeti en uygun olanı seçilir. Seçilen modelin kişi üzerinde ölçülendirilmesi yapılarak, kalıpları ve diğer aksesuarları hazırlanır. Kişi, bedenine göre pastal planları yapılarak, giysi için kumaş, aksesuar seçilerek dikimi yapılır (Bulgun ve Başer, 2000, s.114).

Tasarımcılar yılda iki kez ilkbahar-yaz ve sonbahar-kış olmak üzere, yılın trendlerinden oluşturduğu kareleri giysi tasarımlarına yansıtarak modelleri üretmektedir. Modellerin geliştirilmesinde mutlaka makine seçimi, işgücü, malzeme birikimi unsurlarını tasarımcıların göz önüne bulundurması gerekmektedir.

2.4.1. Piyasa araştırması

Bu aşamada, üretilmesi planlanan giysiye dayalı olarak, yeni fikirlerin yaratıcılık hayal gücüyle geliştirilmesinde moda eğilimleri, geleceğe yönelik bakış açıları, moda panoları, tasarımcıların yaptığı çalışmaları, tüketicinin zevkine göre tercihleri, pazarlama, üretimi, araç gereci, giysilerle ilgili elde edilen dokümanlar hazırlanacaktır. Bir araya getirilen bilgiler göz önüne getirilerek, model tasarımcıları

tarafından model tasarımları yapılacaktır. Tasarımı yapılan modeller incelenmeye alınarak teknik çizimi, kalıp çizimi, üretimi, maliyet hesabı yapılır (Gülşen ve Sevil, 2003, s.77).

Giysi tasarımının ilk başlangıcında kullanıcı ihtiyacına uygun piyasa araştırması gerekmektedir. Tansoy'a göre piyasa araştırmasını üç alt basamakta açıklamıştır:

- Giysinin kullanılan sezonu, fonksiyonu ve hitap edilen yaş gurubunu araştırılması.
- Giysi üretim olanaklarının hitap edilen pazarın giysi için belirlenen maliyet limitlerinin araştırılması.
- Giysinin kullanım sezonuna ait, moda otoritelerince moda olması öngörülen renk, kumaş, stil, süsleme ilham kaynaklarının araştırılması.

Tasarımcının tarafından araştırılması yapılan yazılı dokümanlar, giysi tasarımından önce toplanıp kaydedilmelidir (Tansoy ve diğerleri, 1994).

Giysi tasarım aşamasında tasarlanması gereken modellerin, üretim imkânlarını ve tasarlanacak giysilerin esin kaynağını önceden incelemek gerekmektedir. Üretilen giysilerin, işgücü, malzeme, makine ve dikim talimatının belirlenmesi tasarım sürecini etkilemektedir. Ayrıca, ürünün daha kaliteli üretilmesi için uygun makine, malzeme ve proses kontrol deneylerinin yapılması, sonuçlandırılmasında daha önemlidir (Arslan, 2009).

2.4.2. Renk-hikaye panosu hazırlama

Hikaye panosu, kişinin veya bir firmanın üretilmesi gereken ürün konseptinin, esin kaynağını oluşturan renkler, resimler ve gerekli malzemelerin tonlanmış tablosudur. Hikaye panosu oluşturmada önce tasarımcı çalışacağı konu üzerinde düşünmelidir. Belirlenen konuya koleksiyon geliştirilmesi için kullanılacak renk, kumaş, iplik, yün, boncuk, düğme, yaprak, kağıt, metal, taşlar, çeşitli gerekli süsleme malzemeleri, belirlenen resimler ve renklendirme tablosu hazırlanmalıdır. Bunlarla beraber tasarımcıyı etkileyen, onun yaratıcılığına ilham kaynağını veren çeşitli üç boyutlu malzemelerde eklenebilir. Tasarımcı, bu panoya yorum yaparak farklı model tasarımlarını gerçekleştirir (semyebottan, 2016).

2.4.3. Özgün model çizme

“Model çizimi, figür çizme yeteneğinizi geliştirerek ve figürlerdeki görsel ifadenin çok daha kişisel ve özgün olmasını sağlayarak kendi çizim tarzınızı yaratmaktır” (Topaktaş, 2013, s.3).

"Çizim yapmak tasarımcının bir iş hakkında son karara varmadan önce, fikir üzerine çeşitlemeler oluşturma, aynı zamanda eleştirel bir eleme ve düzeltme sürecine olanak tanır. Bir tasarımın gözden geçirilme ve düzeltilme süreci, fikirleri koleksiyon sunumu için biraraya getirmeye çalışır" (Hopkins, 2010, s.30).

Tasarımcının model çizimi, moda tasarımcısının niteliğini arttıracak aşamalarından biridir. Model çizimi fotoğrafların aynısını çizmek değil, aksine fotoğraflarda seçilen çizgilerin yansımalarıyla yeniden keşfederek modeller geliştirmektir.

2.4.4. Modele karar verme

Tasarlanan çizimlerden kabul edilen modeller, birbirine uyum sağlaması için tekrar gözden geçirilir. Modellerin çizimden sonraki aşamasında boya uygulamaları yapılır. Renklendirilmeden önce, çizimlerin düzenlenmesinin tekrarlanmasına yönelik çizim defterinde çalışılması gerekir. Çizimlerin renklendirilmesinde kağıtların boya tekniklerine göre seçilmesi gerekir.

Michele'n moda çizimleri çalışmalarda giysilerin renklendirilmesi için şu önerilerde bulunmuştur:

- Eskizden başlayıp bitmiş sunuma kadar olan safhada çizim ve renklendirme, giysinin kumaşı ve detayı hakkında daha fazla bilgi vermelidir,
- Kağıt, kalem ve boyamalar seçilmeden önce projenin hangi yaşam döngüsünde yer alacağı düşünülmelidir,
- Kağıt yüzeyi ve gramajı, boya, kalemler veya seçilen markerlerle uyumlu olmalıdır (Michele, 2012, s.296-302).

Bu aşamadan sonra renklendirilmiş modellerin detaylı teknik çizimleri yapılır ve kalıp hazırlama çalışması oluşturulur.

2.4.5. Temel kalıp hazırlama

Giysi tasarımının en uzak süreci, üretilecek giysinin kalıp hazırlama aşamasıdır. Bu aşamada, giysiler ortaya çıkarılırken, vücut ölçüleri kalıp hazırlama sistemine göre analize edilir. İşletmelerde giysi üretilmesinin ilk aşamasındaki en önemli adımlarından biri de, hazırlanan giysinin son aşamasında ölçülerin eksik olmaması için vücut ölçülerinin doğru alınması gerekliliğidir (Dal ve Akçagün, 2012).

2.4.6. Deneme kalıbı hazırlama

Hazırlanan kalıp giysiye en yakın malzeme ile denenmelidir. Üretilecek giysiye yönelik yapılıyorsa, aynı bedende farklı kişiler üzerinde denenerek tartışılır ve giyecek kişinin üzerinde provası yapılır. Gerekli düzenlemeler çizime ve kalıba aktarılarak, tekrar denenir. Giysinin üzerinde çalışılacak süsleme unsurları, giysi kalıbına göre kontrol edilir (Pınar, 2005, s.68).

2.4.7. Giysinin kontrolü

Hazırlanan kalıplar, benzer kumaştan ve gerçek kumaşından olmak üzere en az üç kez eleştirel bir yaklaşımla örnek dikimleri yapılır. Her örnek dikim, fonksiyonellik, kalite, biçim, şekil ve estetik düzeyi, tüketici tercih ve beklentileri doğrultusunda eldeki mevcut araştırma verilerine göre test edilir.

2.4.8. Üretim kalıbı hazırlama

Giyside değişiklik yapılmasına son şekil verildikten sonra gerçek kumaşından son kez bir örnek hazırlanır. Üretim aşamasında, kalıp tasarımından gelen ayrıntılı tasarım ve dokümanlar doğrultusunda ön üretim yapılır (Pınar, 2005, s.68).

2.4.9. Prototip ürün hazırlama

Üretilecek giysinin gerçek malzeme ile üretileceği aşamadır. Giysi maliyeti yüksek olursa, kumaş cinsi ve aksesuarlarında değişiklik yapılarak maliyeti azaltılır. Hazır

giyime yapılan üretimde, firmanın tasarım ve üretim ekibi üretilecek giysiye onay verir, sonra da üretim miktarı ve beden grupları belirlenir (Pınar, 2005, s.68).

2.4.10. Giysi serileştirme

Hazır giyime yönelik çalışmalarda, standart (38 beden) hazırlanmış üretim kalıbı model özelliği değerlendirilerek, üretilecek bedenler için büyütme ve küçültme yapılır (Pınar, 2005, s.68).

2.4.11. Kesim planı

Üretilmesi düşünülen giysinin kumaşın eni ve boyu, desen ve teknik nitelikleri ele alınarak, kumaş üzerinde en uygun boyutta kesim yapılmasına yönelik çizim şemasıdır (Pınar, 2005, s.68).

2.4.12. Maliyet hesabı

"Bir giysinin üretiminde harcanacak zaman ve kullanılacak materyallerin maliyetine bağlı olarak yapılır. Maliyet formu, kesim ve üretim aşamasında üretim planlama kontrol bölümleri için gereklidir. Maliyet formunda üretilecek giysinin teknik, kumaş ve süsleyici malzemeleri, yardımcı malzeme örnekleri bulunur" (Pınar, 2005, s.68).

2.4.13. Kalite kontrol

"Üretimi yapılan giysilerin istenilen standartlara uygunluğunu kontrol etmek amacıyla, dağılımı yapılmadan önce incelenerek kontrol edilir" (Pınar, 2005, s.68).

2.5. İlgili Araştırmalar

Konuyla ilgili literatür taraması yapıldığında, geleneksel Kazak gelinliklerin modernleşme süreciyle ilgili herhangi bir çalışma rastlanmamıştır, fakat, geleneksel Kazak gelinlikleri ile ilgili önemli birkaç çalışma bulunmuştur.

Literatür bilgilerin yazımı esnasında da yazılı kaynakların yanı sıra, kaynak kişilerden soru-cevap, anlatım, gözlem yöntemleriyle bilgiler alınmıştır.

Yapılan tarama sonucunda konu ile ilgili makaleler, tezler, sanat ve moda kitapları incelenip, yararlanılan kaynaklar alternatif sıraya göre aşağıda yer verilmiştir.

Kazak kıyafetlerinin gelişim sürecini araştıran Smanova (2013) "Kazak ulttik kimderinin dizayndık erekşelikteri men damu kezenderine sipattama" (Geleneksel Kazak kıyafetlerinin tasarım özellikleri ve gelişim süreci) isimli çalışmasında, Kazak kıyafetlerinin gelişimini Antik dönemi, Orta çağ dönemi, Rus İmparatorluğu dönemi, Totaliter (Sovyet dönemi) dönem ve Bağımsız Kazakistan dönemi olarak sınıflandırmıştır. Kazak kıyafetleri bu gelişme süreci içerisinde incelendiğinde Antik dönemde; "*Şekpen*", "*Jadagay*", ucu sivri baş ve ayak giyimler giyilmiştir. Orta çağ döneminde; ipekten, deriden dikilmiş "*Jelbegey*", "*Şapan*" yaygınlaşmıştır. Rus İmparatorluğu döneminde; "*Kamzol*", "*Kattama*", "*Beldemşe*", "*Şapan*" çeşitleri, "*Kos*" (fırfırlı etek) etek giyilmiştir. Ancak, XIX yüzyıl sonu hazır giyimin yaygınlaşması sonucunda geleneksel kıyafetler giyilmemeye başlamıştır. Totaliter dönem; Batı'nın hazır giyiminin benimsemesinden dolayı, ancak yaşlı kişiler tarafından "*Kamzol*", "*Kaptal Şapan*", "*Beşpent*", "*Börık*", "*Tımak*", "*Kalpak*", "*Saptama Etik*" giyim çeşitleri giyilmiştir. Bağımsız Kazakistan dönemi; tasarımcılar tarafından geleneksel kıyafetler modernleştirilerek üreilmeye başlamıştır.

Asanova'nın (2008) "Kazak Ulttik Kimderi" (Geleneksel Kazak Kıyafetleri) isimli kitabında, geleneksel Kazak gelinliklerinin kullanılan malzeme, kumaş, renk, biçim, dikim, süsleme özelliklerinden esinlenerek, modernleştirilmiş üç adet gelinlik tasarımı yapılmıştır. Tasarlanan eserin; renk, kumaş, biçim, dikim ve süsleme tekniğinin açıklaması verilmiştir. Tasarlanan gelinlik; "*Kamzol*", "*Köylek*", "*Saukele*" giysi parçalarının oluşturmuştur. Gelinlik A kesimli, daha açık renkli ipekten, süslemelerinde ön boy, etek, kol kenarlarına altın renkli parlak ipliklerde makine tekniğiyle bitkisel desenli geleneksel motifler kullanılmıştır.

Volodeva'nın (2006) "Genezis osnovnix form kpoya kazaxskoy natsionalnoy jenskoy odejdi kinsa XIX-XX v.v kontekste evolyusi sentralnoaziatskogo kostyuma" (19.yy.

sonu ve 20.yy. başlarında Kazak geleneksel kıyafetlerinin Orta Asya halklarıyla kültürel etkileşimi) isimli yüksek lisans tez çalışmasında, geleneksel Kazak gelinliklerinin biçim, dikim özelliklerini, giyside kullanılan motiflerinin tekniğini araştırarak, yöresel farklılıklarını incelemiştir. Çalışmada, her yörenin geleneksel gelinliklerinin teknik çizimleri çizilmiştir, süslemelerinde kullanılan motiflerinin dikim ve biçim özelliklerine göre sınıflandırılması yapılmıştır.

Alisheva'nın (2011) "Mifogoetika kazaxskogo natsionalnogo koctyuma kak fenomen koçevoy kulturu" (Geleneksel Kazak kıyafetlerinde kullanılan geleneksel motiflerin efsanevi gelişimi) isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Orta Asya halklarının ortak kullanımında olan geleneksel gelin baş giyimi "*Saukele*"nin benzerlik ve farklılık boyutları incelemiştir. Örnek olarak Kazak, Kırgız, Karakalpak halklarının "*Saukele*"sinin biçimi, dikimi ve süsleme tekniği incelenerek, çizimleri yapılmıştır.

Esmaxanov'un (1998) "Kazaktın Ulttıq Kıyımderi" (Geleneksel Kazak Kıyafetler) isimli çalışmasında geleneksel Kazak kıyafetlerini dış giysisi, baş giysisi, ayağa giyilen giysisi olarak sınıflandırılmıştır. Her bir grup için ayrı açıklaması verilmiştir. Erkek giysi: "*Sırmalı Şapan*" (cepken), "*Şekpen*" (uzun cepken), "*Ton*" ve "*Kupı*" (kalın ton), "*Börık*", kadın giysisi: "*Köylek*", "*Kamzol*", "*Şaşaktı Köylek*", "*Saukele*", "*Caulık*", "*Takıya*", "*Börık*" giysi parçaları üzerinde çalışılmıştır.

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama teknikleri ile verilerin çözümlenmesine ve yorumlanmasına ilişkin verilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, Kazakistan müzelerinde bulunan geleneksel gelinliklerinin incelenmesinde betimsel yöntemi kullanılmıştır.

1950'li yıllardan günümüze kadar Kazak kadınlarıyla giydiği gelinlikleriyle ilişkin görüşme formü kullanılmıştır.

Kazakistan'ın tasarımcıları tarafından yapılan geleneksel gelinlikleri, yüzyıllar öncesi giyilen geleneksel gelinlikleri ile karşılaştırma yapılmıştır.

Geleneksel gelinliklerden esinlenerek, günümüzde kullanılmak üzere tasarımlar yapılmıştır.

3.1. Evren ve Örneklem

Araştırmamızın evrenini geleneksel Kazak gelinlikleri oluşturmuştur. Araştırmamızın birinci alt amacı için geçmişte giyilen geleneksel gelinliklerden; "kamzol", "köylek", "saukele", "kemer", "şalvar", "cabu", "cırga" ve tamamlayıcı aksesuarları örnekleme alınmıştır.

İkinci alt amacının örnekleminde, gelenekselden modernleşmeye geçişlerini belirlemek amacıyla, görüşme formuna 1950-2000'li yıllar olmak üzere 200 Kazak kadını katılmıştır.

Üçüncü alt amacının örneklem grubuna, geçmişte ve günümüzde giyilen geleneksel Kazak gelinliklerinin benzerlik ve farklılık boyutlarının karşılaştırılarak tespit edilmesi amacıyla, on iki adet modern geleneksel Kazak gelinlik modeli örnek olarak seçilmiştir.

Dördüncü alt amacının örneklem grubuna, geçmişte giyilen geleneksel gelinliklerinin özelliklerinden esinlenerek, günümüz geleneksel gelinliklerini tasarlamak amacıyla, tasarlanan otuz adet modelin içinden bir adet modelin tasarım süreci yapılmıştır.

3.2. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmalardan yararlanmak üzere literatür taraması yapılmış tez, makale ve dergilerde konuyla ilgili bilgiler taranmıştır. Araştırma hakkında, daha yeni ve geçerli bilgileri elde etmek amacıyla internetten de bilgiler toplanmıştır.

Çalışma verilerinin ilk aşamasında, geleneksel gelinlikler Kazakistan'ın farklı bölgelerindeki müzelerden bulunmuştur. "*Kamzol*", "*Köylek*", "*Saukele*", "*Şalvar*" ve gelinlik takılarının envanteri oluşturulmuştur. Gelinliklerin renk, kumaş, biçim, dikim, süsleme unsurları incelenmiş ve giysilerin arkalı-önünün teknik çizimleri çizilmiştir.

Geleneksel gelinliklerden modern gelinliklere geçiş sürecini belirlemek amacıyla, Kazakistan'ın farklı bölgelerine gidilerek, 1950-2000'li yılları arasında evlenen Kazak kadınlarının gelinlikleriyle ilgili görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme formu, 1950-2000'li yılları arasında evlenen 200 Kazak kadını üzerinde yürütülmüştür. Görüşme formunun soruları Kazak kadınlarının giydiği gelinlikleriyle ilgili kullanılan kumaş, renk, biçim, dikim, süsleme özellikleri üzerinde yapılmıştır.

Modern geleneksel gelinlik modellerinin tasarlanmasında, geleneksel gelinliklerin kullanılan kumaş, renk, biçim, dikim, süsleme özellikleri esin kaynağını oluşturmuştur. Geleneksel gelinliklerden yararlanarak hikaye panosu çalışılmıştır. Hikaye panosundan esinlenerek otuz adet özgün gelinlik modeli çizilip, sekiz adet gelinliğin renklendirilmesi yapılmıştır. İçlerinden dikimi yapılacak bir adet gelinlik seçilerek tespit edilmiştir. Seçilen gelinliğin modeli ve kalıp analizi yapılarak 44 (Türkçede 38) beden biçki sistemine göre temel kalıplar 1/20 ölçekte hazırlanmıştır.

3.3. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırma verileri, araştırmacı tarafından Kazakistan müzelerinde bulunan geleneksel gelinliklerden ve ilgili araştırmalardan toplanmıştır. Gelinlikler müze envanter formu üzerinde detaylı incelenerek, kullanılan kumaş, renk, model ve kalıp kesimi, süsleme tekniği açısından gözlemlenerek yorumlanmıştır.

Görüşme formunda her onar yıla göre kumaş, renk, model, kesim ve aksesuarı üzerinde toplanan verileri tabloya dönüştürmüştür. Tablo verilerinin çözümlemesinde yüzdeler sistemi kullanarak hesaplanmıştır.

Görüşme formu:

Araştırmanın ikinci alt probleminin çözümüne yönelik, verilerin elde edilmesi için veri toplama aracı olarak görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu geleneksel gelinliklerden modern gelinliklere geçiş sürecini belirlemek amacıyla kullanılmıştır (Ek-1). Görüşme formu sırasında, Kazak kadınlarından düğünlerinde çekilmiş fotoğrafları alınmıştır. Gelinlik fotoğraflarını arkalı önülü teknik çizimleri çizilerek, yıllara göre yerleştirilmiştir (EK-2).

Görüşme formu:

Görüşme formunda, 1950-2000'li yılları arasında evlenen Kazak kadınlarının giydiği gelinlikleriyle ilişkin açık uçlu sorulara yer verilmiştir. Düzenlenen görüşme formunun soruları giydiği gelinliklerin kumaş, renk, model, kesim ve süsleme özellikleri üzerinde, yüz-yüze ve iletişim araçlarını kullanarak yürütülmüştür.

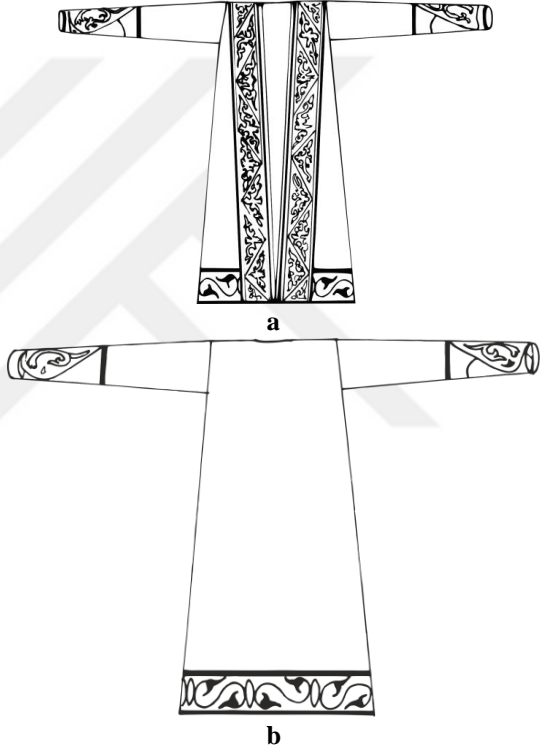

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Kazakistan Müzelerinde Bulunan Gelinliklerinin İncelenmesi

1. **Alt Amaç:** Geleneksel Kazak gelinliklerinde kullanılan malzeme, kumaş, renk, model-kesimi ve süsleme özelliklerinin incelenmesi.

Çizelge 4.1. a. Kamzol inceleme çizelgesi

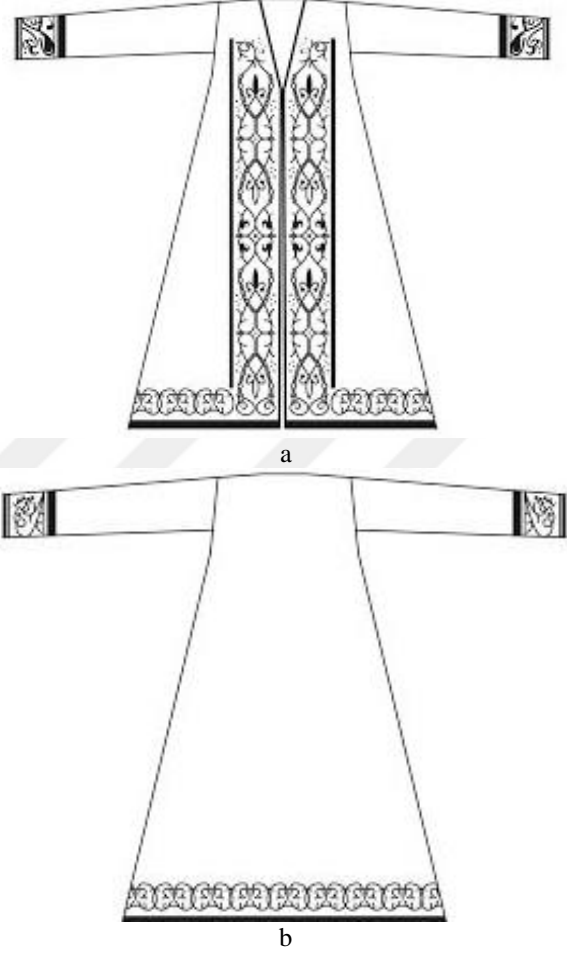
 <p>Resim 4.1. Kamzol ön görünümü</p>	<p>Teknik Çizimi</p> <p>Şekil 4.1. Kamzol ön(a) ve arka(b) görünümü</p>
<p>Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesi</p> <p>Envanter No: PR 490 Eserin Adı: Kamzol Ürünün Cinsi: Özel Gün Giysisi Çağı: 20. Yüzyıl yarısı/ 1937 Bulunduğu Yer: Batı Kazakistan Kime Ait: Cumbasova Asilkhan İncelenen Tarihi: 05.02.2016</p>	

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Kırmızı renkli kadifenin astarı, kırmızı renkli astarlık kumaştan yapılmıştır. Süslemelerinde 5 cm genişliğinde şerit, dikişlerinde ise kırmızı renkli pamuklu iplik kullanılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi: Kamzol kup şeklinde, belden eteğe doğru genişletilerek biçilmiştir. Arka boy dikişsiz, boydan eteğe doğru düz çalışılmıştır. Yakasız, önu kapanma özelliği olmamıştır. Kolu iki parçadan oluşturulup, dirsekten kol ağzına kadar manşet uygulanmıştır.

Süsleme Tekniği: Yakadan eteğe doğru ve etek kenarına, kol manşeti üzerine gümüş renkli şeritler yürütülmüş ve bu şeritler arasına bitkisel desenli geleneksel motifler applike tekniğiyle uygulanmıştır.

Çizelge 4.2. b. Kamzol inceleme çizelgesi

 <p>Resim 4.2. Kamzol ön görünümü</p>	<p>Teknik Çizimi</p> <p>Şekil 4.2. Kamzol ön(a) ve arka(b) görünümü</p>
<p>Kazakistan Devlet Müzesi</p> <p>Envanter No: KP.603-904 Eserin Adı: Beşpent Ürünün Cinsi: Özel Gün Giysisi Bulunduğu Yer: Aktöbe Çağı: 20. Yüzyıl yarısı Kime Ait Olduğu: Kökemanova İncelenen Tarihi: 15.02.2016</p>	

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Bordo renkli kadife, astarı gri renkli astarlık kumaştan, süslemelerinde 5 cm genişliğinde şerit, dikişlerinde ise siyah renkli pamuklu iplik kullanılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi: Belden eteğe doğru genişletilerek biçilmiştir. Arka boy ortasında dikiş, boydan eteğe doğru çalışılmıştır. Yakasız, ön boydan kapanma özelliğine sahip değildir. Kolu iki parçadan oluşturulup, kol ağzına 20 cm civarında manşet uygulanmıştır.

Süsleme Tekniği: Yaka kenarına, ön tarafa, koluna, eteğine 5 ve 2 cm altın renginde şerit geçirilmiştir. Şeritler arasında 15 cm genişliğinde bitkisel desenli geleneksel motifler applike tekniğiyle uygulanmıştır.

Çizelge 4.3. c. Kamzol inceleme çizelgesi

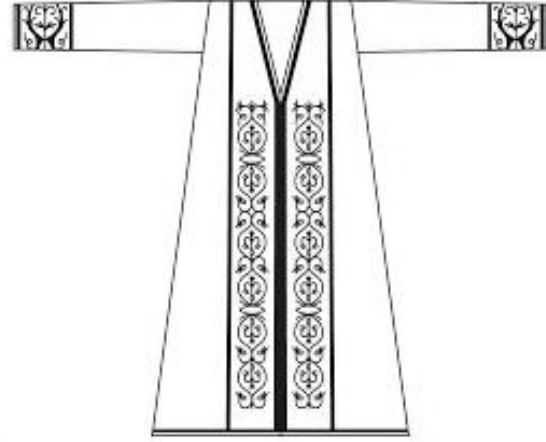

Resim 4.3. Kamzol ön görünümü

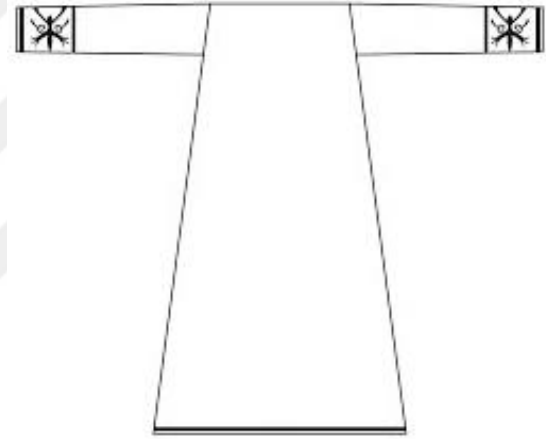
Kazakistan Milli Merkez Müzesi

Envanter No:
Eserin Adı: Kamzol
Ürünün Cinsi: Özel Gün Giysisi
Çağı: 20. Yüzyıl
Bulunduğu Yer: Almati
Kime Ait:
İncelendiği Tarihi: 05.03.2016

Teknik Çizimi

a

b

Şekil 4.3. Köylek ön(a) ve arka(a) görünümü

Giyside kullanılan Malzeme ve Renkler: Kırmızı renkli kadife, altın renkli şerit, astarı için kırmızı renkli astarlık bez, dikişlerinde siyah, kırmızı, beyaz renkli pamuklu ipek iplik kullanılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi: Önü düz kesimli, yakasız, kol dirsek uzunluğunda çalışılmıştır. Kamzolun uzunluğu kalça ve diz arasındadır.

Süsleme Tekniği: Yaka ve etek boyuna, kol manşeti üzerine altın renkli desenli şerit yürütülmüştür. Şeritler arasına bitkisel motifler applike yöntemiyle uygulanmıştır.

Çizelge 4.4. d. Kamzol inceleme çizelgesi

Resim 4.4. Kamzol ön görünümü

Kazakistan Milli Merkez Müzesi

Envanter No:

Eserin Adı: Kamzol

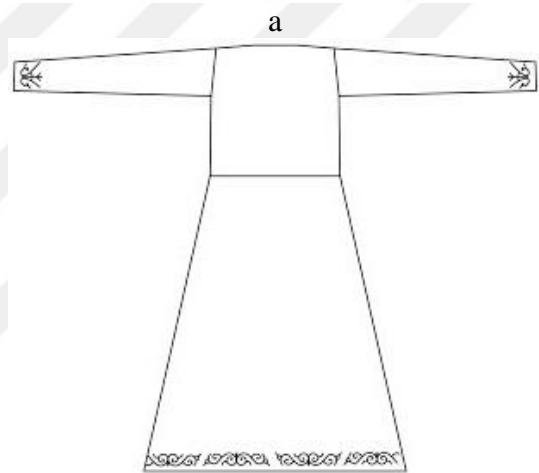
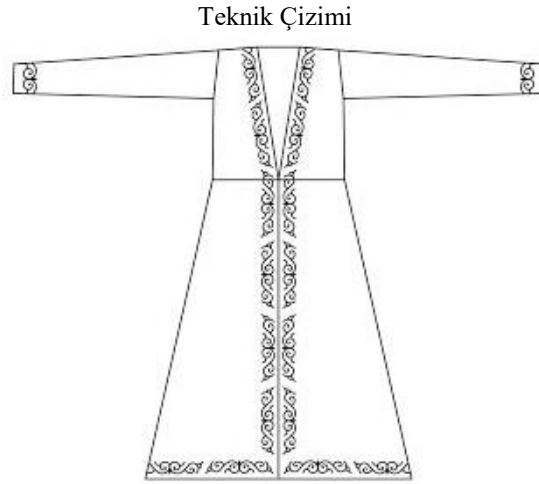
Ürünün Cinsi: Gelinlik Kamzolu

Bulunduğu Yer: Batı Kazakistan

Çağı: 20. Yüzyıl

Kime Ait:

İncelendiği Tarih: 06.03.2016

Şekil 4.4. Kamzol ön(a) ve arka(b) görünümü

Giyiside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Kırmızı renkli kadifenin astarı için kırmızı renkli astarlık kumaş, süslemelerinde altın renkli motif ve boncuk, *kapsırma*, dikişlerinde kırmızı ve bordo renkli pamuklu ipek iplikler kullanılmıştır.

Giyisinin Modeli ve Kesimi: Belden eteğe doğru geniş biçimli, yakasız, uzun kollu çalışılmıştır. *Kamzol* uzunluğu diz hizasındadır. Ön ve arka kısmına pens payı verilmiştir.

Süsleme Tekniği: Yakadan başlayarak etek kenarına kadar, kol ağzı çevresine hayvansal desenli geleneksel motif applike tekniğiyle uygulanmıştır

Çizelge 4.5. e. Kamzol inceleme çizelgesi

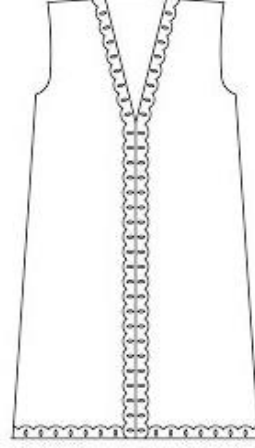

Resim 4.5. Kamzol ön görünümü

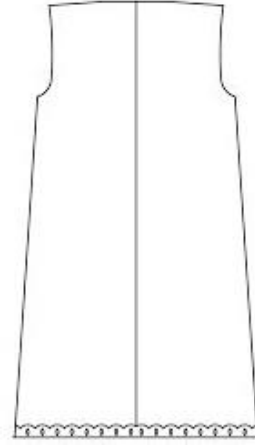
Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet
Sanat Müzesi

Envanter No: TK.32
Eserin Adı: Kamzol
Ürünün Cinsi: Gelinlik Kamzolu
Çağı: 20. Yüzyıl
Bulunduğu Yer: Semey
Kime Ait:
İncelenen Tarihi: 08.02.2016

Teknik Çizimi

a

b

Şekil 4.5. Kamzol ön(a) ve arka(b) görünümü

Giyiside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Kahverengi kadife, astarı için siyah renkli astarlık kumaş, altın renkli şerit, dikişlerinde siyah renkli pamuklu iplik kullanılmıştır.

Giyinin Modeli ve Kesimi: Kumaşın ikiye katlamasıyla, kolsuz, yakasız biçilmiştir. Omuzda dikiş bulunmamaktadır, ön boy ortasından eteğe doğru kesilerek yaka oluşturulmuştur.

Süsleme Tekniği: Altın renkli dantel yaka ve etek kenarına makine dikişiyle uygulanmıştır.

Çizelge 4.6. f. Kamzol inceleme çizelgesi

Resim 4.6. Kamzol ön görünümü

Çimkent Merkez Sanat Müzesi

Eserin Adı: Kamzol

Ürünün Cinsi: Gelinlik Kamzolu

Bulunduğu Yer: Güney Kazakistan

Çağı: 20. Yüzyıl yarısı

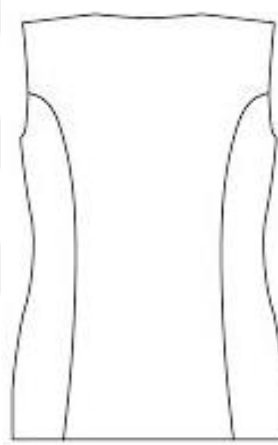
Kime Ait: Baymanova

İncelendiği Tarihi: 10.03.2016

Teknik Çizimi

a

b

Şekil 4.6. Kamzol ön(a) ve arka(b) görünümü

Giyide Kullanılan Malzeme ve Renkler: Mor renkli kadife, astarı için mor renkli astarlık kumaş, süslemelerinde kurdele, boncuk, dikişlerinde mor ve beyaz renkli pamuklu iplik iplikler kullanılmıştır.

Giyinin Modeli ve Kesimi: *Kamzol*, dar kesimli, yakasız, kolsuz biçilmiştir. *Kamzol* uzunluğu kalça hizasındadır.

Süsleme Tekniği: Ön boyuna makine tekniğiyle bitkisel desenli motifler uygulanmıştır. Motiflerin üzerine beyaz renkli boncuklar dikilmiştir.

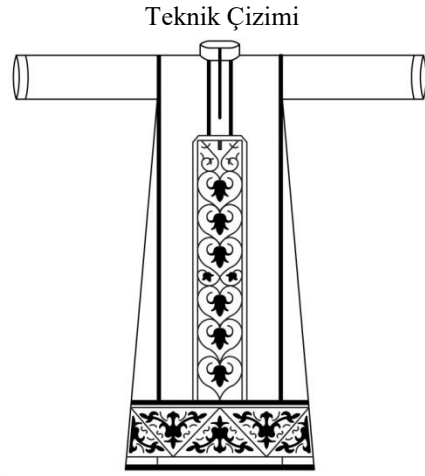
Çizelge 4.7. a. Köylek inceleme çizelgesi

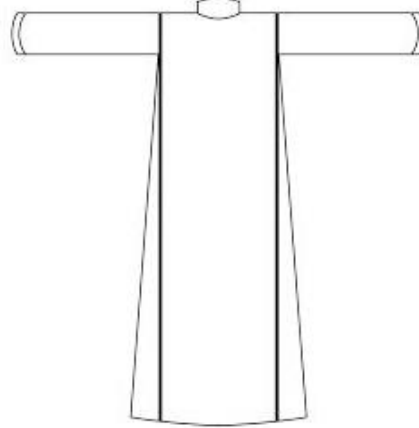
Resim 4.7. Köylek ön görünümü

Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet
Sanat Müzesi

Envanter No: PR.491
Eserin Adı: Köylek
Ürünün Cinsi: Özel Gün Giysisi
Çağı: 20. Yüzyıl yarısı/ 1937
Bulunduğu Yer: Batı Kazakistan
Kime Ait: Cumbasova Asilkhan
İncelenen Tarihi: 05.02.2016

a

b

Şekil 4.7. Köylek ön(a) ve arka(b) görünümü

Giyside kullanılan Malzeme ve Renkler: Kırmızı renkli kadife, sülemelerinde 5 cm genişliğinde şerit, pembe renkli kurdele, dikişlerinde ise kırmızı renkte pamuklu iplik kullanılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi: Düz kesimli, dik yakalı olup, iki yan kenarlarına koltuk altından başlayarak eteğe doğru üçgen kesimli peş eklenerek, etek altı parçadan oluşturulmuştur. Kol ucuna 10 cm li manşet uygulanmıştır.

Süsleme Tekniği: Koltuk ve birleşmiş peş dikişleri arasına, pembe renkli 1 cm li kurdele makine dikişleriyle yürütülmüştür. Etek kenarından 6 cm genişliğinde çift şerit, makine dikişleriyle uygulanmıştır. Şeritler arasına bitkisel desenli, geleneksel motifler aplike tekniğiyle çalışılmıştır.

Çizelge 4.8. b. Köylek inceleme çizelgesi

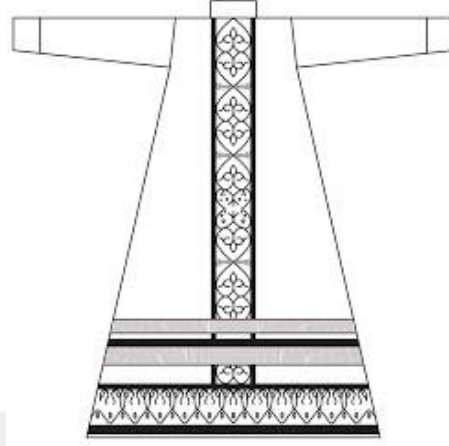

Resim 4.8. Köylek ön görünümü

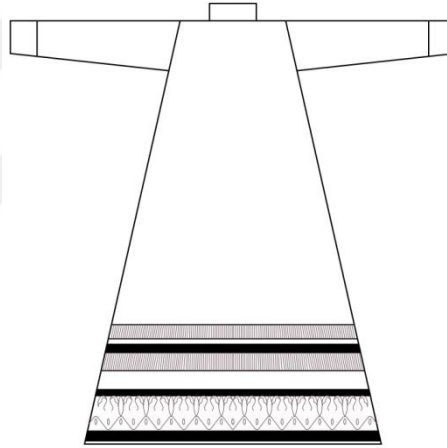
Kazakistan Devlet Müzesi

Envanter No: KP 3388
Eserin Adı: Beşpent
Ürünün Cinsi: Özel Gün Giyim
Bulunduğu Yer: Aktöbe
Çağı: 20. Yüzyıl
Kime Ait: Cunosov Batirkhan
İncelendiği Tarihi: 15.02.2016

Teknik Çizimi

a

b

Şekil 4.8. Köylek ön(a) ve arka(b) görünümü

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Bordo renkli kadifenin astarı için beyaz renkli astarlık bez kullanılmıştır. Süslemelerinde krem renginde 5cm genişliğinde şerit ve saçak, dikişlerinde ise siyah ve beyaz renkli pamuklu iplik kullanılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi: Düz kesimli, dik yakalı, uzun kollu, koltuk altından eteğe doğru genişletilerek biçilmiştir.

Süsleme Tekniği: Ön ortasına, etek kenarına 6 cm genişliğinde çift şerit makine dikişle uygulanmıştır. Şeritler arasına bitkisel desenli geleneksel motifler applike tekniğiyle çalışılmıştır. Etek çevresine 8 cm genişliğinde saçak yürütülmüştür.

Çizelge 4.9. c. Köylek inceleme çizelgesi

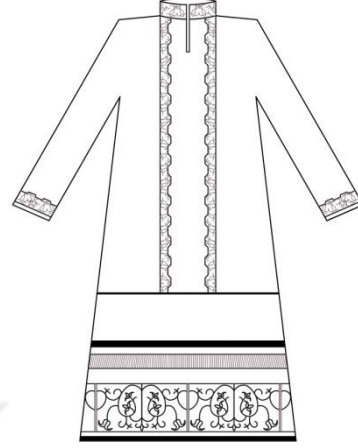

Resim 4.9. Köylek ön görünümü

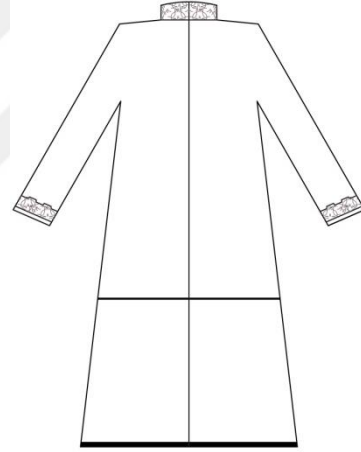
Kazakistan Milli Merkez Müzesi

Eserin Adı: Köylek
Ürünün Cinsi: Gelinlik Elbisesi
Bulunduğu Yer: Batı Kazakistan
Çağı: 19. Yüzyıl
İncelendiği Tarihi: 20.02.2016

Teknik Çizimi

a

b

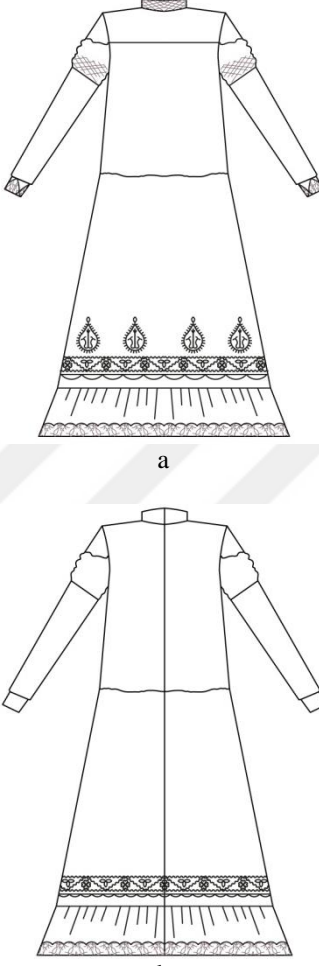
Şekil 4.9. Köylek ön(a) ve arka(b) görünümü

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Kırmızı renkli kadife, etek ve kol astarı beyaz renkli bez, 5 cm li şerit, dikişlerinde kırmızı, beyaz ve siyah renkli pamuklu iplik kullanılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi: Dik yakalı, arkadan gömlek yaksı biçiminde iki baskı düğme ile kapatılmıştır. Kol bol kesimli, kol ağzı 15 cm genişliğinde manşetlidir.

Süsleme Tekniği: Kol ağzına, etek kenarına 3 cm genişliğinde altın renkli şerit yürütülmüştür. Şeritler arasına aplike tekniğiyle bitkisel motifler uygulanmıştır. Etek boyuna 5 cm genişliğinde saçak tutturulmuştur.

Çizelge 4.10. d. Köylek inceleme çizelgesi

 <p>Resim 4.10. Köylek ön görünümü</p>	<p>Teknik Çizimi</p> <p>Şekil 4.10. Köylek ön(a) ve arka(b) görünümü</p>
<p>Kazakistan Devlet Müzesi</p> <p>Envanter No: KP-13139 Eserin Adı: Köylek Ürünün Cinsi: Özel Gün Giysisi Bulunduğu Yer: Almati Çağı:20. Yüzyıl Kime Ait Olduğu: R.Batirakova İncelendiği Tarihi: 09.02.2016</p>	

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Kırmızı renkli pamuklu kumaş, astar için beyaz renkli bez, süslemelerinde düğme, beyaz, yeşil ve sarı renkli ipek iplikler, sarı renkli ince kurdele, dikişlerinde kırmızı ve beyaz renkli pamuklu iplikler kullanılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi: Düz kesimli, kol reglan, etek kenarı fırfırlı, kalça kısmı büzgülü çalışılmıştır. Kolun sol kısmında bir, sağ kısmında ise çift sıra dikiş mevcuttur. Kalçadan etek büzgülü birleştirilmiştir. Arkadan iki düğme ile kapanma özelliğine sahiptir.

Süsleme Tekniği: Kol ağzına bitkisel desenler makine dikişle uygulanmıştır. Etek boyuna üçgen şeklinde bitkisel desenler sarı ve yeşil renkli ipliklerle makine dikişle çalışılmıştır. Etek çevresine sarı renkli kurdele yürütülmüştür. Yeşil, sarı, beyaz renkli ipek ipliklerle bitkisel desenli geleneksel motifler uygulanmıştır.

Çizelge 4.11. e. Köylek inceleme çizelgesi

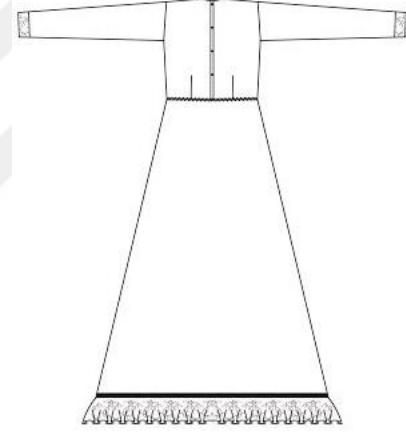
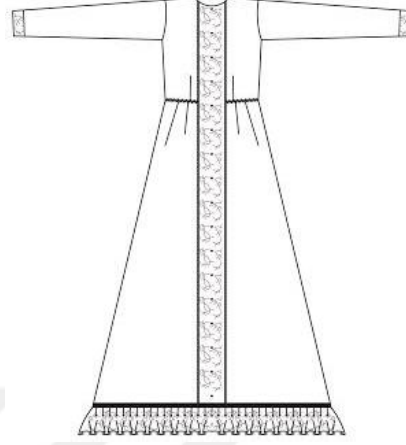

Resim 4.11. Köylek ön görünümü

Kazakistan Milli Merkez Müzesi

Eserin Adı: Köylek
Ürünün Cinsi: Özel Gün Giysisi
Bulunduğu Yer: Batı Kazakistan
Çağı: 20. Yüzyıl yarısı
İncelendiği Tarihi: 06.07.2016

Teknik Çizimi

Şekil 4.11. Köylek ön(a) ve arka(b) görünümü

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Kırmızı renkli ipek, bordo renkli saten, süslemelerinde altın renkli 5 cm genişliğinde şerit ve 2 cm genişliğinde kurdele, altın renkli saçak ve boncuk, dört adet kırmızı renkli metal düğme, dikişlerinde kırmızı, bordo, altın renkli ipek iplikler kullanılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi: Bele kadar dar kesimli, etek kloş, sıfır yakalı, uzun kollu, kol ağzı manşetli biçilmiştir. Ön orta kısmına yakadan eteğe doğru saten kombine edilmiştir. Kol ağzına 5 cm genişliğinde manşet uygulanmıştır. Etek kenarına satenden fırır oluşturulmuştur. Ön ve arka bel hizasında pens payı verilmiştir. Arka yaka ortasından dört tane düğme ile kapatılmıştır.

Süsleme Tekniği: Ön orta kısmında ki saten üzerine altın renkli boncuklar konmuştur. Etek kenarına altın renkli şerit yürütülmüş ve üzerine saçaklar dikilmiştir. Kol manşeti kenarı kurdele ile süslenmiştir.

Çizelge 4.12. f. Köylek inceleme çizelgesi

Resim 4.12. Köylek ön görünümü

Çimkent Merkez Sanat Müzesi

Eserin Adı: Köylek

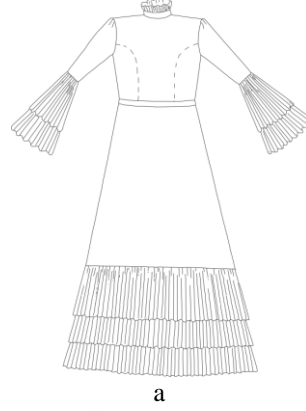
Ürünün Cinsi: Özel Gün Giysisi

Bulunduğu Yer: Güney Kazakistan

Çağı: 20. Yüzyıl yarısı

İncelendiği Tarihi: 10.03.2016

Teknik Çizimi

a

b

Şekil 4.12. Köylek ön(a) ve arka(b) görünümü

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Krem renkli atlas, süslemelerinde altın renkli ipek iplik, dikişlerinde beyaz renkli pamuklu iplik kullanılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi: Dik yaka, arkadan düğme ile kapatılmıştır. Dik yaka kenarına firfir dikilmiştir. Ön ve arkada pens payı verilmiştir. Belde 5 cm genişliğinde kemer dikilmiştir. Kol uzun, dirsekten aşağı doğru çift, etek boyunda ise üç katlı yelek uygulanmıştır.

Süsleme Tekniği: Ön göğüs kısmına, beyaz renkli parlak ipliklerle, bitkisel desenli geleneksel motifler makine dikişiyle uygulanmıştır.

Çizelge 4.13. a. Saukele inceleme çizelgesi

Resim 4.13. Sukele ön görünümü

Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesi

Envanter No: PR. 495
Eserin Adı: Saukele
Ürünün Cinsi: Özel Gün Giysisi
Çağı: 20. Yüzyıl yarısı/ 1937
Bulunduğu Yer: Batı Kazakistan
Kime Ait: Cumbasova Asılkhan
İncelenen Tarihi: 05.02.2016

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Bordo renkli kadifenin astarı için kırmızı renkli astarlık kumaş, dikişlerinde siyah ve kırmızı renkli ipek iplik, süslemelerinde altın sarısı renkli metal, altın ve gümüş kullanılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi: Saukele, konu tarzında biçilmiştir. Astarı kırmızı enkli atlas kumaşı ters çevirilerek kullanılmıştır.

Süsleme Tekniği: Süsleme işlemlerinde altın ve gümüş metelleri kuyumculuk tekniğiyle hayvan ve geometrik şekilleri vererek yukarı, orta ve aşağı kısımlarına uygulanmıştır. Bunların biçimleri üçgen, yuvarlak boyutunda kullanılmıştır. Kahverenginde büyük taşlar tutturulmuştur. Saukelenin iki yan ve arka tarafına saç ve kulakları kapanması amacıyla uzun kumaş indirilmiştir.

Çizelge 4.14. b. Saukele inceleme çizelgesi

Resim 4.14. Saukele ön görünümü

Kazakistan Devlet Müzesi

Envanter No: KP 3426
Eserin Adı: Saukele
Ürünün Cinsi: Özel Gün Giysisi
Bulunduğu Yer: Almati
Çağı: 20. Yüzyıl yarısı
Kime Ait: Kökemanova
İncelendiği Tarih: 08.07.2016

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Krem ve kahverengi kadifenin astarı için siyah renkli astarlık kumaş, dikişlerinde siyah ve beyaz renkli iplik, süslemelerinde altın sarısı renkli metal, altın, gümüş kullanılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi: Saukele yukarı kısmı yuvarlak biçilmiştir. İki yan kısmına ve arkasına üçgen kesimli, krem renkli tafta kumaş tutturulmuştur.

Süsleme Tekniği: Saukelenin yukarı ve aşağı kısmına 6 cm genişliğinde şerit yürütülmüştür. Dörtgen biçimli, altın ve gümüş metalleri yukarı, orta ve aşağı kısımlarına dikilmiştir. Saukelenin iki yan ve arka tarafına saç ve kulakların kapanması amacıyla uzun kumaş indirilmiştir.

Çizelge 4.15. c. Saukele inceleme çizelgesi

Resim 4.15.Saukele ön görünümü

Kazakistan Devlet Müzesi

Envanter No: KP. 3425
Eserin Adı: Saukele
Ürünün Cinsi: Gelinliğin Baş Giysisi
Bulunduğu Yer: Batı Kazakistan
Çağı: 19. Yüzyıl/1928
Kime Ait: K. Kazmukanova
İncelendiği Tarihi: 04.02.2016

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Kırmızı, kahverengi, siyah renkli kadife, astarı için siyah renkli bez, kunduz derisi, süslemelerinde mercan, kuş tüyü, nazar boncuğu, cam, gümüş, metal, saçak, dikişlerinde siyah, kırmızı ve beyaz renkli pamuklu iplik kullanılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi: Silindirik tarzında olup, yukarı kısmı, taç kısmı, ve alın kısmından ibarettir. 70 cm yüksekliktedir, iki yan ve arka kısmına *caktama* indirilmiştir.

Süsleme Tekniği: Yukarı kısmına kuş tüyü dikilmiş ve etrafına saçak yürütülmüştür. Taç kısmına mercan ve nazar boncuğu dikilmiştir. Aşağı kısmına *salpınşaklar* dizilerek tutturulmuştur. *Caktamasının* yan kısımları incilerle süslenerek, dört adet yanı sırasıyla dizilmiş mercanlar dizilmiştir. Alın kısmı 20 cm genişliğinde kunduz derisiyle kaplanmıştır.

Çizelge 4.16. d. Saukele inceleme çizelgesi

Resim 4.16. Saukele ön görünümü

Kazakistan Milli Merkez Müzesi

Eserin Adı: Saukele

Ürünün Cinsi: Gelinliğin baş giysisi

Bulunduğu Yer: Astana

Çağı: 20. Yüzyıl

İncelendiği Tarihi: 06.07.2016

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Kırmızı renkli kadife, keçe, astarı için kırmızı renkli bez, süslemelerinde altın ve gümüş, kırmızı renkli inci, kırmızı renkli cam, dikişlerinde kırmızı ve beyaz renkli pamuklu iplik kullanılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi: Koni biçimli olup, iki parçadan oluşturulmuştur. Yukarı kısmı silindirik tarzında, aşağı kısmı ise iki kenarı eşit yuvaraktır. *Saukelenin* yan ve arka kısımlarından *cirga* indirilmiştir. Astarı *saukelenin* bire bir aynı biçimde el dikişiyle çalışılmıştır.

Süsleme Tekniği: Gümüş metal çeşitli boyutta desenler *saukelenin* tamamını kaplamıştır. Gümüş üzerinden yukarı, orta ve aşağı kısmına üzerine kırmızı renkli cam konmuş altın yapıştırılmıştır. Bunların aralarına kırmızı renkli inci ve boncuklar dikilmiştir. Baş ağzına keçe yürütülmüştür. Yan ve arka kısmındaki *cirga* kenarları dörtgen kesimli gümüş dikilmiştir. Ortalarına yuvarlak kırmızı renkli canlar yapıştırılmıştır. İki yan kısmındaki *cirgaya* gümüşten geleneksel motifler dikilmiştir.

Çizelge 4.17. e. Saukele inceleme çizelgesi

Resim 4.17. Saukele ön görünümü

Kazakistan Milli Merkez Müzesi

Envanter No: KP. 20174
Eserin Adı: Saukele
Ürünün Cinsi: Gelinlik baş giysisi
Bulunduğu Yer: Almata
Çağı: 20. Yüzyıl yarısı
Kime Ait: M. Kaharovna
İncelendiği Tarihi: 09.07.2016

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Kırmızı renkli kadife, astarı için siyah renkli saten, süslemelerinde siyah renkli kunduz derisi, metal, 5 cm genişliğinde kırmızı renkli şerit, kuş tüyü, inci, çam, keçe dikişlerinde kırmızı, renkli pamuk iplikler kullanılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi: Koni biçimli, yüksekliği 80 cm civarındadır. Astarı *saukelenin* biçiminde biçilmiş ve içten el dikişiyle tutturulmuştur.

Süsleme Tekniği: Yukarı kısmına gümüşten "*berge*k" (metaldan uygulanmış gümüş parça) tutturulmuştur. Orta kısmına gümüş ve inciden metal dikilmiş, arkasına ise inci yapıştırılmıştır. Çam ve firuze tutturulmuştur. Aşağı kısmına kırmızı renkli boncuklarla örülmüş şerit *saukele* çevrenine yürütülmüştür. Ön tarafının alın kısmına "*Ж*" (kazak alfabesi, Türkçe c harf) benzeyen metal, arka kısmına ince inci, firuze ipe dizilerek *saukelenin* çevresinden geçirilmiştir. Baş ağzına 20 cm genişliğinde kunduz derisinden parça dikilmiştir.

Çizelge 4.18. f. Saukele inceleme çizelgesi

Resim 4.18. Saukele ön görünümü

Çimken Merkez Sanat Müzesi

Eserin Adı: Saukele

Ürünün Cinsi: Gelinliğin baş giysisi

Bulunduğu Yer: Güney Kazakistan

Çağı: 20. Yüzyıl

İncelendiği Tarihi: 11.03.2016

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Mor renkli kadife, astarı için mor renkli astarlık kumaş, süslemelerinde 1 cm genişliğinde kurdele, beyaz renkli boncuk, beyaz renkli parlak taşlar, kuş tüyü, beyaz renkli ipek, dikişlerinde mor ve beyaz renkli ipek iplikler kullanılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi: Ucu sivri, yüksekliği 40 cm civarındadır, Baş ağzı ön ortası üçgen şeklinde sivri.

Süsleme Tekniği: Ön tarafına kurdele ile hayvansal ve bitkisel desenli geleneksel motifleri karıştırarak el dikişiyle uygulamıştır. Motifler arasına beyaz boncuklar dizilmiş ve ara sıra parlak taşlar konmuştur. *Saukele* ucuna kuş tüyü dikilmiştir. Arkasına al duvak tutturulmuş ve kenarlarına ipe dizilmiş boncukla süslemiştir.

Çizelge 4.19. Celek inceleme çizelgesi

Resim 4.19. Celek ön görünümü

Kazakistan Milli Merkez Müzesi

Eserin Adı: Cabu

Ürünün Cinsi: Gelinlik saukelesinin arka parçası

Bulunduğu Yer: Astana

Çağı: XX. Yüzyıl

İncelendiği Tarih: 06.07.2016

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Beyaz renkli pamuklu kumaş, süslemelerinde kırmızı renkli kadife, altın renkli şerit, altın renkli motif ve boncuk, dikişlerinde beyaz ve kırmızı renkli pamuklu iplikler kullanılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi: *Cabu* dörtken kesimlidir. *Saukelenin* bir köşesinden tutturulmuştur.

Süsleme Tekniği: Altın renkli şerit etek kenarlarına uygulanmıştır. Kırmızı renkli kadife üzerinde altın renkli geleneksel motifler *cabu* çevresine yürütülmüştür. *Sukelenin* arka *caktaması cabunun* arka orta kısmına indirilmiştir.

Çizelge 4.20. Şalvar inceleme çizelgesi

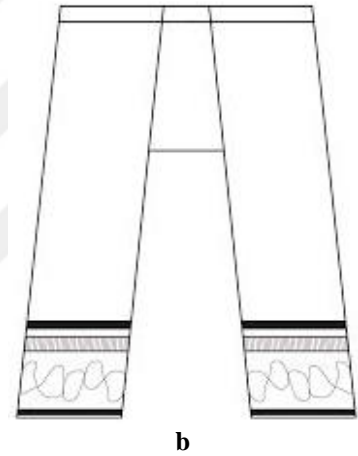
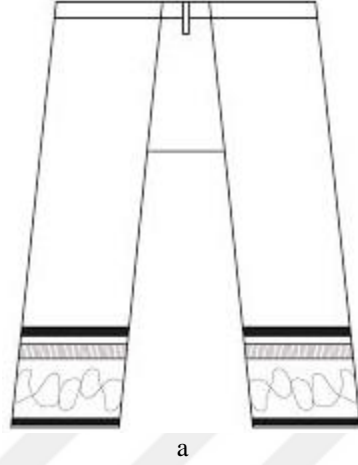

Resim 4.20. Şalvar ön görünümü

Abilhan Kasteyev Kazakistan Devlet
Sanat Müzesi

Envanter No: TK.13
Eserin Adı: Şalvar
Ürünün Cinsi: Özel Gün Giysisi
Çağı: 19. Yüzyıl yarısı
Bulunduğu Yer: Batı Kazakistan
Kime Ait: A.Ercanova
İncelenen Tarihi: 05.02.2016

Teknik Çizimi

Şekil 4.13. Şalvar ön(a) ve arka(b) görünümü

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Turuncu renkli kadife, süsleme işlemlerinde lacivert ve beyaz renkli boncuk, gümüş renkli şerit, dikişlerinde kırmızı renkli pamuklu iplik kullanılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi: Şalvar iki dörtgen kumaşı katlayarak, sağ ve sol bacak boyu oluşturulmuştur. İki yan parçasının arasına ağ parçası eklenmiştir. Şalvarı bel kenarından 4 cm genişliğinde kumaşı geriye kıvrılarak dikilmiştir ve bunun arasına beyaz lastik geçirilerek beli tutturulmuştur.

Süsleme Tekniği: Etek kenarına, dizine 6 cm genişliğinde gümüş renkli şerit makine dikişle dikilmiştir. Diz şerit altına 6 cm genişliğinde, saçak yürütülmüştür. Saçak ve şerit arasına ince mavi ve beyaz renkli boncuklarla, geometrik desenler iğne oyası yöntemiyle uygulanmıştır.

Çizelge 4.21. Önir inceleme çizelgesi

Resim 4.21. Önir ön görünümü

Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesi

Envanter No: Tk 18
Eserin Adı: Saukele
Ürünün Cinsi: Özel Gün Giysisi
Bulunduğu Yer: Batı Kazakistan
Çağı: 20. Yüzyıl yarısı/ 1937
Kime Ait: Cumbasova Asilkhan
İncelendiği Tarih: 05.0 2.2016

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Bordo renkli kadifenin astarı için kahverengi astarlık kumaş kullanılmıştır. Süslemelerinde gümüş metal, dikişlerinde siyah, kırmızı renkli ipek iplikler kullanılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi: Dörtgen biçimli, ön dört parçadan arkası düz çalışılmıştır.

Süsleme Tekniği: Gümüş metallere oyma tekniğiyle hazırlanmış bitkisel desenli motifleri, applique tekniğiyle uygulamıştır.

Çizelge 4.22. Kemer inceleme çizelgesi

Resim 4.22. Kemer ön görünümü

Kazakistan Devlet Müzesi

Envanter No: KP. 16811
Eserin Adı: Beldik
Ürünün Cinsi: Kamzolün kemeri
Çağı: 20. Yüzyıl/ 1938
Bulunduğu Yer: Batı Kazakistan
Kime Ait: Kökemanova
İncelendiği Tarihi: 10.07.2016

Giyiside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Bordo renkli kadifenin astarı için bordo astarlık kumaş kullanılmıştır. Süslemelerinde gümüş, taş, kırmızı renkli cam, dikişlerinde siyah, kırmızı ve siyah renkli ipek iplikler kullanılmıştır.

Giyisinin Modeli ve Kesimi: 76 cm uzunluğunda olup, düz biçilmiştir. Astarı kemerle birebir el dikişiyle çalışılmıştır.

Süsleme Tekniği: Kemerin beş kısmına aynı mesafede geleneksel desenli *kapsırma* dikilmiştir. Gümüş *kapsırmaların* dört köşesine ve orta kısmına beyaz renkli taşlar, *kapsırmanın* orta kısmına ise kırmızı renkli cam yapıştırılmıştır.

Çizelge 4.23. Gelinlik aksesuarlarının envanteri

 <p>Resim 4.23. Yüzük yan görünümü</p>	<p>A. Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesinde</p> <p>Envanter No: YV-527 Eserin Adı: Yüzük Ürünün Cinsi: Gelin Nikah Yüzüğü Çağı: 19.Yüzyıl Yarısı Bulunduğu Yer: Batı Kazakistan/1975 Kime Ait: Ş. Tileubergenovoy Kullanılan Malzemeler: Gümüş, Cam Ölçümü: 1,4x2,9</p>
 <p>Resim 4.24. Yüzük yan görünümü</p>	<p>B. Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesinde</p> <p>Envanter No: YV-373 Eserin Adı: Yüzük Ürünün Cinsi: Gelin Nikah Yüzüğü Çağı: 19. Yüzyıl yarısı Bulunduğu Yer: Batı Kazakistan/1971 Kime Ait: Kullanılan Malzemeler: Gümüş, Cam, Damga Ölçümü: 3x2</p>
 <p>Resim 4.25. Salpınşak ön görünümü</p>	<p>C. Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesinde</p> <p>Envanter No: YV-826 Eserin Adı: Salpınşak Ürünün Cinsi: Özel Saç Takısı Çağı: 20.Yüzyıl yarısı Bulunduğu Yer: Kizilorda Şehri/1990 Kime Ait: Ş. Tileubergenovoy Kullanılan Malzemeler: Gümüş, Cam Ölçümü: 3x5</p>

19. yüzyıl kazak kadınları kıyafetlerinin ön tarafına taktığı süs eşyasıdır. Bu kolyeyi andıran taktı üç parçadan olup, bel kısmına kadar uzanmaktadır. Her bir parça farklı şekilleri oluşturup, birincinin dikdörtgen, ortada iki adet yuvarlak ve üçgen bir şekil görünmektedir. Şekillerin içinde de beş adet saçak bulunmaktadır. Saçaklar elmasa benzeyip, zincirlerle üçgene tutturulmuştur. Üç bölümde zincirler yardımıyla bir birlerine bağlanmıştır. Orta kısmında bulunan yuvarlaklar birinci şeklin ortasında uygulanmıştır. Üç şeklin kenarları dalgalar içeren küçük boncuklarla süslenmiştir. Şekillerin orta kısmında kahverengi boyalar kullanılmıştır ve iç kısımlarında küçük boncuklarla yapılmış farklı geometrik şekilleri görünmektedir.

Resim 4.26. Kapsırma ön görünümü

D. Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesinde

Envanter No: YV-1001

Eserin Adı: Kapsırma

Ürünün Cinsi: Özel Gün Takısı

Çağı: 20. Yüzyıl yarısı

Bulunduğu Yer: Turgay Bölgesi /1974

Kime Ait: M.Jansugurovoy

Kullanılan Malzemeler: Cam, Mercan, Akik, Bükülme, Damga

Ölçümü: 12,8x5,6

Resim 4.27. Yüzük yan görünümü

E. Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesinde

Envanter No: YV-419. SB-105

Eserin Adı: Yüzük

Ürünün Cinsi: Kadın Nikah Yüzüğü

Çağı: 19. Yüzyıl

Bulunduğu Yer: Aktöbe/ 1973

Kime Ait: G.Kadirbergenovoy

Kullanılan Malzemeler: Cam, Mercan, Akik, Damga

Ölçümü: 1,7x3,2

Resim 4.28. Salpınşak ön görünümü

F. Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesinde

Envanter No: YV-1538

Eserin Adı: Salpınşak

Ürünün Cinsi: Giysi Takısı

Çağı: 20. Yüzyıl

Bulunduğu Yer: Kızılorda/ 1977

Kullanılan Malzemeler: Cam, Mercan, Akik, Damga

Ölçümü: 1,7x3,2

Resim 4.29. Salpınşak ön görünümü

G. Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesinde

Envanter No: YV-1403

Eserin Adı: Salpınşak

Ürünün Cinsi: Giysi Takısı

Çağı: 19. Yüzyıl

Bulunduğu Yer: Kostanay/ 1980

Kime Ait: M. Kenjearinoy

Kullanılan Malzemeler: Cam, Taş, Gümüş, Firuze

Ölçümü: 16,5x6,9

Resim 4.30. Küpe n görünümü

H. Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesinde

Envanter No: A-1386, YB-13866

Eserin Adı: Küpe

Ürünün Cinsi: Gelinlik Aksesuarı

ağı: 20. Yüzyıl

Bulunduğu Yer: imkent/ 1989

Kime Ait: L.Akberdievoy

Kullanılan Malzemeler: Cam, Taş, Gümüş, Damga

lm: 14,5x4

Resim 4.31. Küpe n görünümü

İ. Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesinde

Envanter No: A-1272, YV-1272

Eserin Adı: Küpe

Ürünün Cinsi: Gelinlik Aksesuarı

ağı: 19. Yüzyıl

Bulunduğu Yer: Almatı/ 1975

Kullanılan Malzemeler: Taş, Gümüş

lm: 14,5x4. 13,6x3,3

Resim 4.32. Salpınşak n görünümü

J. Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesinde

Envanter No: YV-862

Eserin Adı: Salpınşak

Ürünün Cinsi: Gelinlik Aksesuarı

ağı: 19. Yüzyıl

Bulunduğu Yer: Almatı/ 1975

Kullanılan Malzemeler: Damga, Altın, Gümüş

lm: 4,3x8,7

Resim 4.33. Takı n görünümü

K. Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesinde

Envanter No: YV-894

Eserin Adı: Takı

Ürünün Cinsi: Gelinlik Aksesuarı

ağı: 19. Yüzyıl

Bulunduğu Yer: imkent/ 1989

Kime Ait: L.Akberdievoy

Kullanılan Malzemeler: Gümüş, Taş

lm: 45x4,7

 <p>Resim 4.34. Kapsırma ön görünümü</p>	<p>L. Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesinde</p> <p>Envanter No: YV-1194 Eserin Adı: Kapsırma Ürünün Cinsi: Gelinlik Aksesuarı Çağı: 19. Yüzyıl Bulunduğu Yer: Kızılorda/ 1990 Kime Ait: R. Bardirovoy Kullanılan Malzemeler: Gümüş Ölçümü: 7,5x4,5</p>
 <p>Resim 4.35. Kapsırma ön görünümü</p>	<p>M. Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesinde</p> <p>Envanter No: YV-1198 Eserin Adı: Kapsırma Ürünün Cinsi: Gelinlik Aksesuarı Çağı: 20. Yüzyıl Bulunduğu Yer: Batı Kazakistan/ 1990 Kime Ait: N.Mirzaliyevoy Kullanılan Malzemeler: Gümüş Ölçümü: 5,8x4</p>

Çizelgeler incelendiğinde; geleneksel Kazak gelinlikleri 19. yy. başlarından itibaren, araştırmacı tarafından incelemeli gözlemler yapılmıştır. Genel olarak geleneksel gelinlikler Kazakistan müzelerinin bulunan geleneksel gelinliklerine göre 19.yüzyıl başlarından ve 20. yy. arasında giyilenleri incelenmeye alınmıştır. İncelenen geleneksel Kazak gelinliklerinin malzeme, kumaş, renk, model ve süsleme özellikleri şu şekilde gruplandırılmıştır:

Yukarıda verilen incelenmede, gelinliklerde gelenekselliğin tüm yapısal özelliklerine kumaş açısından bakıldığında; genel olarak geçmişte kadife, pamuklu bez kumaşların, astarlarda pamuklu astarlık kumaşların kullanıldığı belirtilmektedir. Renk açısından bakıldığında kırmızı renkler "*Kamzol*", "*Köylek*"te daha yoğun kullanılmıştır. "*Saukele*", "*Şalvar*"larda turuncu ve bordo renkler kullanıldığı görülmektedir. "*Caulık*"lar genelsel beyaz renkle dikilmiştir. "*Saukele*"nin yan taraflarından indirilmiş "*Cabu*"lar, genelde kırmızı ve bordo renklerle çalışıldığı görülmektedir. Geleneksel gelinliklerinin iklim, çevre, doğa koşullarına göre şekillendiği, genellikle süsleme işlemlerinin yoğun olmadığı dolayısıyla, bedeni

sarmayan daha rahatlık sağlayan bol kesimli gelinliklerin giyildiği bilinmektedir. Geleneksel gelinlik parçalarından "*Kamzol*" ve "*Köylek*"te uygulanan geleneksel motiflerin; hayvansal, bitkisel ve geometrik olarak şekillendiği, süsleme ve dikimlerin genelde el ve makine işlemleriyle uygulandığı gözlemlenmiştir. Gelinlik giysi parçalarının genel süslemeleri altın ve gümüş renkli şeritlerle uygulandığı ve motiflerinin rengi de aynı biçimde olduğu görülmüştür. Tamamlayıcı aksesuarları olarak aldığımız "*Saukele*", genelde 70 cm uzunluğunda olmuştur. Süslemelerinde kuş tüyü, altın, gümüş metal işlemlerin yoğun çalışıldığı bilinmektedir.

Geleneksel Kazak gelinlikleri 20.yy. ortalarında stilize edilmeye başlamıştır. Bu yıllarda geleneksel gelinliklerine farklı renkler eklenmeye başlamıştır. Süsleme işlemlerinde yoğun makine dikişi uygulanmıştır. Boncuk ve parlak taşlar kullanılmaya başlamıştır. Yıllar geçtikçe toplumun ihtiyaçlarına göre geleneksel gelinlikleri daha da modernleştirmeye başlamıştır. 20.yy. sonu 21. yy. başlarında geleneksel gelinlikleri beyaz rengi benimsemiştir. Bu yıllardan itibaren geleneksel gelinlikleri açık renklere, ince kumaşlardan, daha dar kesimli olarak üretilmeye başlamıştır.

Geleneksel Kazak gelinliklerindeki bu özellikleri, kültürel mirasımız olan geleneksel gelinliklerimizi korunabildiği ve gelenek göreneklerin unutulmadan bazı kültürel değişiklere uğrayarak, sembolik değerlerini yitirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

4.2. 1950-2000'li Yılları Arasında Giyilen Gelinliklerinin İncelenmesi

Araştırmanın bu bölümünde, geleneksel Kazak gelinliklerinin modern gelinliklere geçiş sürecini belirlemek amacıyla, görüşme formu sonucunun verilerine yer verilmiştir. 1950-2000'li yılları arasında evlenen Kazak kadınlarının giydiği gelinlikleriyle ilgili görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formuna Kazakistan'ın farklı bölgelerinde yaşayan Kazak kadınlarından 200 kişinin görüşleri, soru cevap yoluyla toplanmıştır. 1950-2000'li yılları arasında evlenen 200 kadının gelinlik fotoğraflarından bulunanları alınmıştır ve en önemli örnekleri sunulmuştur. 1950-1960'lı yıllarda gelinlik fotoğrafları bulunamadığından, kişi yorumlarına göre giydiği gelinliklerinin teknik çizimleri, çalışmacı tarafından çizilmiştir.

2. Alt Amaç: Geleneksel Kazak gelinliklerden modern gelinliklere geçiş sürecininin, kullanılan malzeme, kumaş, renk, model-kesim ve süsleme özellikleri ve tamamlayıcı aksesuarları açısından incelenmesi.

1950-2000'li Yılları Arasında Giyilen Gelinliklerin İnceleme Çizelgesine İlişkin Veriler (giysi parçalarının sembolü)

Kamzol	1x
Köylek	2x
Yelek	3x
Gömlek	4x
Etek	5x
Elbise	6x
Duvak	X
Oramal	X

Çizelge 4.24. 1950-1960'lı yılları arasında Kazak kadınlarının giydikleri gelinliklerine ilişkin verilerin incelenmesi

	Kumaş					Renk			Model/ Kesim					Akasesuar					
	Kadife	peluş	panuklu	parşa kumas	gırbişin	kırmızı	k.desenli	diğer	düz	kloş	kollu	kolsuz	dik yaka	sıfır yaka	açık yaka	oranal	mes	takı	kemer
1950	1x		2x			1x	2x		1x		xx		1x		2x	x	x		
1950	1x	2x					2x	1x	1x		xx		1x	2x		x	x		x
1950	1x		2x			2x		1x	1x	2x	2x	1x	1x		2x	x	x		
1950			1x		2x	1x		2x	1x	2x	2x	1x	1x	2x		x	x		
1951	1x	2x				2x	1x		xx		xx		1x		2x	x	x		x
1951	1x		2x				1x	2x	1x	2x	2x	1x	2x	1x		x	x		x
1951	1x				2x		1x	2x	1x	2x	xx			1x	2x	x	x		x
1951			2x			2x				2x	2x			2x		x	x		x
1952	1x		2x				2x		xx		xx			1x	2x	x	x		x
1952		2x					2x			2x	2x			2x		x	x		x
1952	1x				2x		2x				xx			1x	2x	x	x		x
1952					2x		2x	1x	xx		2x	1x	1x	2x		x	x		x
1953			1x		2x	1x	2x		1x	2x	2x	1x	1x		2x	x	x		x
1953	1x		2x				xx			xx			1x		2x	x	x		x
1953		2x					2x				2x			2x		x	x		x
1953					2x			2x		2x	2x			2x		x	x		x
1954		2x				2x			2x		2x		2x			x	x		x
1954	1x	2x				1x		2x	2x		2x	1x		1x	2x	x	x		x
1954	1x				2x	1x	2x			xx	xx		xx			x	x		x
1954	3x		2x					xx	3x	2x	2x	3x	2x		3x	x	x		x
1955		2x	3x					xx	3x	2x	2x	3x	3x		2x	x	x		x
1955				3x	2x	3x		2x	xx		2x	3x	2x		3x	x	x		x
1955	1x		2x			2x		1x		xx	xx		2x	1x		x	x		x
1955		2x				2x			2x		2x			2x		x	x		x
1956				2x				2x			2x		2x			x	x		x
1956			3x	2x				xx	3x	2x	2x	3x	3x	2x		x	x		x
1956		2x				2x			2x		2x			2x		x	x		x
1956			2x			2x			2x		2x		2x			x	x		x
1957		2x						2x	2x		2x				2x	x	x		x
1957	3x				2x		3x	2x	3x	2x	xx	3x	2x			x	x		x
1957			2x					2x	2x		2x			2x		x	x		x
1957				4x	5x		xx		xx	4x	5x			4x		x	x		x
1958					xx		xx		4x	5x	4x			4x		x	x		x
1958				2x		2x			2x		2x				2x	x			x
1958				2x		2x			2x		2x			2x		x	x		x
1958		2x	3x				xx		xx	3x	2x			xx	x				x
1959				2x			2x		2x		2x				2x	x			x
1959			xx					xx	4x	5x	4x				4x	x			x
1959				5x	4x		5x		4x	4x	5x			4x		x			x
1959		2x						2x	2x		2x			2x		x			x
1960			2x				2x		2x		2x			2x		x			x
1960			2x				2x		2x		2x			2x		x			x
1960	3x				2x			xx	3x	2x	xx			3x		x			x
1960		2x					2x		2x		2x			2x		x			x

n= 40 (Görüşme Yaptığım Kişi sayısını)

Çizelge 4.25. 1950-1960'lı yıllar arasında giyilen gelinlik giysi parçalarının 100% frekans sistemiyle değerlendirme tablosu

Giysi parçaları	Kumaş					Renk						Model kesim								
	kadife	peluş	Parça	pamuklu	girbişin	Beyaz	sarı	yeşil	kırmızı	lacivert	k. desenli	siyah	düz	a kesim	kloş	kollu	kolsuz	dik yaka	sıfır yaka	açık yaka
Kamzol	12 % 30			2 % 5					5 % 12,5	2 % 5	3 % 7,5	4 % 10	10 % 4		4 % 10	8 % 3,2	6 % 2,4	9 % 12,5	5 % 12,5	
Köylek		13 %	5 %	9 %	10 % 25	2 % 5	2 % 5	2 % 5	9 %	1 % 0,4	21 %		14 %	7 %	16 %	37 %		13 %	13 %	11 %
Yelek	3 % 7,5		1 % 0,4	3 % 7,5					1 % 0,4			6 % 2,4	7 %					1 % 0,4	2 % 5	4 % 10
Gömlek				1 % 0,4	2 % 5		1 % 0,4				2 % 5		3 % 7,5			3 % 7,5		1 % 0,4	2 % 5	
Etek			2 % 5	1 % 0,4					1 % 0,4	2 % 5				1 % 0,4	2 % 5					

1950-1960'lı yılları arasında giyilen kamzola ait, kumaş açısından incelendiğinde katılımcıların %30'u kadife, %5'i pamuklu kumaş kullandığı görülmüştür. Renk olarak incelendiğinde %12.5'i kırmızı, %10'u siyah, %7.5'i karışık renkli ve desenli, %5'i lacivert renk kullandığı ortaya çıkmıştır. Model açısından bakıldığında %4'ü A kesimli, %3.60'ı dik yakalı, %3.2'si uzun kollu, %2.4'u kolsuz, %12.5'i sıfır yakalı giydiği görülmüştür.

Yapılan görüşme formu cevaplarının köyleğe ait, kumaş açısından incelendiğinde katılımcıların %5.2'si peluş, %4'ü girbişin, %3.60'ı pamuklu, %5'i parça kumaş kullandığı bilinmiştir. Renk olarak bakıldığında katılımcıların %8.4'ü karışık renkli ve desenli, %3.60'ı kırmızı, %5'i beyaz, %5'i sarı, %5'i yeşil renk tercih etmiştir. Model açısından incelendiğinde katılımcıların %14.8'i kollu, %6.4'ü kloş, %5.60'ı düz kesimli, %5.2'si dik yakalı, %5.2'si sıfır yakalı, %4.4'ü açık yakalı, %2.80'i A kesimli giydiği tespit edilmiştir.

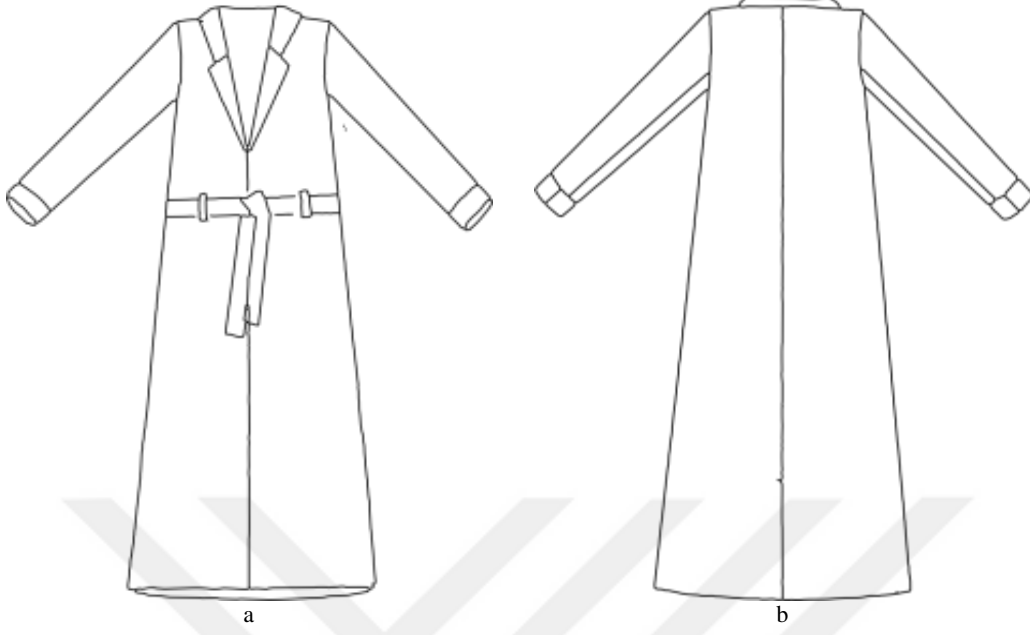
Yapılan görüşme formu cevaplarının yeleğe ait, kumaş açısından incelendiğinde katılımcıların %5'i girbişin, %0.4'ü pamuklu kumaş kullandığı tespit edilmiştir. Renk açısından incelendiğinde %5'i karışık desenli, %0.4'u sarı renk kullandığı bilinmiştir.

Model açısından bakıldığında %7.5'i düz kesimli, %7.5'i kollu, %5'i sıfır yakalı, %0.4'ü dik yakalı giydiği görölmüştür.

Yapılan görüşme formu cevaplarının eteğe ait, kumaş açısından incelendiğinde katılımcıların %5'i parça, %0.4'ü pamuklu kumaş kullandığı tespit edilmiştir. Renk açısından incelendiğinde %5'i karışık renkli ve desenli, %0.4'ü lacivert renk tercih ettikleri görölmüştür. Model açısından bakıldığında %5'i kloş etekli, %0.4'ü A kesimli etek giydiği görölmüştür.

1950

Kamzol

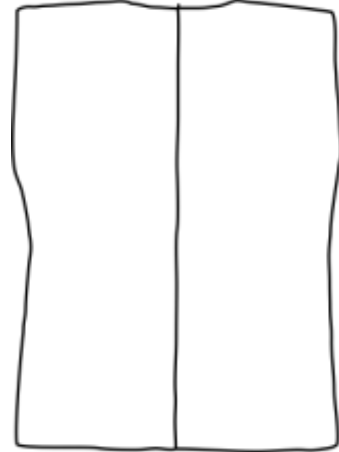
Köylek

Şekil 4.14. 1950-1960'lı yılları arasında giyilen gelinliklerin teknik çizimleri

1952

a

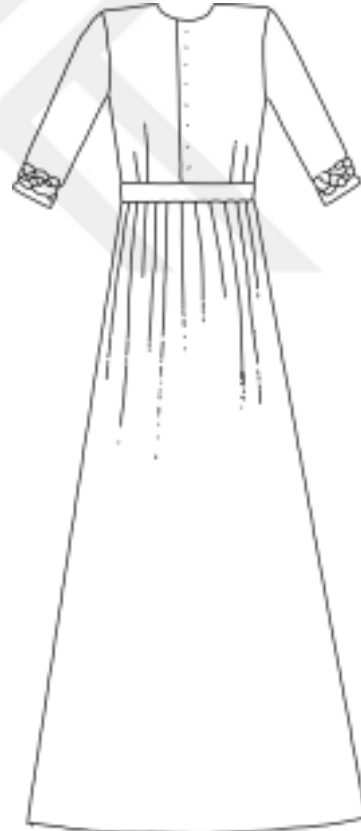

b

Ceket

a

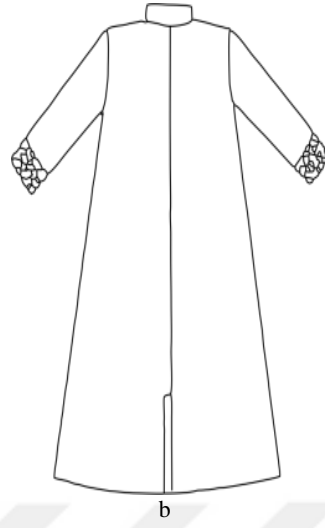
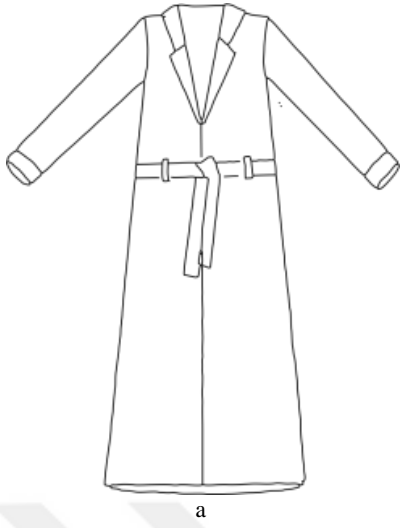

b

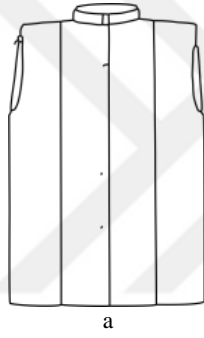
Köylek

Şekil 4.14. (devam) 1950-1960'lı yılları arasında giyilen gelinliklerin teknik çizimleri

1955

Kamzol

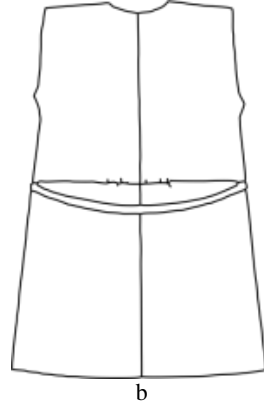
Ceket

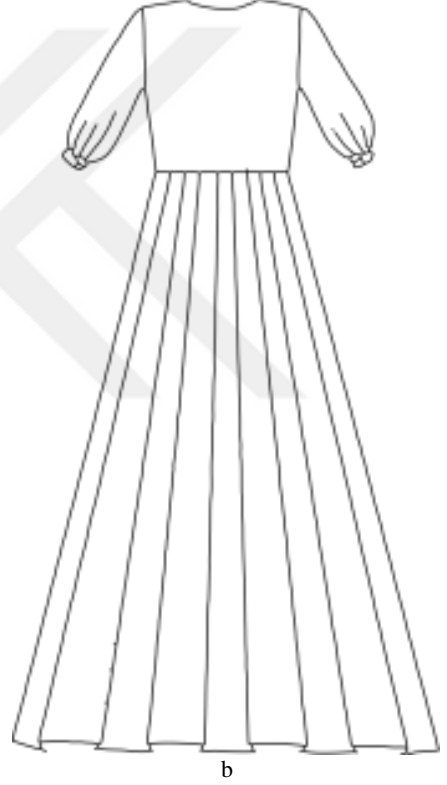
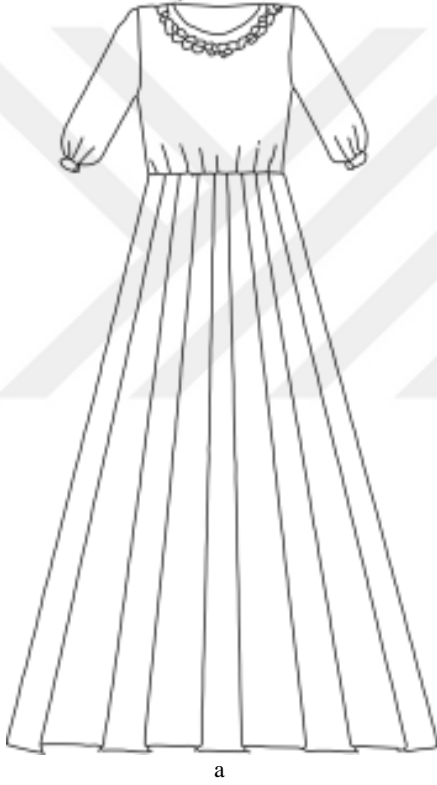
Köylek

Şekil 4.14. (devam) 1950-1960'lı yılları arasında giyilen gelinliklerin teknik çizimleri

1956

Ceket

Köylek

Şekil 4.14. (devam) 1950-1960'lı yılları arasında giyilen gelinliklerin teknik çizimleri

Çizelge 4.26. 1960-1970'li yılları arasında Kazak kadınlarının giydikleri gelinliklerine ilişkin verilerin incelenmesi

	Kumaş				Renk			Model/ Kesim										duvak	
	Parça	tavar	gürbüşün	tafta	Beyaz	krem	diğer	uzun	kısa	düz	a kesimli	kloş	dik yaka	sıfır yaka	y. yaka	kollu	kolsuz		oramal
1961	2x						2x	2x		2x				2x		2x		x	
1961		2x					2x	2x			2x			2x		2x		x	
1961		2x					2x	2x		2x		2x			2x			x	
1961		2x					2x	2x		2x		2x		2x		2x		x	
1962	2x			2x		2x		2x		2x					2x	2x		x	
1962	2x						2x	2x		2x				2x		2x		x	
1962	xx						xx	5x	4x	4x		5x		4x		4x		x	
1962		xx				xx		xx		4x		5x		4x		4x		x	
1963		2x					2x	2x			2x		2x			2x		x	
1963	xx						xx	5x	4x	4x	5x				4x	4x		x	
1963			xx				xx			4x	5x		4x			4x		x	
1963		xx			4x		5x	5x	4x	4x		5x			4x	4x		x	
1964			xx				xx	4x	5x	4x		5x		4x		4x		x	
1964	2x					2x		2x				2x			2x			x	
1964			2x				2x	2x			2x			2x		2x		x	
1964				xx	xx			xx		4x		5x	4x			4x		x	
1965	2x				2x				2x	2x				2x		2x		x	
1965	2x					2x		2x		2x				2x	2x			x	
1965				2x		2x		2x		2x				2x		2x		x	
1965				2x		2x		2x		2x		2x			2x			x	
1966				2x			2x		2x	2x					2x	2x		x	
1966		2x				2x		2x			2x			2x		2x		x	
1966		2x				2x		2x				2x			2x			x	
1966				2x		2x			2x			2x			2x	2x		x	
1967		2x							2x			2x			2x	2x		x	
1967				2x	2x				2x		2x			2x		2x		x	
1967		2x				2x		2x		2x			2x		2x			x	
1967	xx						xx	5x	4x			5x	4x			4x		x	
1968	xx				4x		5x	5x		4x		5x			4x	4x		x	
1968		xx				xx		5x				4x			4x			x	
1968		5x		4x		4x	5x			5x		5x			4x			x	
1968		xx			xx				5x				4x			4x		x	
1969	2x					2x		2x		2x			2x			2x		x	
1969				2x		2x			2x					2x		2x		x	
1969	2x			2x						2x				2x		2x		x	
1969				2x	2x			2x			2x				2x	2x		x	
1970		xx			xx				5x			5x			4x	4x		x	
1970				2x	2x				2x		2x		2x			2x		x	
1970				2x	2x				2x					2x		2x		x	
1970		2x			2x				2x					2x		2x		x	

n= 40 (Görüşme Yaptığın Kişi sayısını)

Çizelge 4.27. 1960-1970'li yılları arasında giyilen gelinlik giysi parçalarının 100% frekans sistemiyle değerlendirme tablosu

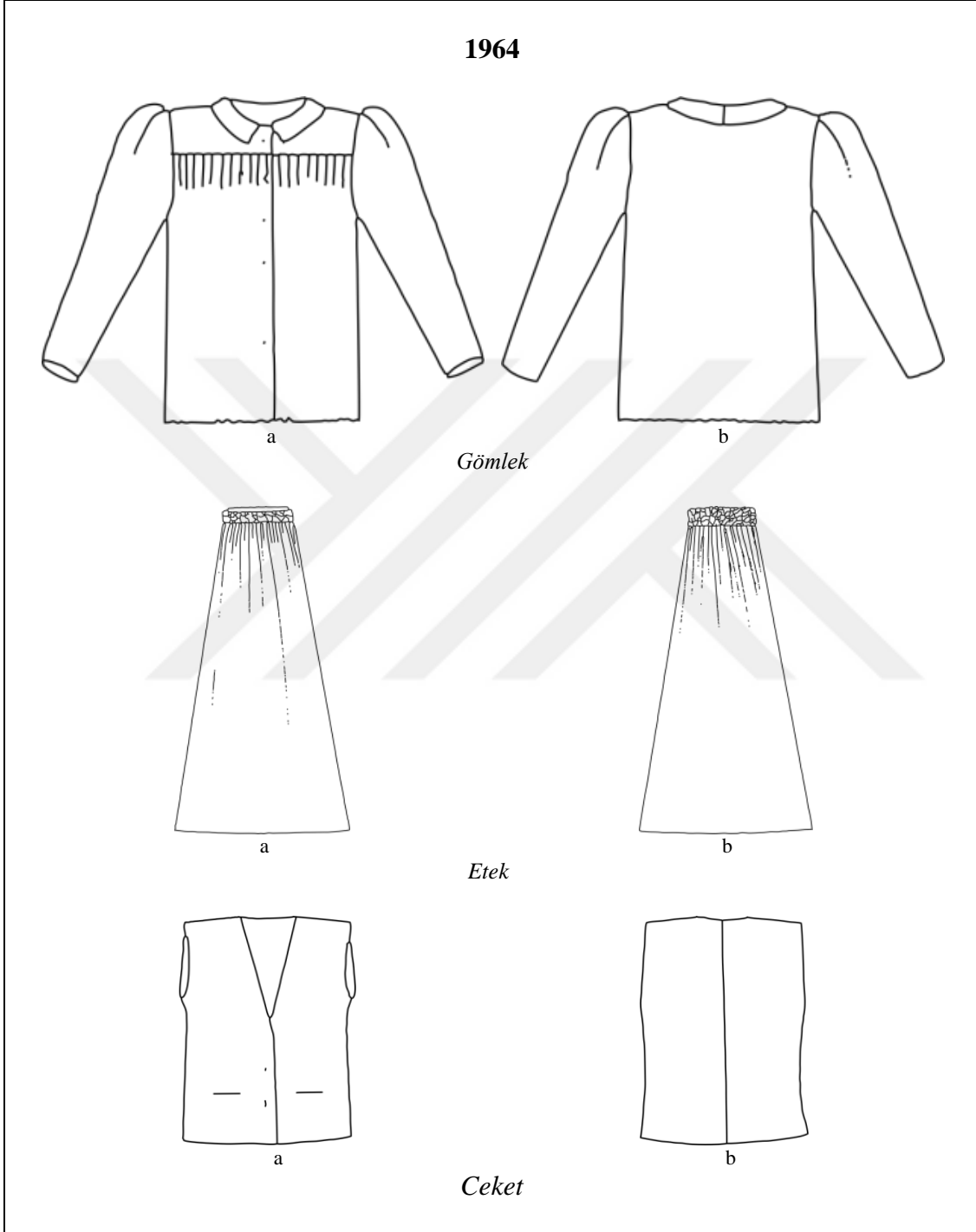
Giysi parçaları	Kumaş				Renk			Model kesim								
	parça	tavar	Girbişin	tafta	beyaz	krem	diğer	uzun	kısa	düz	A kesimli	kloş	dik yakalı	sıfır yakalı	yuvarlak. y	kollu
Köylek	8 % 20	9 % 22.5	1 % 2.5	11 % 27.5	6 % 15	10 % 25	13 % 32.5	14 % 35	12 % 30	12 % 30	9 % 22.5	4 % 10	7 % 17.5	13 % 32.5	7 % 17.5	29 % 72.5
Gömlek	2 % 5	5 % 12,5	3 % 7,5	2 % 5	5 % 12,5	3 % 7,5	5 % 12,5	3 % 7,5	4 % 10	8 % 20	5 % 12,5		5 % 12,5	4 % 10	3 % 7,5	12 % 30
Etek	2 % 5	6 % 15	2 % 5	1 % 0,4	3 % 7,5	2 % 5	8 % 20	8 % 20	3 % 7,5	1 % 0,4	2 % 5	9 % 22,5				

1960-1970'li yılları arasında giyilen köyeğe ait, kumaş açısından incelendiğinde katılımcıların %27.5'i tafta, %22.5'i tavar, %3.20'si parça, %2.5'i girbişin kumaş kullandığı görülmüştür. Renk olarak incelendiğinde %32.5'si karışık renkli ve desenli, %25'i krem, %15'i beyaz kullandığı ortaya çıkmıştır. Model açısından bakıldığında %72.5'i kollu, %35'i uzun etekli, %32.5'i sıfır yakalı, %30'u kısa etekli, %30'u düz kesimli, %22.5'i A kesimli, %17.5'i dik yaka, %17.5'i yuvarlak yaka ve %10'u kloş etek giydiği görülmüştür.

Yapılan görüşme formu cevaplarının gömleğe ait, kumaş açısından incelendiğinde katılımcıların 12.5'i tavar, %7.5'i girbişin, %5'i tafta, %5'i parça kumaş kullandığı bilinmiştir. Renk olarak bakıldığında katılımcıların %12.5 karışık desenli, %12.5'i beyaz, %7.5'i krem tercih etmiştir. Model açısından incelendiğinde katılımcıların %30'u kollu, %20'si düz kesimli, %12.5'i A kesimli, %12.5'i dik yakalı, %10'u sıfır yakalı, %10'u kısa etekli, %7.5'i uzun etekli, %7.5'i yuvarlak yakalı giydiği tespit edilmiştir.

Yapılan görüşme formu cevaplarının eteğe ait, kumaş açısından incelendiğinde katılımcıların %15'i tavar, %5'i girbişin, %5'i parça, %0.4'ü tafta kumaş kullandığı tespit edilmiştir. Renk açısından incelendiğinde %20'si karışık renkli ve desenli, %7.5'i beyaz ve %5'i krem renk kullandığı görülmüştür. Model olarak incelendiğinde

%22.5'i kloş etekli, %20'si uzun etekli, %7.5'i kısa etekli, %5'i A kesimli, %0.4'ü düz etek giydiği bilinmiştir.

şekil 4.15. 1960-1970'li yılları arasında giyilen gelinliklerin teknik çizimleri

Çizelge 4.28. 1970-1980'li yılları arasında Kazak kadınlarının giydikleri gelinliklerine ilişkin verilerin incelenmesi

	Kumaş				Renk			Model/ Kesim										Aks	
	Atlas	tafta	dantel	Tül	beyaz	krem	diğer	uzun	kısa	diş	a kesimli	kloş	dik yaka	sıfır yaka	y. yaka	uzun kol	kısa kol	oranal	duvak
1971		2x	2x			2x			2x	2x			2x				2x	x	x
1971		2x	2x			2x			2x	2x			2x				2x	x	x
1971		2x	2x		2x			2x		2x				2x		2x		x	x
1971		2x	2x			2x		2x		2x			2x		2x			x	x
1972		xx		xx	xx			5x	4x	4x	5x				4x		4x	x	x
1972		2x		2x		2x			2x		2x			2x			2x	x	x
1972		2x	2x		2x			2x			2x			2x			2x	x	x
1972		2x					2x		2x	2x			2x		2x	2x		x	x
1973		2x	2x		2x			2x			2x		2x			2x		x	x
1973	2x		2x			2x			2x	2x				2x		2x		x	x
1973	2x			2x	2x			2x			2x		2x			2x		x	x
1973	2x			2x					2x	2x			2x				2x	x	x
1974		2x		2x	2x				2x	2x			2x				2x	x	x
1974		2x		2x			2x		2x		2x		2x		2x		2x	x	x
1974		2x	2x		2x			2x		2x				2x		2x	2x	x	x
1974	2x			2x		2x		2x		2x			2x		2x		2x	x	x
1975	2x		2x		2x			2x		2x			2x		2x		2x	x	x
1975	2x		2x			2x		2x			2x		2x				2x	x	x
1975		2x		2x	2x			2x			2x		2x		2x		2x	x	x
1975		2x		2x		2x			2x				2x	2x		2x		x	x
1976	2x			2x	2x			2x				2x			2x		2x	x	x
1976	2x		2x		2x			2x		2x			2x				2x	x	x
1976	2x		2x				2x	2x			2x		2x				2x	x	x
1976	2x			2x	2x			2x			2x		2x				2x	x	x
1977	2x			2x		2x			2x					2x		2x			x
1977		2x	2x			2x		2x		2x			2x		2x			x	x
1977		2x	2x			2x		2x			2x		2x				2x		x
1977		2x	2x		2x			2x		2x			2x				2x		x
1978	2x			2x		2x			2x			2x				2x			x
1978		2x		2x	2x				2x		2x				2x		2x		x
1978		2x	2x		2x				2x		2x					2x			x
1978		2x	2x		2x				2x		2x					2x			x
1979	2x		2x		2x				2x		2x					2x			x
1979	2x			2x		2x		2x		2x				2x			2x		x
1979	2x		2x			2x		2x		2x				2x			2x		x
1979		2x		2x	2x				2x				2x			2x			x
1980		2x		2x	2x				2x				2x			2x			x
1980	2x			2x		2x		2x				2x					2x		x
1980	2x			2x		2x		2x				2x					2x		x
1980		2x		2x	2x			2x					2x		2x				x

n= 40 (Görüşme Yaptığın Kişi sayısını)

Çizelge 4.29. 1970-1980'li yılları arasında giyilen gelinlik giysi parçalarının 100% frekans sistemiyle değerlendirme tablosu

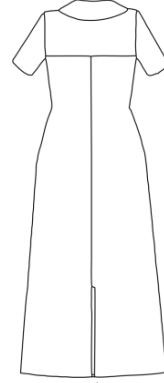
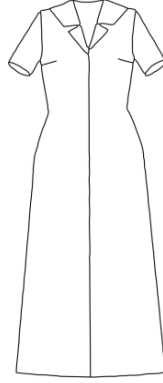
Giysi parçaları	Kumaş				Renk			Model/Kesim									
	atlas	tafta	Dantel	tül	Beyaz	krem	diğer	uzun	kısa	düz	a.kesimli	kloş	dik yakalı	sıfır yakalı	yuvarlak. y	kısa kollu	uzun kollu
Köylek	17 % 42.5	22 % 55	19 % 47.5	19 % 47.5	20 % 50	16 % 40	4 % 10	24 % 60	16 % 40	18 % 45	16 % 40	6 % 15	17 % 42.5	15 % 37.5	18 % 45	18 % 45	22 % 55
Gömlek		1 % 2.5			1 % 2.5				1 % 2.5	1 % 2.5					1 % 2.5		
Etek				1 % 2.5	1 % 2.5			1 % 2.5				1 % 2.5					

1970-1980'li yılları arasında giyilen köyleğe ait, kumaş açısından incelendiğinde katılımcıların %55'i tafta, %47.5'i dantel, %47.5'i tül, %42.5'i atlas kumaş kullandığı görülmüştür. Renk olarak incelendiğinde %50'i beyaz, %40'ı krem, %10'u diğer renklerin kullandığı ortaya çıkmıştır. Model açısından bakıldığında %97.5'i duvak, %55'i uzun etekli, %55'i uzun kollu, %45'i düz kesimli, %45'i yuvarlak yakalı, %45'i kısa kollu, %40'ı A kesimli, %42.5'i dik yaka, %40'ı kısa etekli, %32.5 sıfır yakalı ve %15'i kloş etek giydiği görülmüştür.

Yapılan görüşme formu cevaplarının gömleğe ait, kumaş açısından incelendiğinde katılımcıların %2.5'i tafta kumaş kullandığı bilinmiştir. Renk olarak bakıldığında katılımcıların %2.5'i beyazı tercih etmiştir. Model açısından incelendiğinde katılımcıların %25'i düz kesimli, %2.5'i oramal, %2.5'i kısa boylu, %2.5'i uzun kollu, %2.5'i yuvarlak yakalı giydiği tespit edilmiştir.

Yapılan görüşme formu cevaplarının eteğe ait, kumaş açısından incelendiğinde katılımcıların %2.5'i tül kumaş kullandığı tespit edilmiştir. Renk açısından incelendiğinde %25'i beyaz kullandığı görülmüştür. Model olarak incelendiğinde %2.5'i kloş etek giydiği bilinmiştir.

1972

a

b

Gelinlik

1975

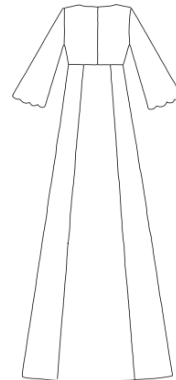
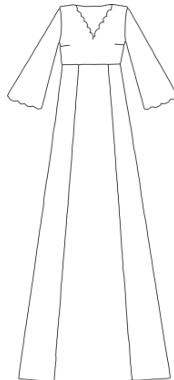

a

b

Gelinlik

1977

a

b

Gelinlik

Şekil 4.16. 1970-1980'li yılları arasında giyilen gelinliklerin teknik çizimleri

Çizelge 4.30. 1980-1990'lı yılları arasında Kazak kadınlarının giydikleri gelinliklerine ilişkin verilerin incelenmesi

	Kumaş					Renk				Model/ Kesim										
	atlas	organza	dantel	Tül	tafta	Şifon	beyaz	krem	diğer	uzun	kısa	düz	a kesimli	kloş	dik yaka	sıfır yaka	y. yaka	kollu	kolsuz	duvak
1981	2x		2x					2x		2x		2x				2x			2x	x
1981	2x		2x				2x			2x		2x				2x			2x	x
1981	2x	2x					2x			x			2x					2x		x
1981					2x	2x	2x			2x		2x		2x				2x		x
1982			2x		2x		2x			2x		2x		2x				2x		x
1982	2x		2x				2x			2x		2x		2x				2x		x
1982				2x	2x			2x		x			2x					2x		x
1982			2x		2x		2x			2x			2x				2x	2x		x
1983			2x		2x		2x			2x		2x		2x				2x		x
1983	2x		2x				2x			x		2x					2x		2x	x
1983			2x		2x		2x			2x		2x					2x	2x		x
1983					2x	2x	2x			2x		2x		2x				2x	2x	2x
1984	2x			2x		2x	2x			2x		2x		2x				2x	2x	2x
1984			2x		2x		2x			2x		2x				2x		2x	2x	2x
1984				2x	2x	2x		2x		2x		2x		2x				2x	2x	2x
1984			2x		2x		2x			2x		2x				2x		2x	2x	2x
1985				2x	2x		2x			2x		2x				2x		2x		2x
1985			2x		2x		2x			x	2x				2x		2x		2x	2x
1985	2x					2x	2x			2x		2x		2x				2x		2x
1985	2x					2x		2x		2x		2x		2x				2x	2x	2x
1986		2x				2x		2x		2x			2x			2x	2x			2x
1986	2x					2x	2x			2x		2x				2x	2x			2x
1986	2x			2x		2x				2x		2x				2x		2x		2x
1986			2x		2x				2x	2x			2x		2x		2x			2x
1987			2x		2x				2x	2x			2x			2x			2x	2x
1987	2x					2x		2x		2x			2x			2x		2x		2x
1987	2x			2x		2x		2x	2x				2x			2x		2x		2x
1987	2x	2x				2x	2x			2x			2x			2x	2x			2x
1988	2x			2x		2x	2x		2x	2x			2x			2x	2x			2x
1988		2x				2x	2x			2x		2x	2x		2x			2x		2x
1988			2x	2x		2x			2x	2x			2x		2x			2x		2x
1988			2x	2x	2x		2x		2x	2x			2x		2x			2x		2x
1989	2x	2x		2x				2x		2x				2x	2x			2x	2x	2x
1989		2x	2x		2x		2x			2x			2x	2x				2x	2x	2x
1989	2x			2x		2x	2x			2x				2x		2x	2x			2x
1989		2x				2x	2x			2x		2x		2x				2x		2x
1990	2x			2x		2x	2x			2x				2x	2x			2x		2x
1990	2x		2x	2x		2x				2x			2x	2x	2x			2x		2x
1990		2x			2x	2x	2x			2x			2x			2x	2x			2x
1990	2x			2x		2x	2x			2x			2x	2x			2x	2x		2x

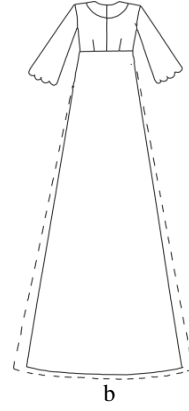
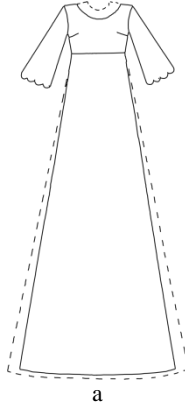
n= 40 (Görüşme Yaptığın Kişi sayısını)

Çizelge 4.31. 1980-1990'lı yılları arasında giyilen gelinliklerin 100% frekans sistemiyle değerlendirme tablosu

Giyisi parçaları	Kumaş						Renk			Model/ Kesim								
	atlas	Organza	dantel	tül	tafta	şifon	beyaz	krem	diğer	uzun	kısa	düz	a kesimli	kloş	dik yaka	sıfır yaka	y. yaka	kollu
Elbise	19	8	17	13	17	18	27	10	6	36	4	11	19	10	15	14	11	26
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
	47.5	20	42.5	32.5	42.5	45	67.5	25	15	90	10	27.5	47.5	25	37.5	35	27.5	65

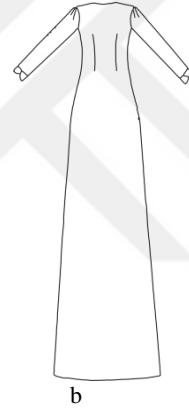
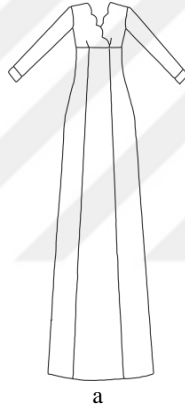
1980-1990'lı yılları arasında giyilen köyleğe ait, kumaş açısından incelendiğinde katılımcıların %47.5'i atlas, %20'si organza, %45.5'i dantel, %32.5'i tül, %42.5'i tafta kumaş kullandığı görülmektedir. Renk olarak incelendiğinde %67.5'i beyaz, %25'i krem, %15'i farklı renklerde kullandığı ortaya çıkmıştır. Model açısından bakıldığında %100'u duvak, %90'ı uzun etekli, %65'i uzun kollu, %47.5'i A kesimli, %37.5'i dik yakalı, %35'i kısa kollu, %35'i sıfır yakalı, %27.5'i düz kesimli, %27'si yuvarlak yakalı, %25'i kloş etekli ve %10'u kısa etekli giydiği görülmüştür.

1980

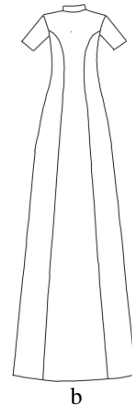
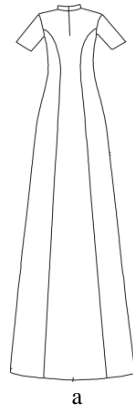
Gelinlik

1982

Gelinlik

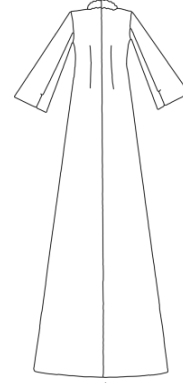
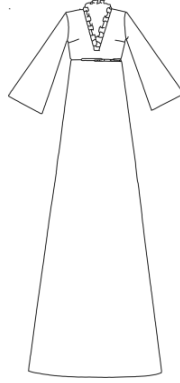
1984

Gelinlik

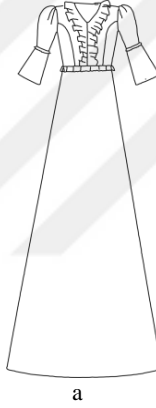
Şekil 4.17. 1980-1990'lı yılları arasında giyilen gelinliklerin teknik çizimleri

1986

Gelinlik

1988

Gelinlik

Şekil 4.17. (devam) 1980-1990'lı yılları arasında giyilen gelinliklerin teknik çizimleri

Çizelge 4.32. 1990-2000'li yılları arasında Kazak kadınlarının giydikleri gelinliklerine ilişkin verilerin incelenmesi

	Kumaş				Renk				Model/ Kesim									duvak	
	Atlas	organza	dantel	Tül	Şifon	beyaz	kren	diğer	uzun	düz	a kesimli	kloş	dik yaka	sıfır yaka	y. yaka	kollu	kolsuz		kısa kollu
1991	2x	2x			2x	2x			2x			2x			2x			2x	2x
1991	2x			2x		2x			2x			2x		2x				2x	2x
1991		2x		2x	2x	2x			2x									2x	2x
1991		2x		2x	2x		2x		2x			2x		2x		2x			2x
1992	2x		2x	2x			2x				2x				2x		2x		2x
1992	2x			2x	2x		2x		2x	2x				2x				2x	2x
1992	2x		2x			2x			2x			2x			2x				2x
1992		2x		2x	2x		2x		2x			2x			2x		2x		2x
1993	2x	2x	2x					2x	2x		2x			2x			2x		2x
1993	2x			2x	2x	2x			2x		2x				2x				2x
1993	2x			2x	2x		2x		2x		2x				2x	2x			2x
1993		2x		2x	2x	2x			2x			2x			2x			2x	2x
1994	2x		2x		2x			2x	2x	2x		2x				2x			2x
1994	2x			2x	2x	2x			2x		2x			2x				2x	2x
1994		2x		2x	2x		2x		2x		2x				2x			2x	2x
1994		2x	2x	2x		2x			2x		2x			2x				2x	2x
1995	2x	2x			2x	2x			2x			2x			2x		2x		2x
1995	2x			2x	2x		2x		2x			2x				2x			2x
1995		2x	2x	2x	2x		2x		2x	2x			2x			2x			2x
1995	2x		2x		2x		2x		2x		2x			2x			2x		2x
1996		2x		2x			2x		2x		2x			2x			2x		2x
1996	2x			2x	2x	2x			2x			2x			2x			2x	2x
1996	2x		2x	2x		2x			2x			2x			2x			2x	2x
1996	2x			2x	2x	2x			2x			2x			2x			2x	2x
1997		2x	2x	2x	2x		2x		2x			2x			2x		2x		2x
1997	2x		2x		2x	2x			2x			2x			2x			2x	2x
1997	2x	2x		2x	2x		2x		2x			2x			2x	2x			2x
1997		2x		2x	2x	2x			2x		2x				2x	2x			2x
1998	2x				2x	2x			2x		2x				2x	2x			2x
1998	2x	2x			2x	2x			2x			2x		2x				2x	2x
1998	2x		2x		2x	2x			2x		2x				2x			2x	2x
1998			2x	2x		2x			2x		2x				2x			2x	2x
1999			2x	2x	2x	2x			2x			2x			2x		2x		2x
1999	2x			2x	2x		2x		2x			2x		2x			2x		2x
1999			2x	2x		2x			2x			2x			2x			2x	2x
1999	2x				2x	2x			2x			2x		2x			2x		2x
2000	2x		2x	2x		2x			2x			2x			2x		2x		2x
2000				2x	2x	2x			2x			2x				2x		2x	2x
2000			2x	2x	2x	2x			2x			2x			2x		2x		2x
2000	2x			2x	2x		2x		2x			2x					2x		2x

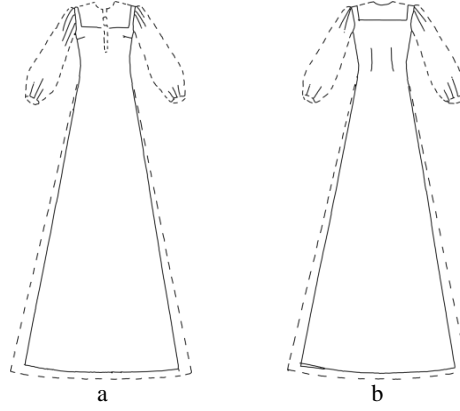
n= 40 (Görüşme Yaptığın Kişi sayısını)

Çizelge 4.33. 1990-2000'li yılları arasında giyilen gelinliklerin 100% frekans sistemiyle değerlendirme tablosu

Giyisi parçaları	Kumaş					Renk			Model/ Kesim								
	Atlas	Organza	dantel	tül	şifon	beyaz	Krem	diğer	düz	a kesimli	kloş	dik yaka	sıfır yaka	y. yaka	kollu	kolsuz	kısa kollu
Elbise	25 % 62.5	15 % 37.5	16 % 40	26 % 65	30 % 75	24 % 60	14 % 35	2 % 5	4 % 10	13 % 32.5	22 % 55	4 % 10	15 % 37.5	19 % 47.5	11 % 27.5	14 % 35	15 % 37.5

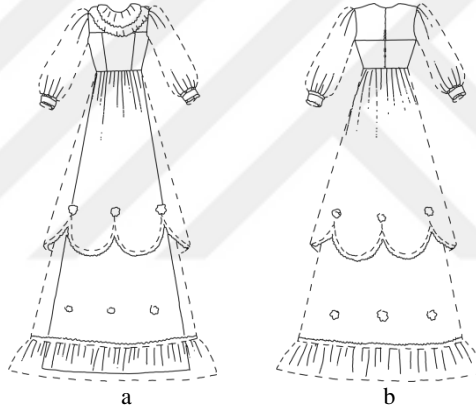
1990-2000'li yılları arasında giyilen elbiseye ait, kumaş açısından incelendiğinde katılımcıların %70'i şifon, %65'i tül, %62.5'i atlas, %40'ı atlas, %37.5'i organza kumaş kullandığı görülmektedir. Renk olarak incelendiğinde %60'ı beyaz, %35'i krem, %5'i diğer renkleri kullandığı ortaya çıkmıştır. Model açısından bakıldığında %100'u duvak, %100'u uzun etekli, %55'i kloş etekli, %37.5'i yuvarlak yakalı, %37.5'i kısa kollu, %35'i kolsuz, %32.5'i A kesimli, %27.5'i uzun kollu, %10'u sıfır yakalı ve %10'u düz kesimli giydiği görülmüştür.

1990

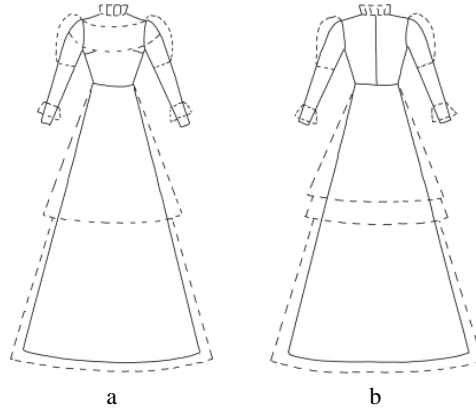
Gelinlik

1992

Gelinlik

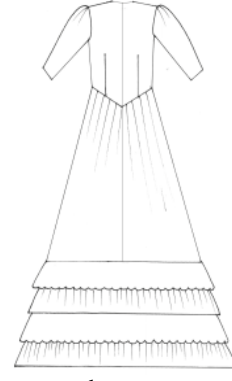
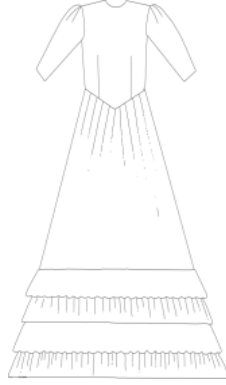
1994

Gelinlik

Şekil 4.18. 1990-2000'li yılları arasında giyilen gelinliklerin teknik çizimleri

1996

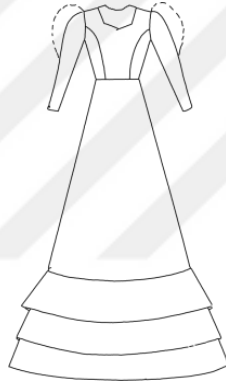

a

b

Gelinlik

1998

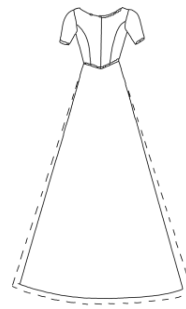
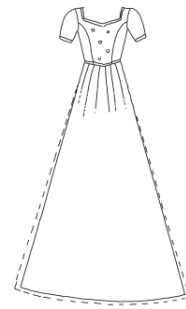

a

b

Gelinlik

2000

a

b

Gelinlik

Şekil 4.18. (devam) 1990-2000'li yılları arasında giyilen gelinliklerin teknik çizimleri

4.3. 1990'lı Yılları Sonrası Modernleşmiş Geleneksel Kazak Gelinliklerinin İncelenmesi

Araştırmamızın bu bölümünde, 1990'lı yıllar sonrası geleneksel Kazak gelinliklerinin temel özelliklerinden esinlenerek, sanatçı ve tasarımcılar tarafından üretilen gelinliklerinin modellerine yer verilmiştir. Yüz adet gelinlik modellerinden on iki model seçilmiş ve on iki model, karşılaştırma yöntemiyle incelenmiştir

3. Alt Amaç: Geçmişte giyilen geleneksel Kazak gelinliklerinde kullanılan malzeme, kumaş, renk, model-kesim ve süsleme özelliklerini karşılaştırarak, benzerlik ve farklılık gösteren boyutlarının incelenerek tespit edilmesi.

Resim 4.36. Geleneksel Kazak gelinliklerinden esinlenerek tasarlanmış günümüz gelinlikleri

Çizelge 4.34. Geçmişte ve günümüzde giyilen Kazak geleneksel gelinliklerinin karşılaştırılması

Geçmişte Giyilen Geleneksel Gelinlik Parçaları	Geçmişte ve Günümüzde Giyilen Geleneksel Gelinliklerinin Model Analizi	Günümüzde Giyilen Geleneksel Gelinlikler
 <p>Fotoğraf 1: Kamzol</p>	<p>Model 1, Model 2'deki gelinlikler, fotoğraf 1'deki kamzoldan esinlenerek tasarlanmıştır. Gelinliklerin esinlenen özellikleri şunlardır:</p> <p>Kumaş ve Renk: Kamzolda kullanılan kırmızı renkli kadife, Model 1, Model 2'de aynı şekilde kullanılmıştır.</p> <p>Model: Kamzolda kullanılan manşet, yaka kesimi, kol ve etek uzunluğu, Model 1 ve Model 2'nin kamzoluna aynı tarzda çalışılmıştır.</p> <p>Süsleme: Kamzolun önünde ve kolunda uygulanan hayvansal motifler, Model 1'in önünde ve kolunda, Model 2 de ise kol ve etek kısmında kullanılmıştır. Kamzolda kullanılan şeritler, Model 1'e uygulanmıştır.</p>	 <p>Model 1 Model 2</p> <p>Model 6 Model 8</p>
 <p>Fotoğraf 2: Saukele</p>	<p>Model 1, Model 2, Model 6 gelinlik saukelesi, fotoğraf 2 deki gelinlik saukelesinden şu şekilde esinlenerek tasarlanmıştır:</p> <p>Kumaş ve Renk: Saukeledeki kadife, Model 1 ve Model 2'de aynı şekilde kullanılmıştır.</p> <p>Model: Saukelenin konu tarzındaki biçimi, Model 1, Model 6 aynı şekilde tasarlanmıştır.</p> <p>Süsleme: Saukelenin tüyü, Model 2 ve Model 6'deki saukelenin, yukarı kısmına kullanılmıştır.</p>	 <p>Model 9 Model 10</p>
 <p>Fotoğraf 3: Köylek</p>	<p>Model 1, Model 8, Model 9, Model 10, Model 11, Model 12 gelinlikler, fotoğraf 3 deki gelinlik köyleğinden, şu şekilde esinlenerek tasarlanmıştır:</p> <p>Kumaş ve Renk: Köylekteki kadife, Model 8'de kullanılmıştır. Köyleğin kırmızı rengi, Model 10, Model 11'de görülmektedir.</p> <p>Model: Köyleğin kol uzunluğu, Model 9 ve Model 10'da çalışılmış. Köyleğin ön ortasındaki desen parçası, Model 8, Model 9, Model 10, Model 11 ve Model 12'deki gelinliklerin ön etek kısmında ortasında aynı şekilde kullanılmıştır.</p> <p>Süsleme: Köyleğin ön orta kısmına uygulanan, kalp şeklini andıran geleneksel motifler, Model 8, Model 9, Model 10, Model 11, Model 12'deki gelinliklerin ön etek kısmına uygulanmıştır.</p>	 <p>Model 11 Model 12</p>

 <p>Fotoğraf 4: Kamzol</p>	<p>Model 4, Model 6'daki gelinliklerin kamzolu, fotoğraf 4 deki gelinlik kamzolundan şu şekilde esinlenerek tasarlanmıştır:</p> <p>Kumaş ve Renk: Kamzolun bordo renkli kadife kumaşı, Model 4 deki gelinlik kamzoluna aynı şekilde kullanılmıştır.</p> <p>Model: A şeklinde çalışılan kamzol kesimi, Model 4 ve Model 6'daki gelinlik kamzoluna çalışılmıştır.</p> <p>Süsleme: Kamzolun ön tarafında kullanılan bitkisel desenli geleneksel motifler, Model 6'nın ön tarafına uygulanmıştır.</p>	 <p>Model 4 Model 6</p>
 <p>Fotoğraf 5: Kamzol</p>	<p>Model 3 ve Model 5 deki gelinliklerin kamzolu, fotoğraf 5 deki gelinlik kamzolundan şu şekilde esinlenerek tasarlanmıştır.</p> <p>Kumaş ve Renk: Kamzolun mor renkli kadifesi, Model 3 ve Model 5'te aynı şekilde kullanılmıştır.</p> <p>Model: Kamzolun yakasız, kolsuz, dar kesimi, Model 5'te aynı şekilde çalışılmıştır.</p> <p>Süsleme: Kamzolun yaka kenarında uygulanan bitkisel desenli geleneksel motifler, Model 3'ün ön, yaka, arka kuyruk kısmına, Model 5'te ön boy kısmına uygulanmıştır.</p>	 <p>Model 3 Model 5</p>

Çalışmanın karşılaştırma sonucunda, geleneksel Kazak gelinlik giysi parçalarının, günümüzde giyilen geleneksel Kazak gelinliklerine aktarılmasına yönelik, araştırmacı tarafından karşılaştırmalı gözlemler yapılmıştır. Geçmişte ve günümüzde giyilen geleneksel Kazak gelinliklerine dayanarak, karşılaştırmanın sonucunda geleneksel Kazak gelinliklerinin genel özellikleri şu şekilde gruplandırılmıştır:

Yukarıda verilen gelinlik modellerine, gelenekselliğin tüm yapısal özelliklerinin yansıtıldığı söylenemez. Dolayısıyla, değerlendirmeye kumaş açısından bakıldığında genel olarak geçmişte kullanılan kadife, pamuklu kumaşların günümüz gelinliklerine aktarıldığı fakat, bazı kumaşların (altas, şifon, saten, organza) kadife ile değiştiği belirtilmiştir. Geçmişte giyilen gelinliklerde kullanılan kırmızı renk, zaman geçtikçe batılışmanın nedeniyle beyaz renge dönüştüğü görülmüştür. Beyaz rengin geleneksel

Kazak gelinliklerinin benimsemesinin nedeni, batı gelinliklerinin Kazakistan'da yaygın olarak kullanılmasıdır.

Geleneksel Kazak gelinliklerinin iklim, çevre, doğa koşullarına göre şekillendiği, genellikle süsleme işlemlerinin yoğun olmadığı dolayısıyla, bedeni sarmayan daha rahatlık sağlayan bol kesimli gelinliklerin giyildiği bilinmiştir. Modern geleneksel Kazak gelinliklerinde ise; günümüz koşullarına göre daha dar kesimli, kabarık etekli, yoğun fırfırlı ve işlemeli olarak üretildiği görülmüştür. Fakat, geçmişte ve günümüzde giyilen geleneksel Kazak gelinliklerinin birlikteliğini sağlamak amacıyla, milli nakışta motifler beraberinde getirilmiştir. Gelinlik parçalarından "*Kamzol*" ve "*Köylek*"te uygulanan geleneksel motifler, günümüz geleneksel gelinliklerine yansıtılırken, modernize yoluyla yapıldığından motiflerin süsleme ve dikim tekniklerinde bazı farklılıkları gözlemlenmiştir.

Tamamlayıcı aksesuarları olarak aldığımız "*Saukele*" geçmişten günümüze yansıtılırken, uzunluk miktarını yitirmemiştir. Oramalın bir kenarına takılan kuş tüyü, artık günümüzde "*Saukele*"nin yukarı kısmına dikilmektedir. "*Cabu*" (*saukele* arkasına takılan duvak) olarak bildiğimiz beyaz renkli ipek kumaş, günümüz geleneksel gelinlik baş giysisinin arkasına duvak sıfatında şifon veya tül den yapılmaktadır.

Geleneksel Kazak gelinliklerindeki bu özellikler; günümüz geleneksel Kazak gelinliklerine yansıtıldığında (örnek olarak seçildiği on iki model), kültürel mirasımız olan geleneksel gelinliklerin korunabildiği ve gelenek göreneklerin unutulmadan bazı kültürel değişimlere uğrayarak, sembolik değerlerini yitirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

4.4. Geleneksel Kazak Gelinliklerinin Tasarım Aşamaları ve Özgün Tasarımları

Araştırmamızın bu aşamasında, 19-20. yy. arasında giyilen geleneksel Kazak gelinliklerinin kullanılan kumaş, renk, desen, biçim ve süsleme özelliklerinden esinlenerek, tasarlanmış otuz adet gelinlik modellerine yer verilmiştir. Tasarlanan modellerden sekiz adeti renklendirilmiştir. Daha sonra bir adet modelin teknik çizimi, temel kalıp hazırlanması, deneme kalıp hazırlanması, giysi kontrolü, üretim kalıp hazırlanması, yerleşim planı yapılmıştır.

4. Alt Amaç: Geleneksel Kazak gelinliklerin kullanılan malzeme, kumaş, renk, model-kesim ve süsleme özelliklerinden esinlenerek, modern gelinlik tasarımlarının geliştirilmesi.

4.4.1. Araştırma (piyasa araştırması)

Çalışmamıza uygun görülen piyasa araştırmasında, kültürümüzün hazinelerinden biri olan geleneksel gelinliklerimizin değerini yitirmeden, gelecek nesillere aktarmak ve modern geleneksel gelinliklerin tasarımında esin kaynağı oluşturmak amacıyla; Kazakistan'ın farklı müzelerine gidilmiştir. Kazakistan'ın güney-kuzeyi, doğu-batısında bulunan geleneksel Kazak gelinlikleri incelenerek, esinlenecek gelinlik modelleri seçilmiştir. Seçtiğimiz geleneksel gelinliklerden esinlenerek giyilebilecek modern tasarımlar yapılmıştır. Ayrıca; seçilen gelinliklerde kullanılan kumaşları (kadife, ipek, pamuklu, saten, bez, atlas), model kesimleri (kamzol, köylek, saukele, cabu, pantolon), renkleri (beyaz, yeşil, kırmızı, sarı, bordo, siyah, kahverengi, mor, turuncu), motif (bitkisel, hayvansal, geometrik) ve süsleme özellikleri (iğne oyası, aplike, sim ipi, inci, boncuk, firuze, mercan, gümüş, altın, saçak, şerit, taş, metal) faydalanılmıştır. Giysinin kullanım sezonunu belirlemek amacıyla konuyla ilgili yayınlar incelenmiştir. Gelinlikler her mevsime uygun olarak tasarlanmıştır.

Renk-hikaye panosu hazırlama

Piyasa araştırmasında, geleneksel Kazak gelinliklerinin kullanılan kumaş, renk, model, dikim teknikleri ve süsleme özelliklerini yansıtan fotoğraflar, renk panosundan seçilen renkler, model tasarımlar, duvak, aksesuar, takı gibi gelinlikleri tamamlayan unsurlar, yardımcı materyaller (kağıt, düğme, iplik, oya vb.) ve tasarımcıyı etkileyen ilham kaynakları ile hikaye panosu hazırlanmıştır.

Renk-hikaye panosu hazırlama

Resim 4.37. Geleneksel gelinliklerden esinlenerek oluşturulan renk-hikaye ponosu hazırlanması

4.4.2. Özgün model geliştirme

Geleneksel gelinliklerin kullanılan malzeme, kumaş, renk, model, süsleme özellikleri incelenerek, modern geleneksel gelinliklere yansıtılmıştır. Günümüze uygun otuz adet geleneksel gelinlik tasarımları geliştirilmiştir.

Özgün model geliştirme

Araştırmanın bu aşamasında, özgün gelinlik modelleri tasarlanmıştır. Gelinliklerde, geleneksel gelinlik parçalarından kamzol, köylek, saukelede kullanılan malzeme, kumaş, renk, model kesim ve süsleme özellikleri yansıtılmıştır. Gelinlik koleksiyonu için renkler; açık kırmızı, krem ve beyaz renkler; kumaşlardan kadife, sifon, atlas kumaşlar; süsleme tekniği makine ve aplike tekniğiyle; süsleme malzemeleri kumaş baskılı geleneksel motifler, parlak taşlar, düğmeler, çeşitli boyutta boncuk ve inciler, renkli iplikler, şerit, kurdele, dantel, lastik, tüy, tül, altın ve gümüş tercih edilmiştir.

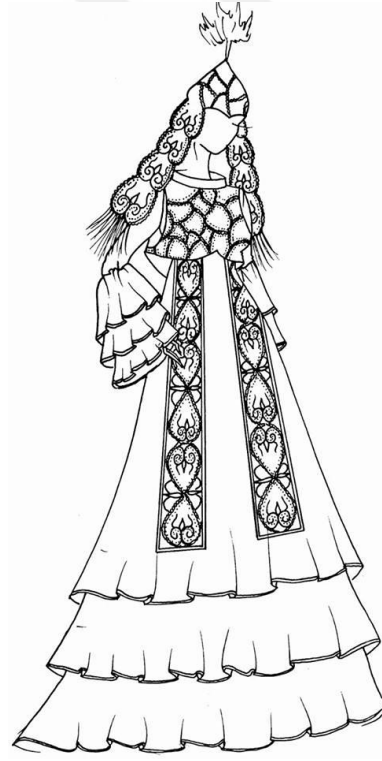
a

b

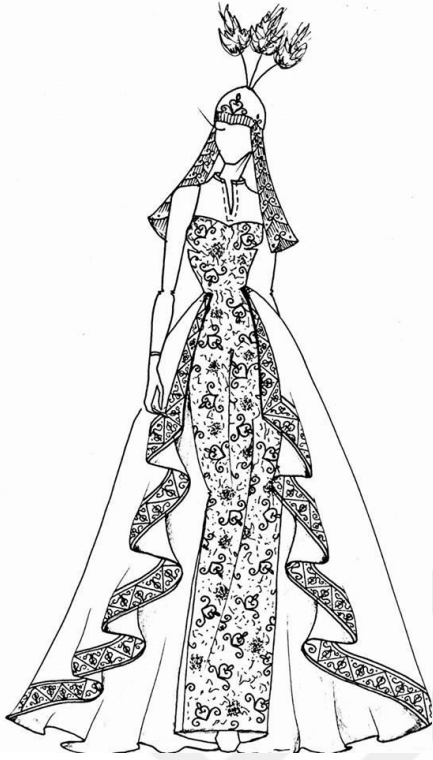

c

d

Şekil 4.19. Geleneksel gelinliklerden esinlenerek tasarlanmış moden geleneksel gelinliklerin özgün tasarımları

e

f

g

h

Şekil 4.19. (devam) Geleneksel gelinliklerden esinlenerek tasarlanmış moden geleneksel gelinliklerin özgün tasarımları

1

i

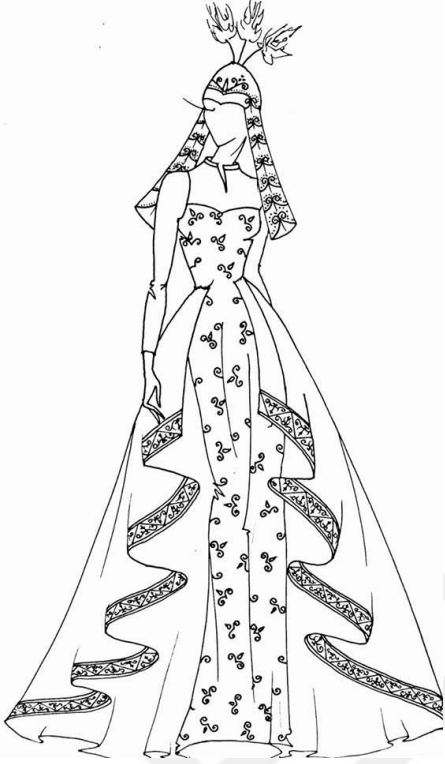

j

k

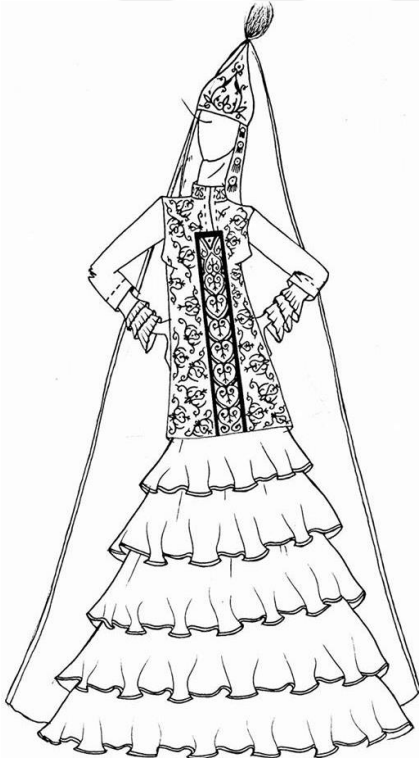
Şekil 4.19. (devam) Geleneksel gelinliklerden esinlenerek tasarlanmış moden geleneksel gelinliklerin özgün tasarımları

l

m

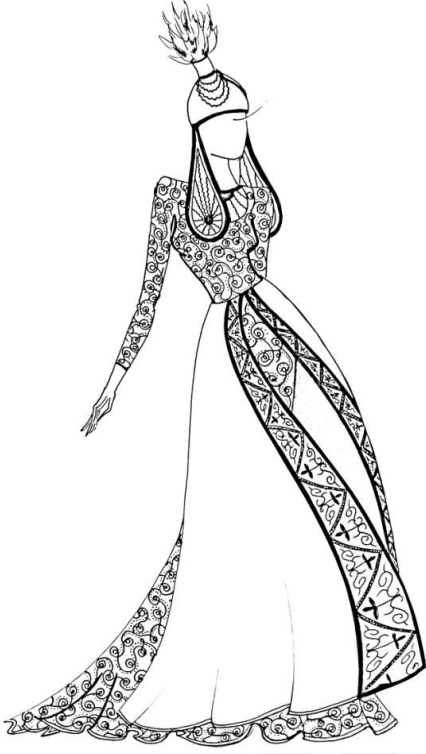

n

o

Şekil 4.19. (devam) Geleneksel gelinliklerden esinlenerek tasarlanmış moden geleneksel gelinliklerin özgün tasarımları

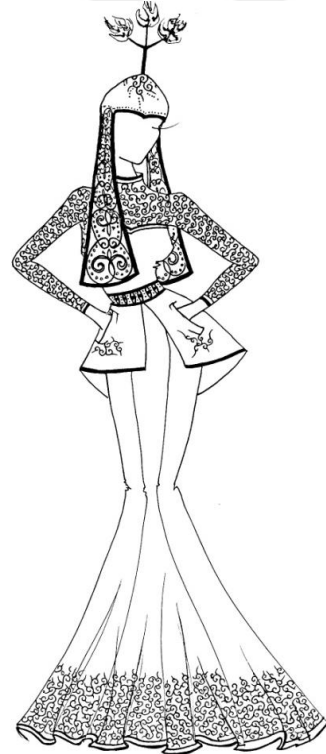
ö

p

r

s

Şekil 4.19. (devam) Geleneksel gelinliklerden esinlenerek tasarlanmış moden geleneksel gelinliklerin özgün tasarımları

Ş

t

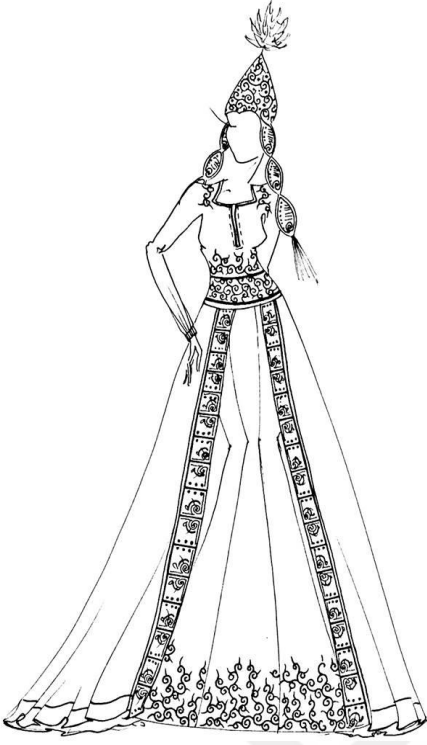

u

ü

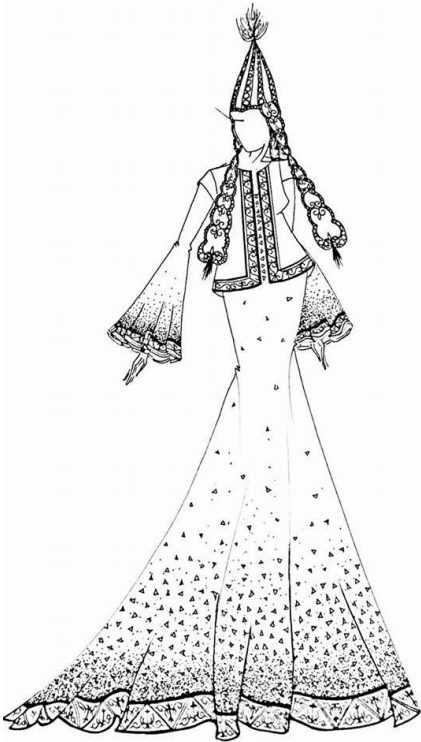
Şekil 4.19. (devam) Geleneksel gelinliklerden esinlenerek tasarlanmış moden geleneksel gelinliklerin özgün tasarımları

v

y

z

z1

Şekil 4.19. (devam) Geleneksel gelinliklerden esinlenerek tasarlanmış moden geleneksel gelinliklerin özgün tasarımları

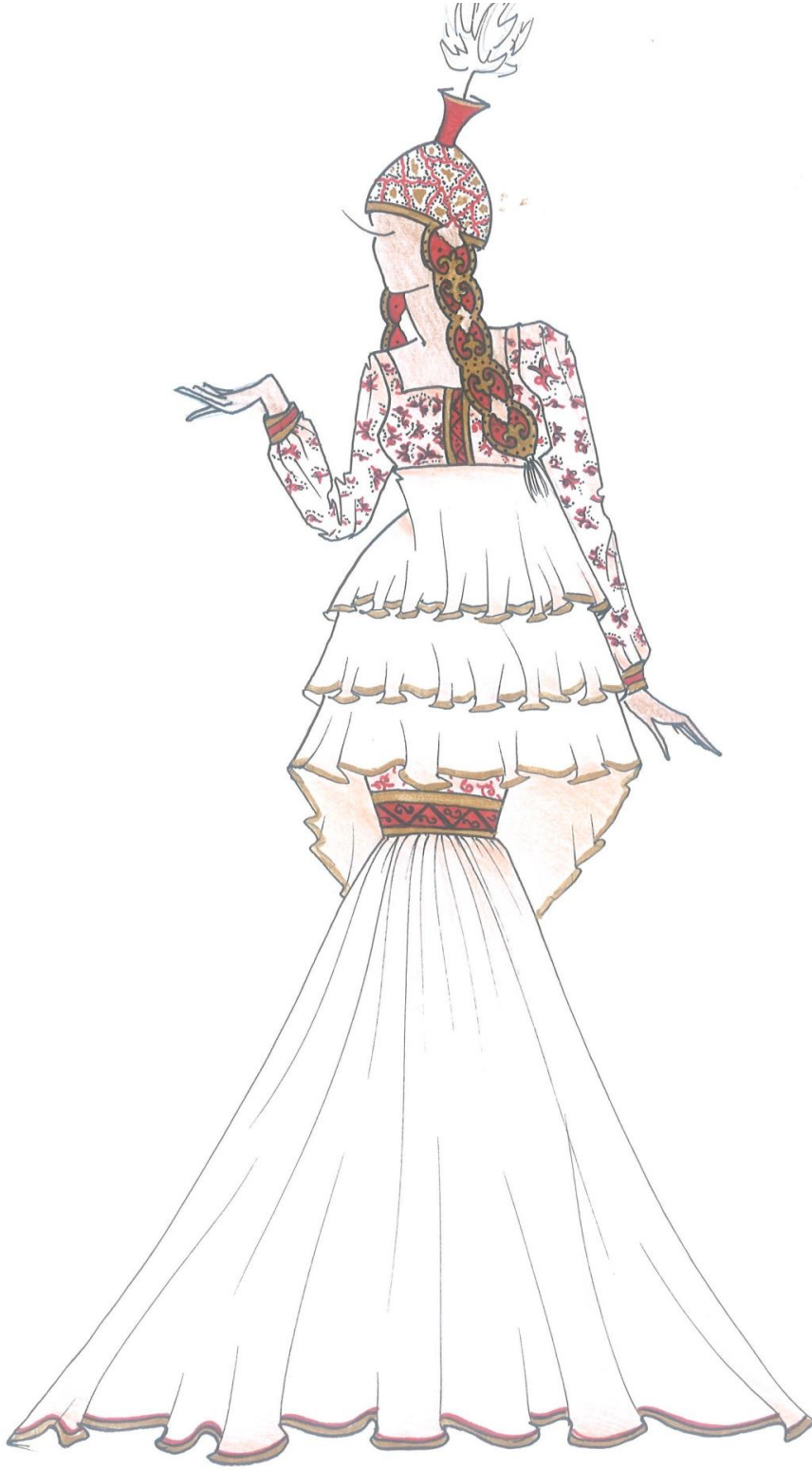
Modele karar verme

Seçilen sekiz adet modelin renklendirilmesinde, giysinin işlevselliği, maliyeti, konuya uygunluğu dikkate alınarak seçilmiştir (Model: 1,2,3,4,5,9,16).

Sekiz adet modelin renklendirilmesinde kalem ve kuru boya kullanılmıştır. Ana renkler için açık mavi, kırmızı, krem kullanılmıştır. Desenlerinin daha gerçekçi görünmesi için altın ve gümüş renkli ışıltılı kalemler tercih edilmiştir. Desenlerin daha net görünmesinde siyah kalem kullanılmıştır. Yardımcı malzemeler olarak; gölgelendirme ve ışık vermede lacivert, bordo ve koyu kahverengi gibi renkler kullanılmıştır

Renkle çalışmak moda tasarımının bütünleyici bir parçasıdır. Renge verilen isim izleyicinin algısını etkilediği için tanımlayıcı ifade ile verilen isim, rengi anlatmak için doğru ve tam olmalıdır (Michele, 2012:306).

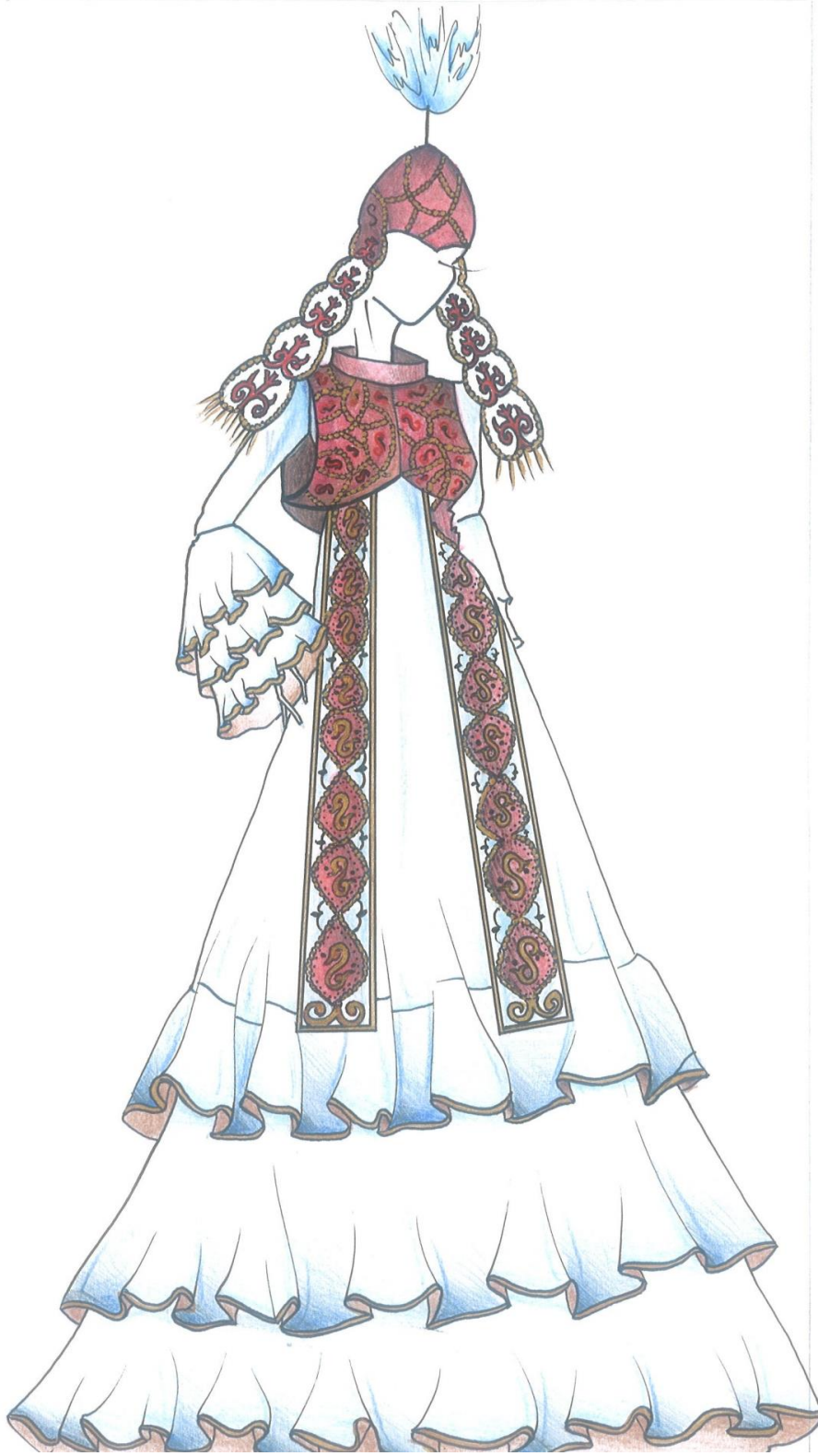
Seçilen geleneksel gelinliklerin renklendirme aşaması

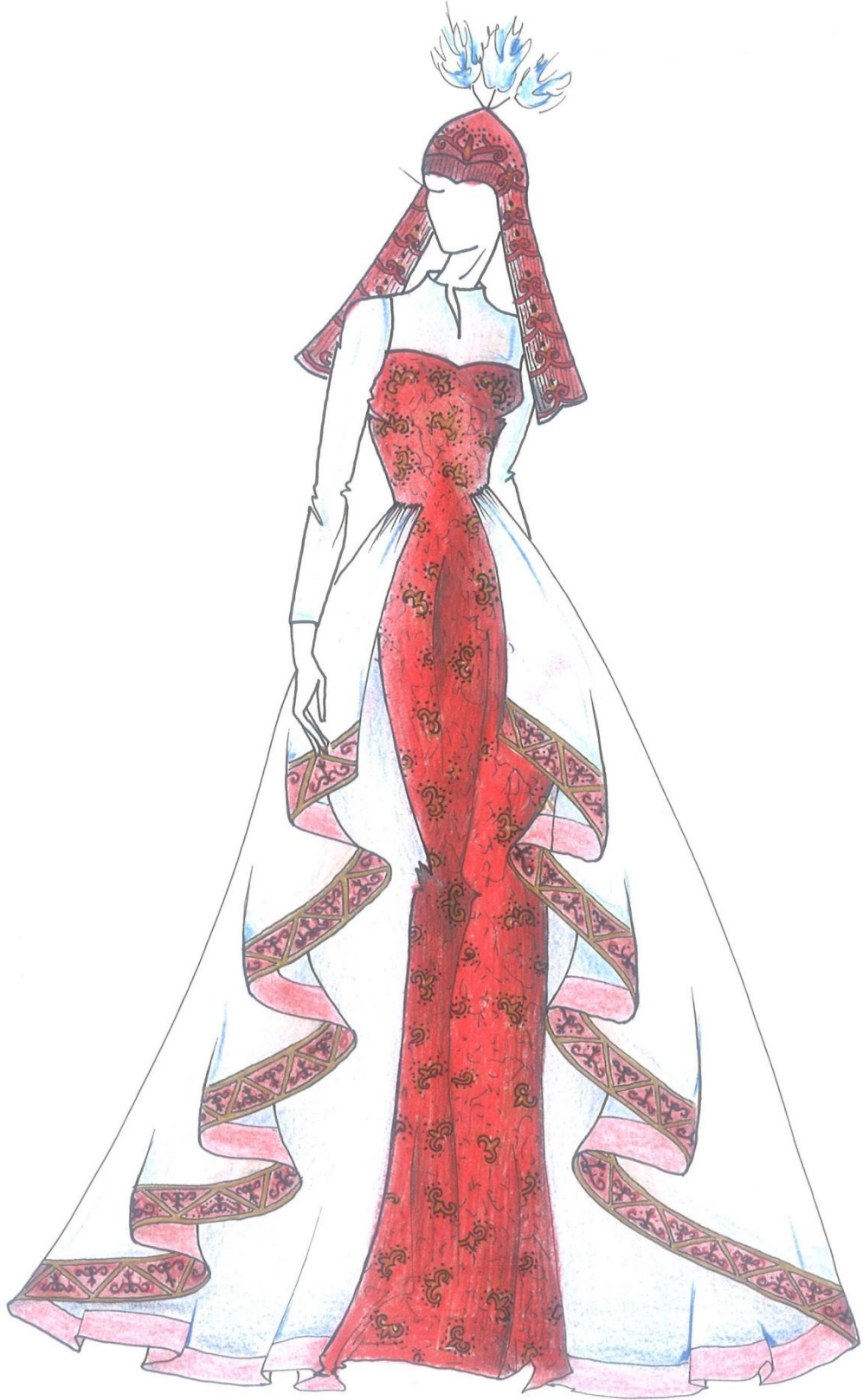
Şekil 4.20. Geleneksel Gelinlik Özgün Tasarım Renklendirilmesi (Bkz. Şekil 4.1. c)

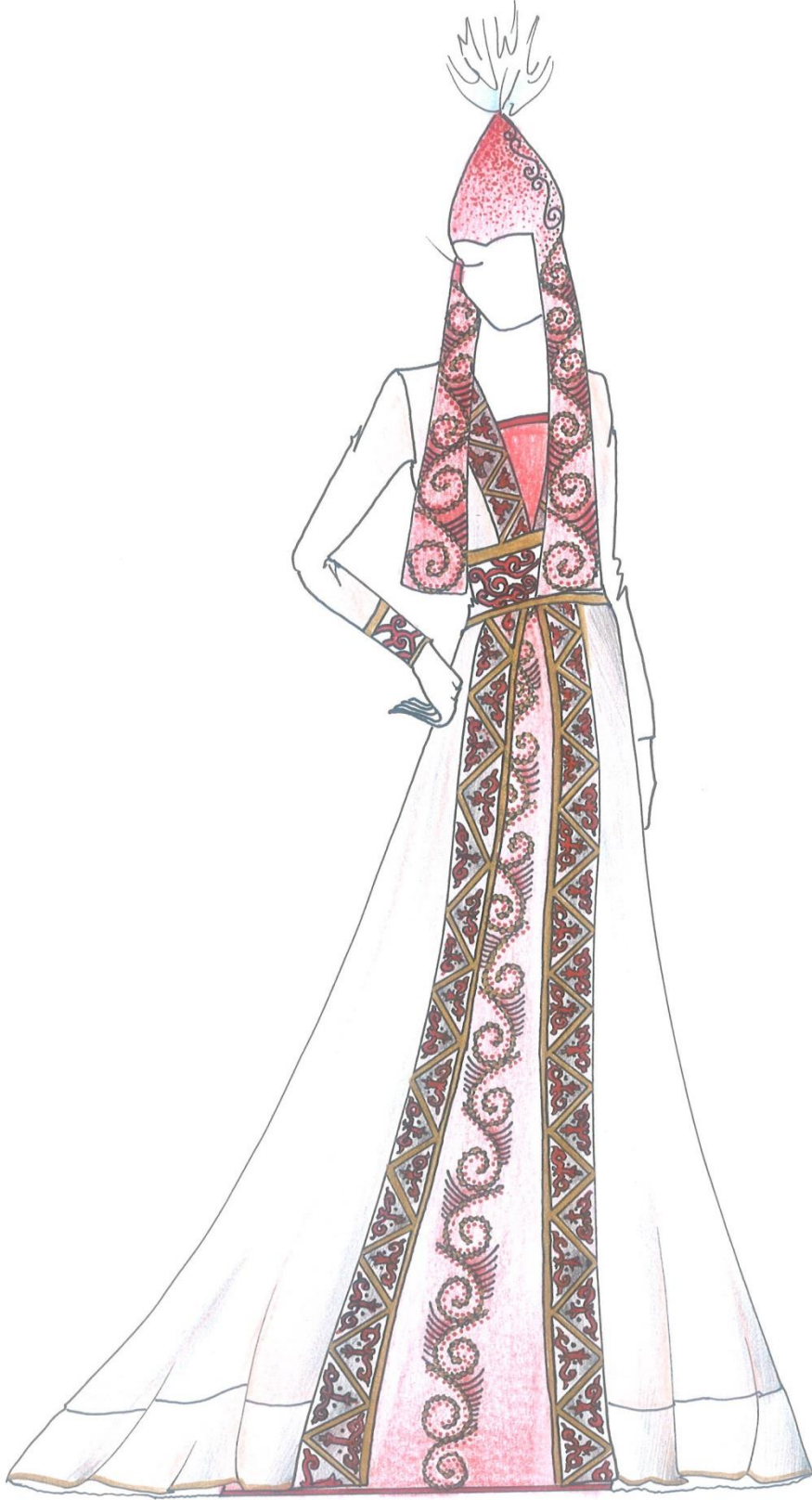
Şekil 4.20. (devam) Geleneksel Gelinlik Özgün Tasarım Renklendirilmesi (Bkz. Şekil 4.1. b)

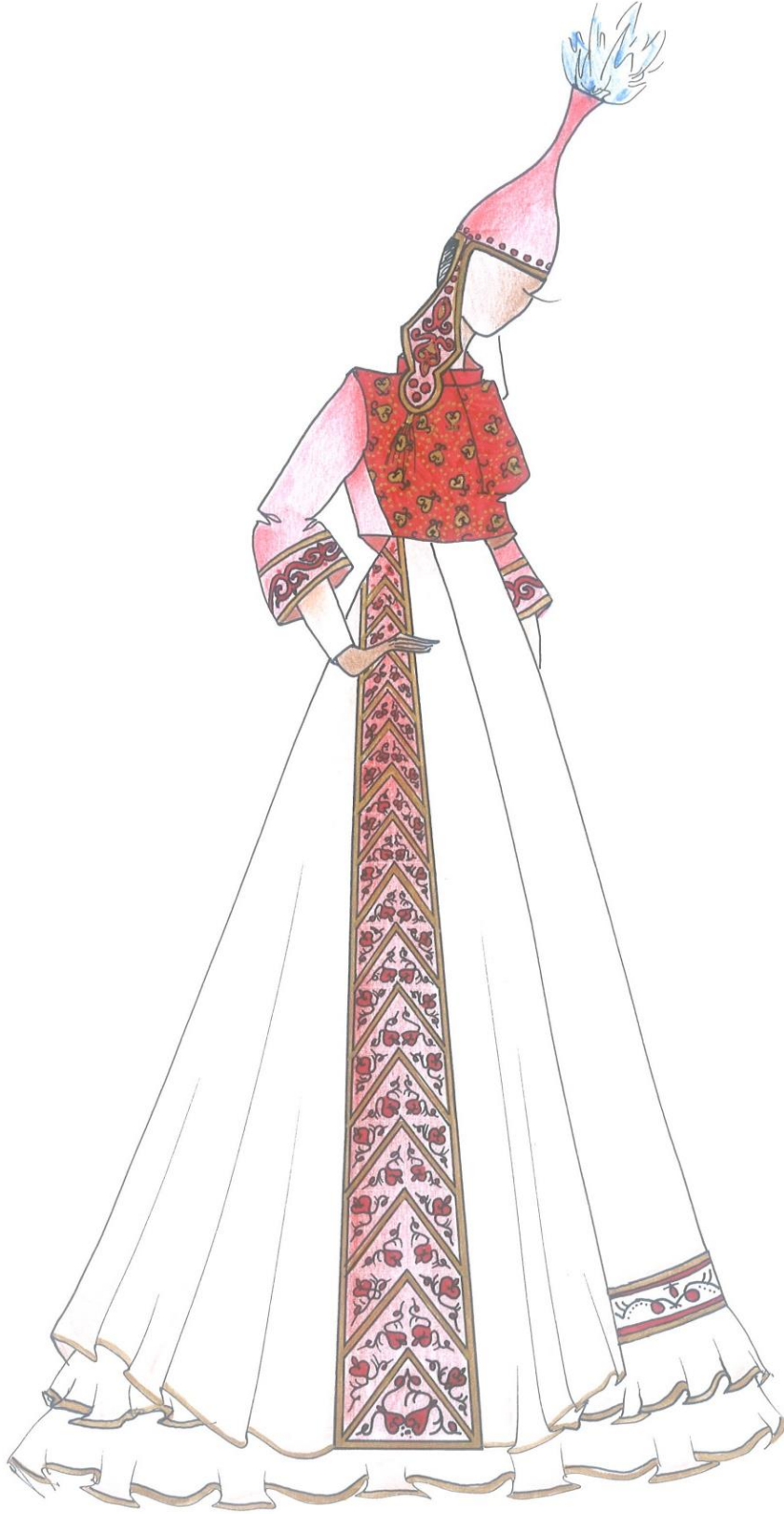
Şekil 4.20. (devam) Geleneksel Gelinlik Özgün Tasarım Renklendirilmesi (Bkz. Şekil 4.1. ü)

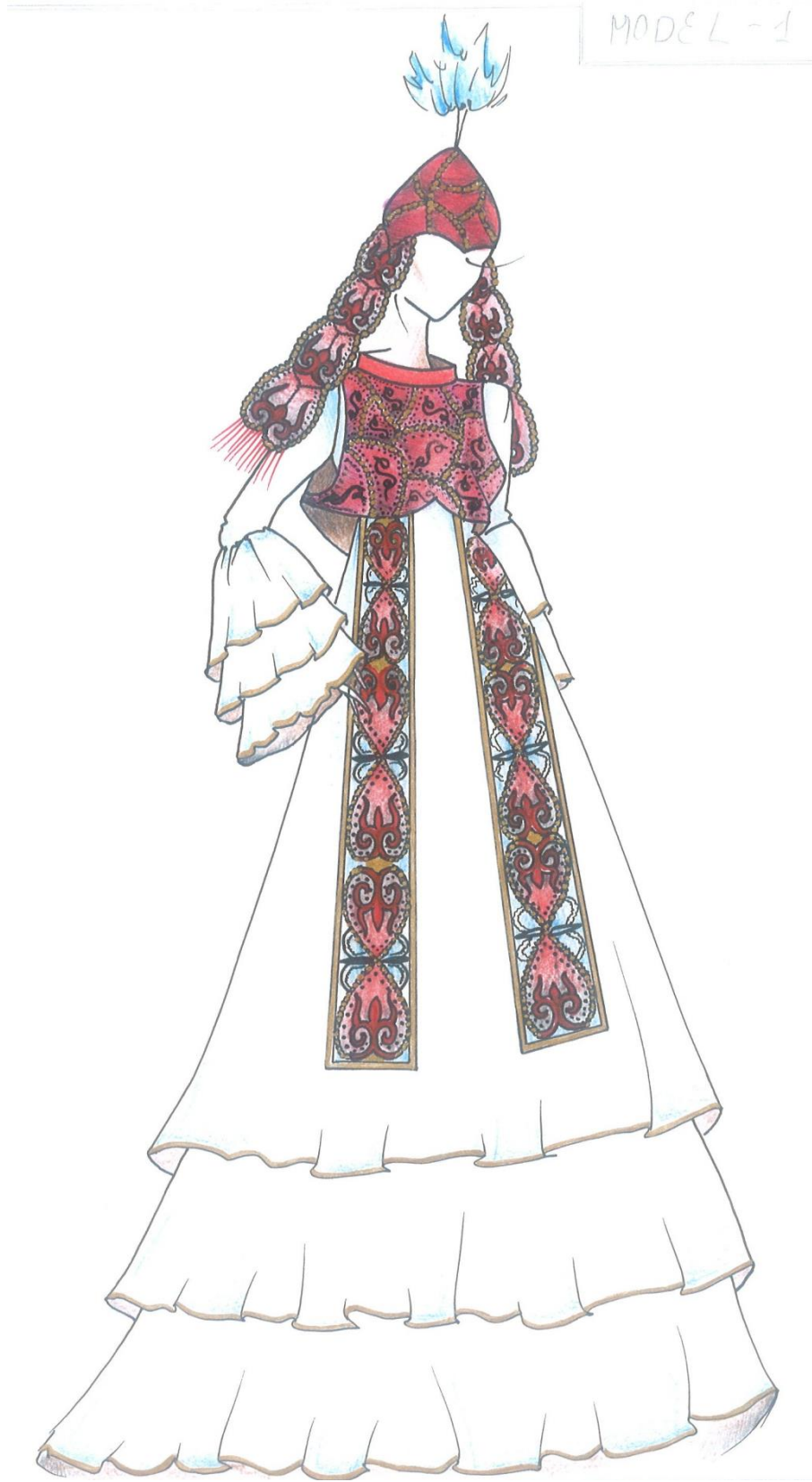
Şekil 4.20. (devam) Geleneksel Gelinlik Özgün Tasarım Renklendirilmesi (Bkz. Şekil 4.1. e)

Şekil 4.20. (devam) Geleneksel Gelinlik Özgün Tasarım Renklendirilmesi (Bkz. Şekil 4.1. o)

Şekil 4.20. (devam) Geleneksel Gelinlik Özgün Tasarım Renklendirilmesi (Bkz. Şekil 4.1. a)

Şekil 4.20. (devam) Geleneksel Gelinlik Özgün Tasarım Renklendirilmesi (Bkz. Şekil 4.1. d)

Şekil 4.20. (devam) Geleneksel Gelinlik Özgün Tasarım Renklendirilmesi (Bkz. Şekil 4.1. h)

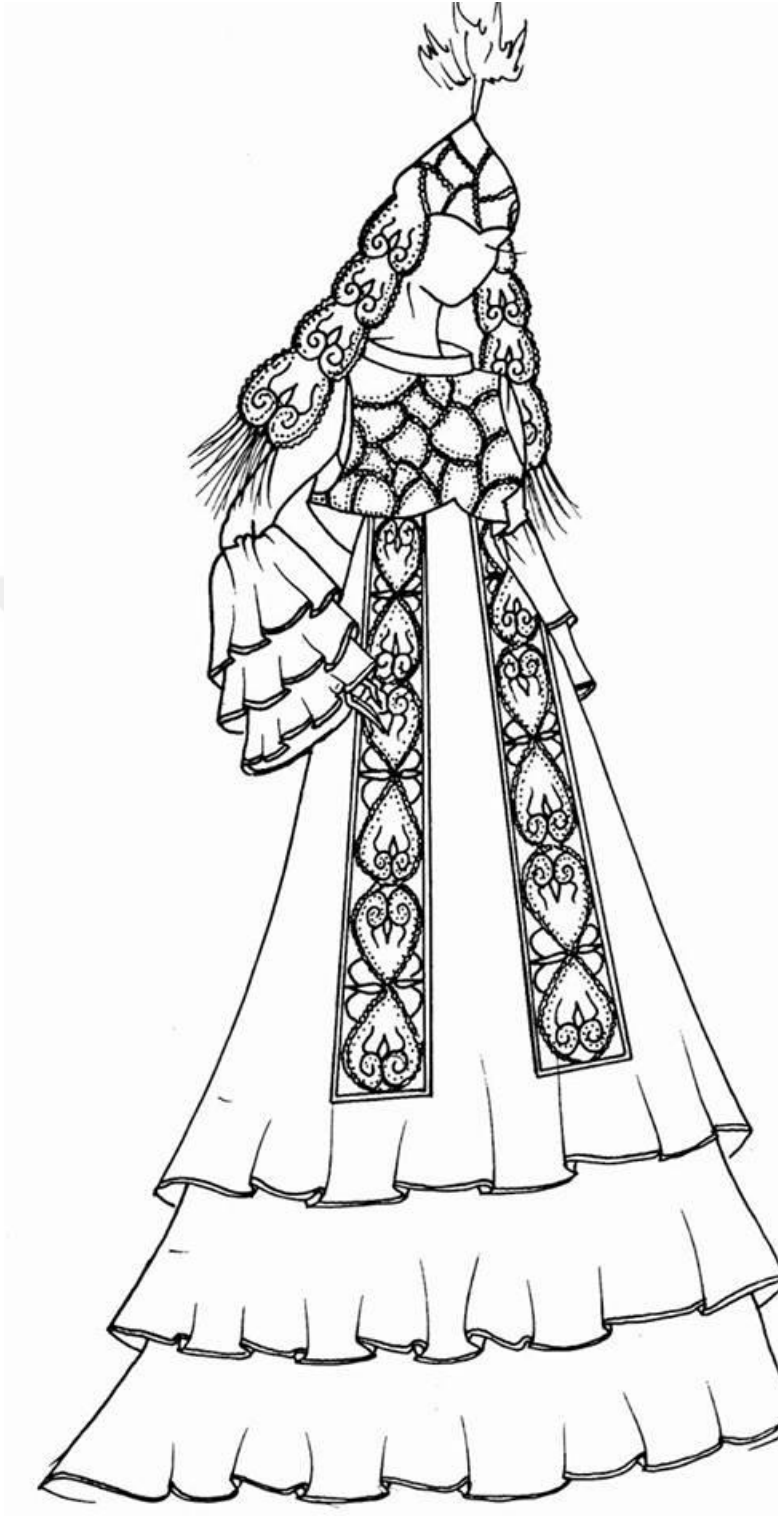
Prototip ürün hazırlama

Hazırlanmış şablonlar ve proses analizi uygulanarak tasarlanmış olan giysilerin dikimi için tasarım süreci çalışılmıştır.

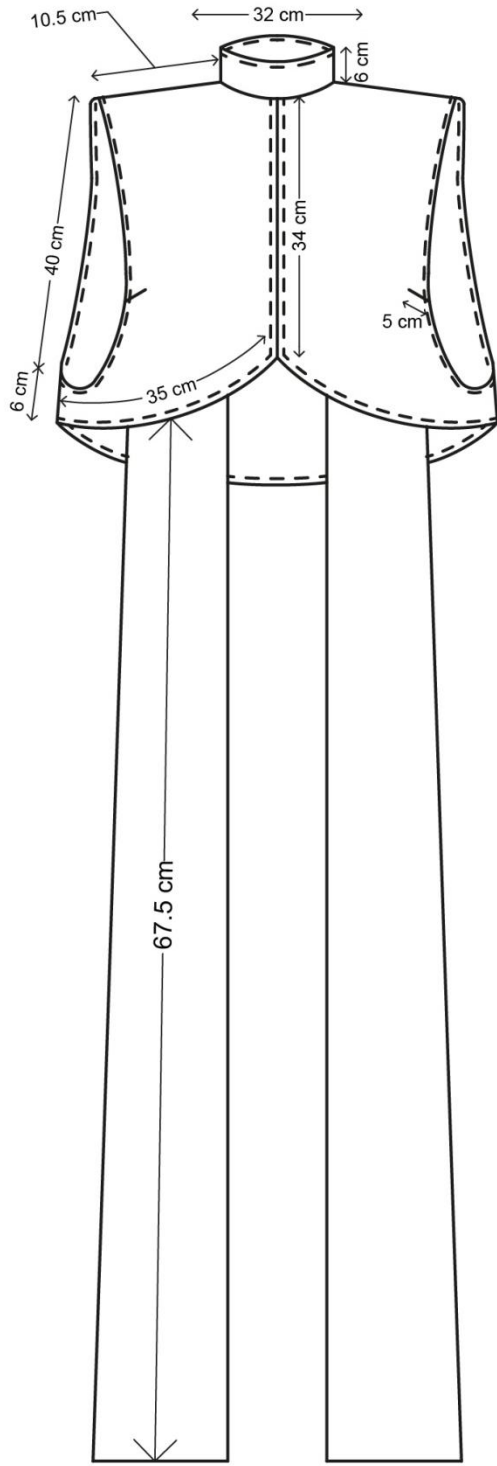
Giysinin model tasarımında; "*Kamzol*" kırmızı rengi kadife, "*Köylek*" için krem rengi şifon kumaş kullanılmıştır. "*Kamzol*" ön ve boy kumaşına, "*Köyleğ*"in etek ve kol ağzı firfırına altın renkli şerit yürütülmüş ve geleneksel bitkisel motifler uygulanmıştır. Süsleme işlemlerinde motifler üzerine altın renkli pul ve parlak metal taşlar dikilmiştir.

Çizelge 4.35. 1 form tanımlama

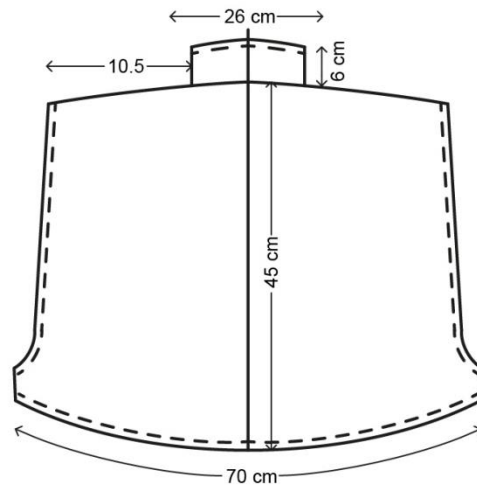
BİÇİM TANIMLAMA FORMU	Model: 1
Ürün : Gelinlik Tasarımcı: Guzal Massadikova	Sezon: 2017. İlkbahar-Yaz Tarih 15.06. 2016
	<p>Kamzol: Koltuk altından penslerle oturan boyu bel hizasında bitmektedir. Dik yakalı arkadan fermuarla kapanma özelliğine sahiptir. Kolsuz, kol derin oyuntuludur. Ön etek boyu göğüs ortasına üçgen şekli vererek şekillenmiştir. Kamzol eteğinin uzunluk özelliğini sağlamak amacıyla, iki yan taraftan dörtken kumaş çalışılmıştır. Süsleme işlemlerinde ön üst paçasına ve iki yan kumaş parçasına yuvarlak tarzında altın renkli düğmeler dikilmiştir. Kırmızı renkli kadife kumaştan bu düğmeler arasına bitkisel desenli geleneksel motifler uygulanmıştır.</p> <p>Köylek: Üst parçası penslerle bele kadar vücuda oturan, belden eteğe doğru genişleyen, uzunluk boyu topuk hizasındadır. Yuvarlak yakalı, arkadan kalça hizasına kadar fermuar çalışılmıştır. Etek üç katlı firfırla çalışılmıştır. Kol uzun, dirseğe kadar dar kesimli, dirsekten kol ağzına doğru üç katlı firfırla genişlemiştir. Süsleme işlemlerinde köylekte uygulanan firfırların kenarına altın renkli şeritler yürütülmüştür.</p>
Kalıp Listesi	Kullanılan Malzeme
Kamzol: Köylek 1. Ön beden Ön beden 2. Arka Beden Arka beden 3. Ön yaka pervazı Kol 4. Arka yaka pervazı Kol firfırı 5. Ön boy Kumaş Etek firfırı	

Şekil 4.21. Seçilen bir modelin detaylı çalışması

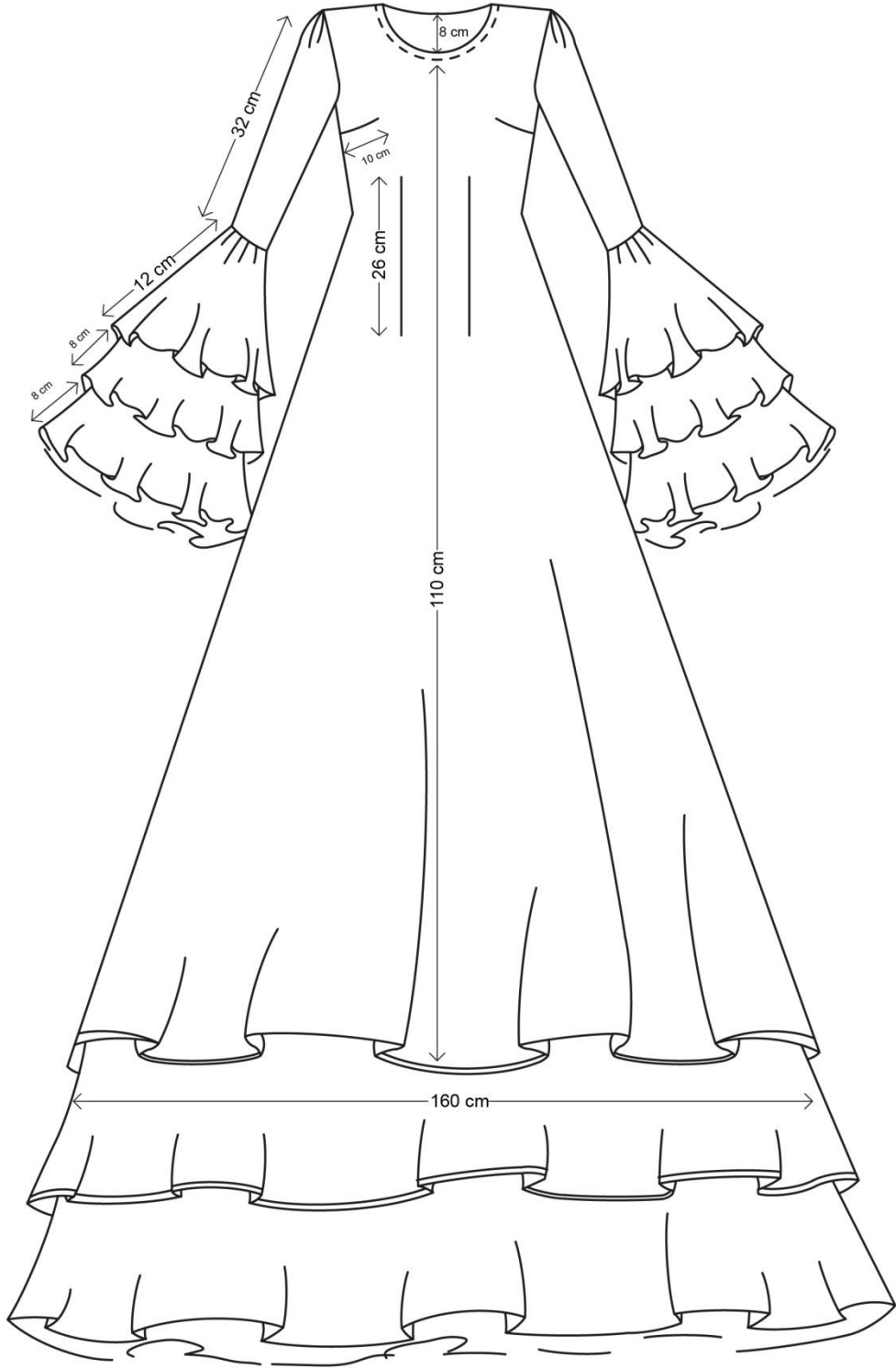

a

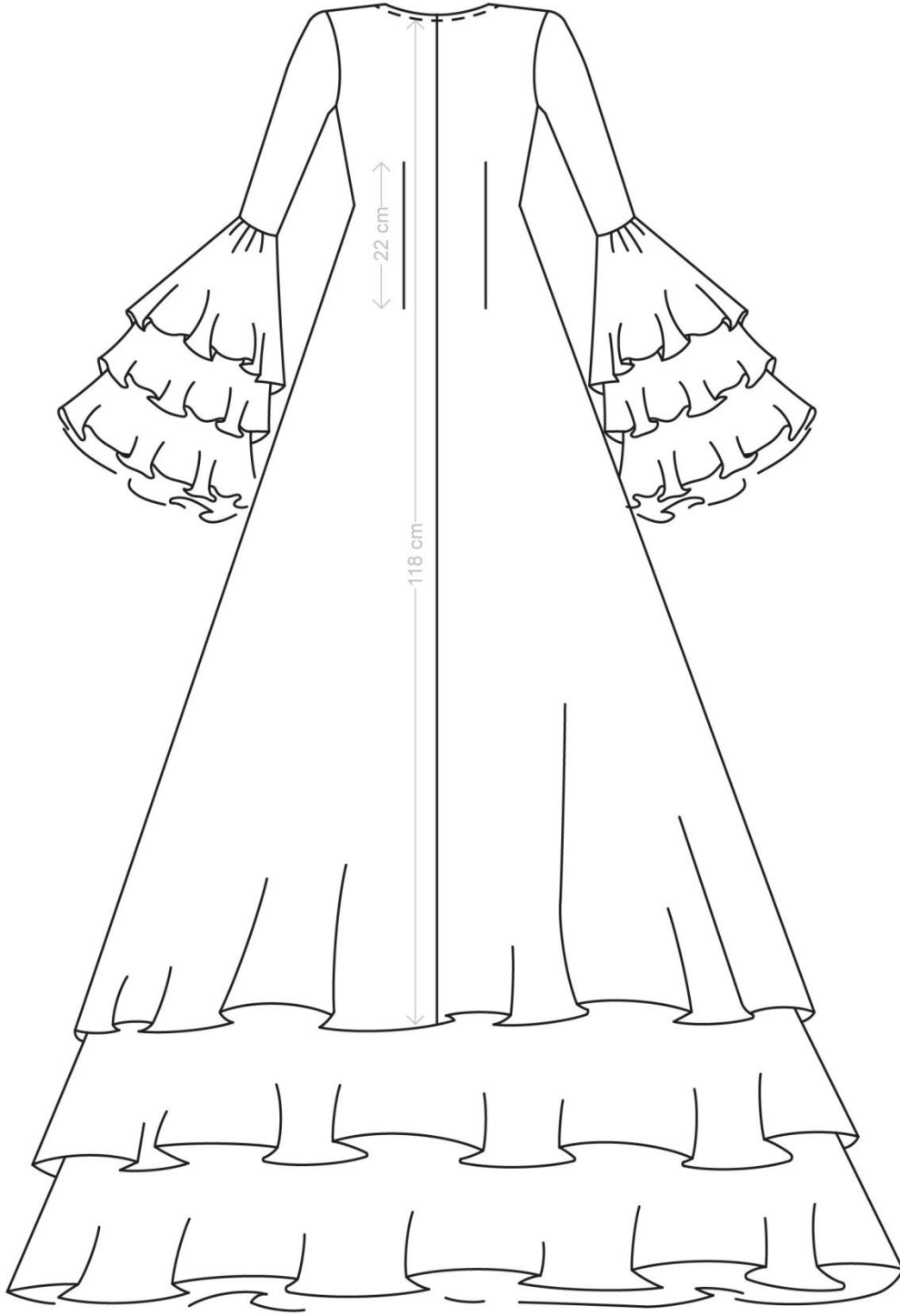
b

Şekil 4.22. Kamzol'un ön(a) ve arka (b) görünüm teknik çizimi

a

Şekil 4.23. Köylek ön(a) görünüm teknik çizimi

b

Şekil 4.24. Köylek arka(b) görünüm teknik çizimi

Temel kalıp hazırlama

Uygulanan modellerin içerisinde üretim için 1 adet model seçilmiş ve teknik çizimleri yapılmıştır. Daha sonraki aşamada giysilerin temel kalıbı hazırlanmıştır. Rus temel kalıp hazırlama sistemi ЦОТШЛ (SOTŞL) ile çalışılmıştır. Kadın giysisinden 44 (Türk sisteminde 38) beden ölçüsü uygulanmıştır.

Çizelge 4.36. ЦОТШЛ (SOTŞL)- temel kalıp ölçüleri

ЦОТШЛ (SOTŞL) (2/44)			
№	Beden Sembolü	См	Beden Hatları
1	СГ3/ SG3	50	Beden ölçüsü
2	СТ/ ST	42	Bel genişliği
3	СБ/ SB	50,3	Kalça genişliği
4	ШС/ ŞS	18	Arka genişlik
5	ШГ/ ŞG	10,3	Ön genişlik
6	ШП/ ŞP	12,8	Omuz genişliği
7	СШ/ ŞS	18,9	Yaka genişliği
8	ОП/ OP	31,6	Kol genişliği
9	Озап/ OZAP	17,2	Bilek genişliği
10	ДТС/ DTS	42,2	Arka uzunluğu
11	ДТП/ DTP	47,1	Ön uzunluğu
12	ВГ/ VG	30,5	Koltuk derinliği
13	ДСП/ DSP	99	Belden yere kadar uzunluğu
14	ДР/ DR	60,8	Kol uzunluğu
15	СГ1/ SG1	50	Beden göğüs altı
16	СГ2/ SG2	50,2	Beden göğüs üstü
17	ШГ2/ ŞG2	10,5	Ön genişlik 2
18	ВПП32/ VPRZ2	21,3	
19	ЦГ/ SG	10,8	Göğüs genişliği
20	ВПК2/ VPK2	44,6	

ЦОТШЛ (SOTŞL) yöntemiyle temel kalıp hazırlaması için gerekli ölçülerin sistematik hesabı

Beden ölçüsü: $A0a1 = Cr3 + Пr + 1/3 = 50 + 4 + (1) = 55$

Arka beden genişliği: $A0a = Шc + Пшc = 18 + 1 = 19$

Ön beden genişliği: $a1a2 = Шr + (Cr2 - Cr1) + Пшп = 18 + (48,4 - 48) + 1 = 18 + 5 = 23$

Koltuk arası genişliği: $aa2 = A0a1 - (A0a + a1a2) = 55 - (19 + 23) = 55 - 42 = 13$

Arka kaburga yüksekliği: $A0Y = 0.4 * Дtc = 0.4 * 42,2 = 16,8$

Omuzdan koltuk derinliği: $A0Г = Впр3 + Пспр + 0.5Пдтс = 21,3 + 1.5 + 0.5 = 23,3$

Omuzdan bele kadar uzunluk: $A0T = Дtc2 + Пдтс = 42,2 + 0.5 = 42,7$

Belden kalçaya kadar uzunluğu: $TБ=0.5Дтс2-2=0.5*42.2-2=19,1$

Arka bel derinliği: $ТТ1=1.5-2=0.5$

Arka Boyun derinliği: $A0A0=0.5-1=1.5$

Arka yaka genişliği: $A0A2=Cш/3+Пшг=18,9/3+1=7,3$

Arka yaka derinliği: $A2A1=A0A2/3+Пвгс=7,3/3+1=3,4$

Boydan eteğe kadar uzunluğu: $AH=AH1=Диз+Пдтс=100+0.5=100.05$

Arka omuz genişliği: $A2П1=Шп+р.в+Плос=12,8+1.5+0.5=14,8$

Arka omuz derinliği: $Т1П1=Впк2+Пдтс+0.5=44.6+0.5+0.5=45,6$

Koltuk kenarı: $Г1П3=Г1П2/3+2$

Yardımcı çizgi: $П1П1=0.25$

Ön omuz uzunluğu: $Т3A3=Дтп2+Пдтс+0.5=47,1+0.5+0.5=48,1$

Ön yaka derinliği: $A3A31=0.5/10$

Ön yaka genişliği: $A3A4=Cш/3+Пшг-0.5=6.3$

Ön yaka uzunluğu: $A3A5=A31A4+1$

Ön göğüs noktası: $Г3Г6=Цг+0.5*Пшп=18+0.5*1=18,5$

Ön pens payı genişliği: $A4A9=2(Cг2-Cг1)+2.0=2(48,4-48)+2.0=2,8$

$Г7Г5= Впк2+Пп.н=44,6+0,5=45,2$

Ön koltuk girişi: $П61П5=П61П4$

Ön koltuk uzunluğu: $A9П5=П61П5=ШП$

Yardımcı çizgi: $П6/3=П5П6/2 \quad 3-4=0,3/0,8 \quad Г4-2=0,2*Г1Г4 \quad П5П51=0,3*0,5$

ЦОТІІІІІ (SOTŞL) yöntemiyle kol hazırlaması için gerekli ölçülerin sistematik hesabı

Koltuk derinliği: $O1O2=OO1-OO2$

Kol genişliği: $O1Pn=O1Pл=31,6/2=15.8/2$

Kol uzunluğu: $O3M=61.8-1=59.8$

Dirsek uzunluğu: $O3л=60.8/2+3=33.8$

Dirsek derinliği: $лл1=1$

Bilek derinliği: $MM1=modele göre$

Bilek yanları: $M1M2=1.5$

Dirsek yanları: $л2л3=1$

Arka koltuk boy kenarı: $Pп1=Г4п6=5$

Ön koltuk boy kenarı: $PлP3=Г1п3=6$

Yardımcı nokta: $P3Pc3=1$

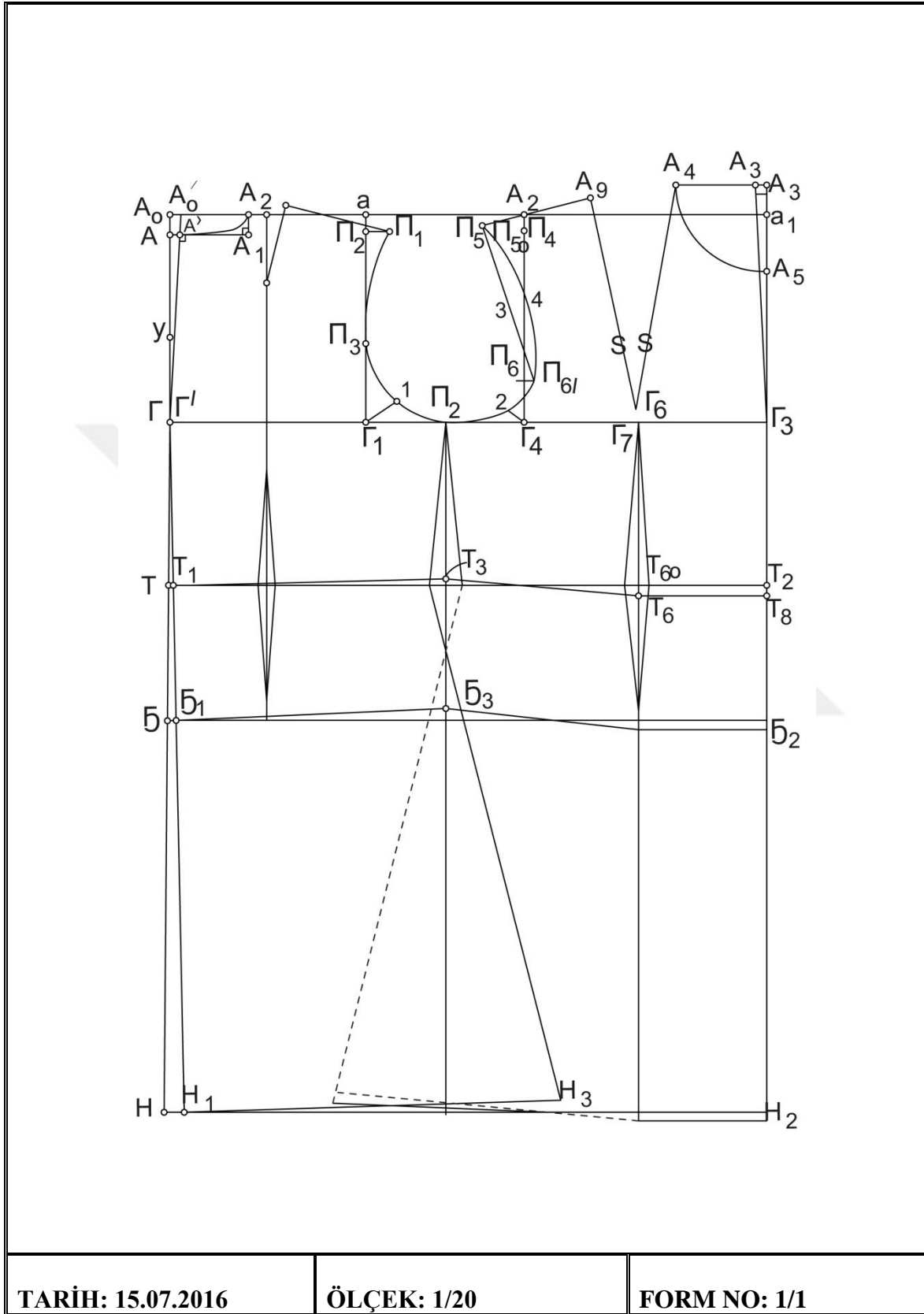
Yardımcı nokta: $O2O5=O2O3/2-1.5;2.0$

Yardımcı nokta: $O2O6=O2O4/2$

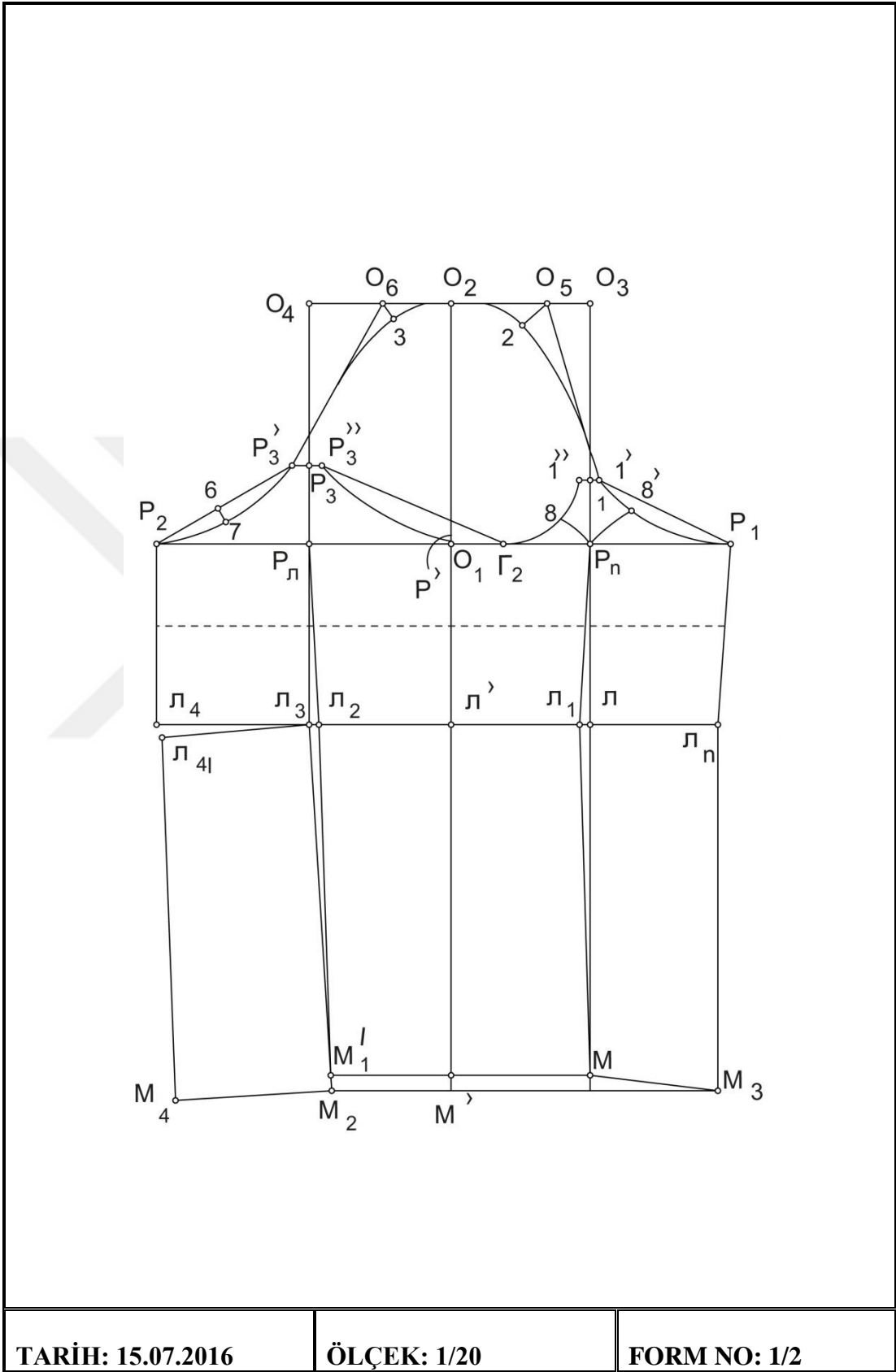
Yardımcı nokta: $O5/2=2.0-2.5$

Yardımcı nokta: $O6/3=1.0-2.0$

Yardımcı nokta: $PпP5=3.0$

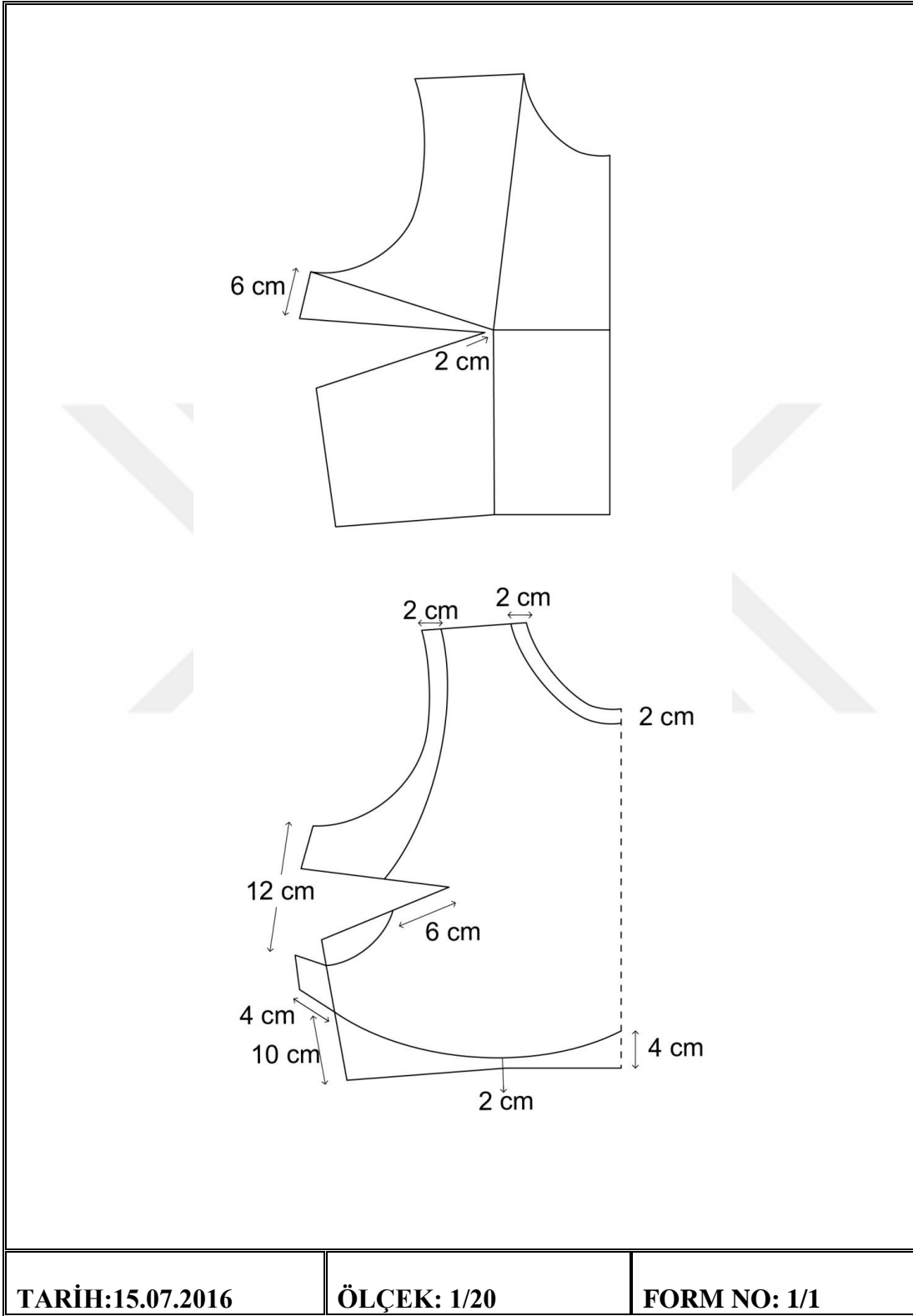

Şekil 4.25. 44 beden temel kalıp çizimi

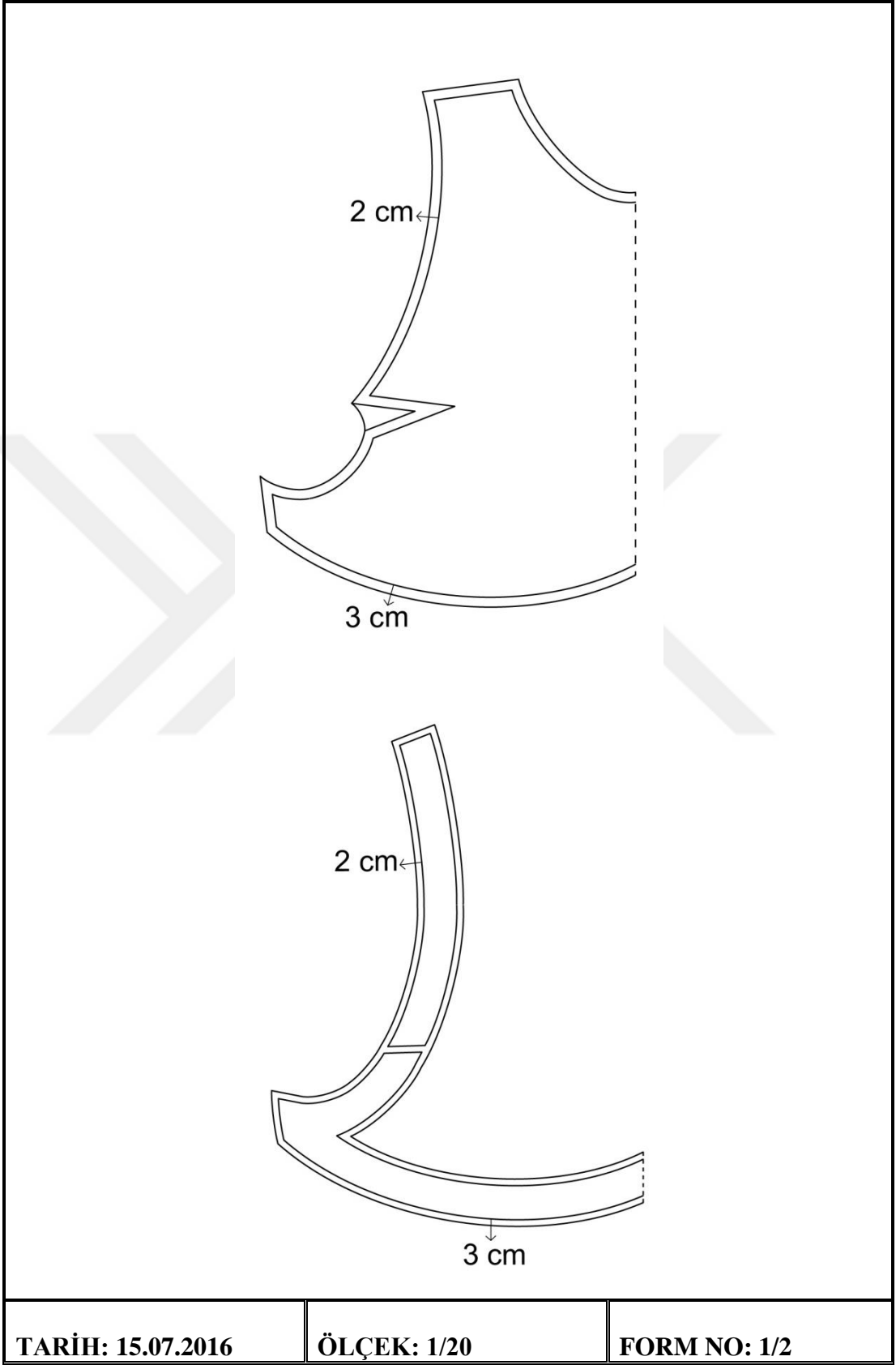

Şekil 4.26. 44 beden temel tek parçalı kol çizimi

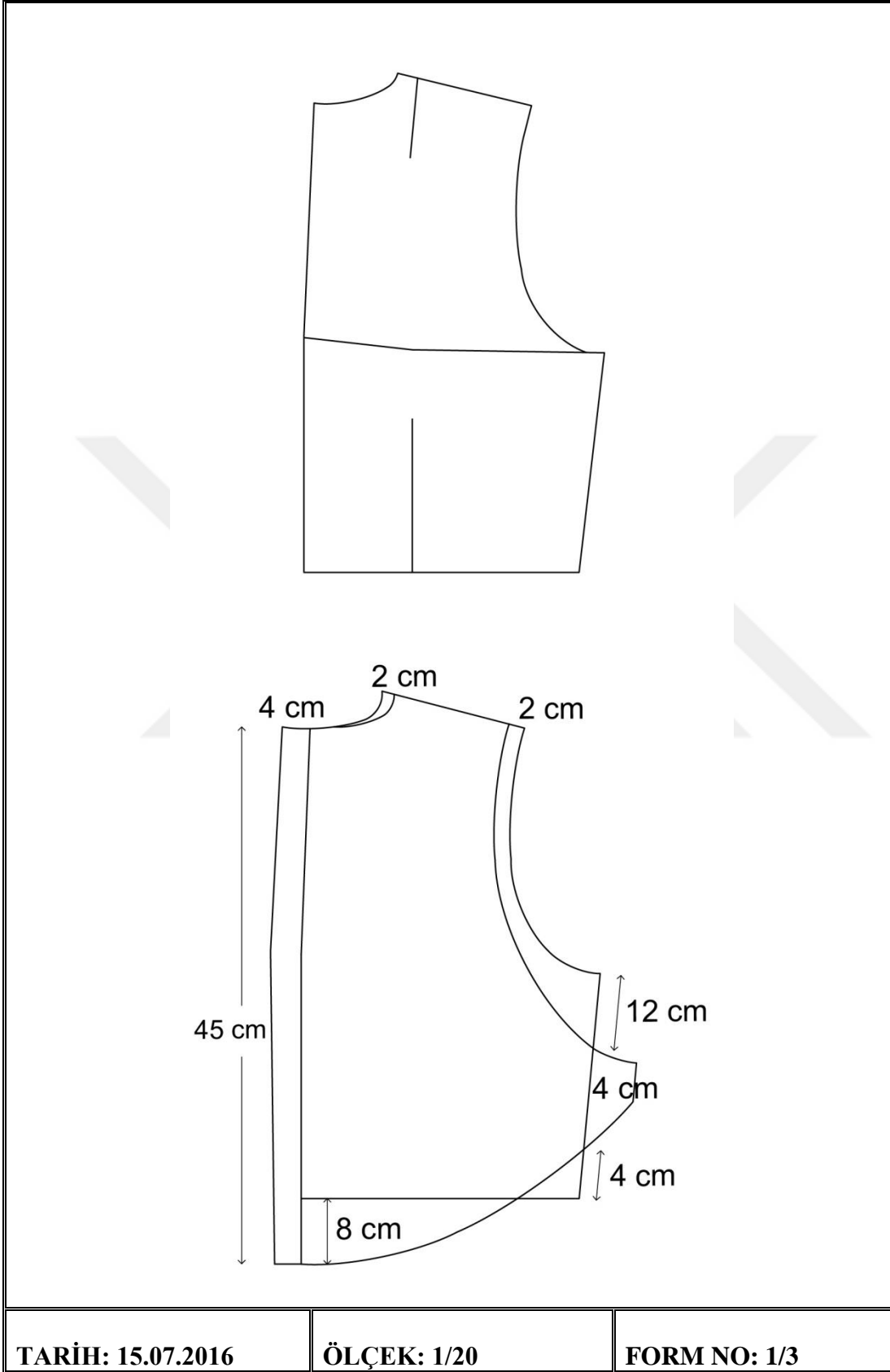
Deneme kalıbı hazırlanması ve üretim kalıbı hazırlama

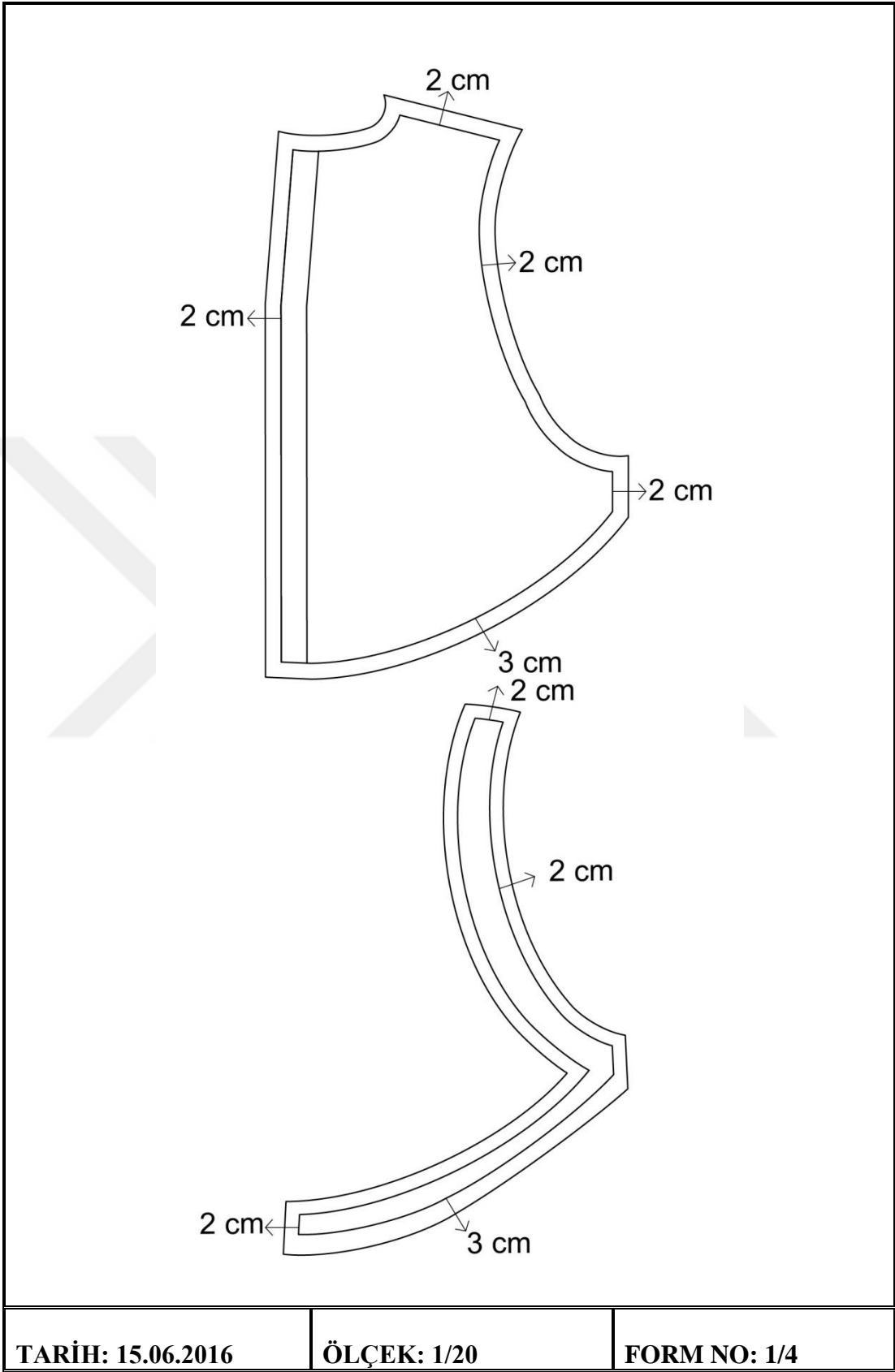
Şekil 4.27. Kamzol model uygulama (ön görünümü)

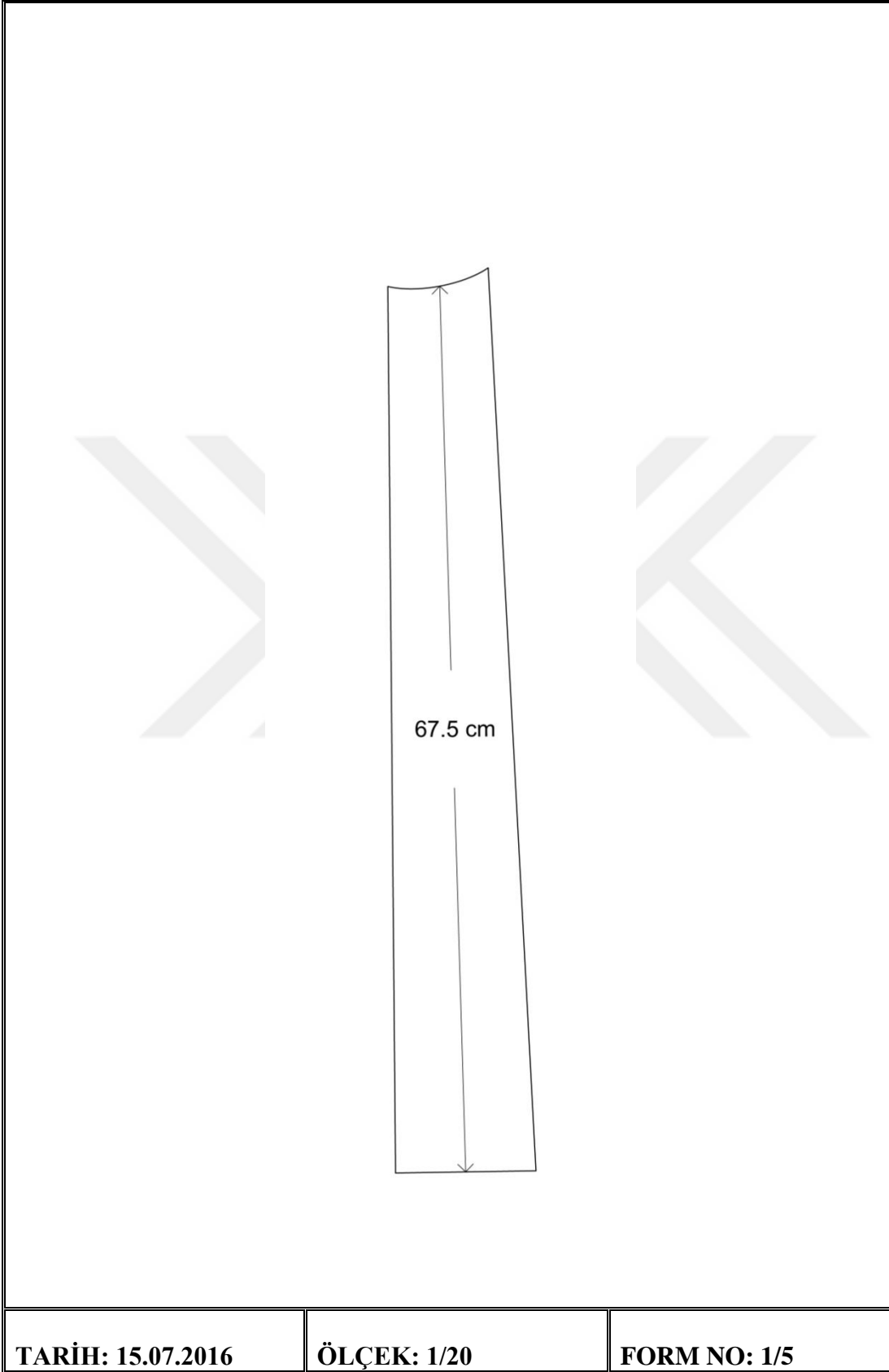
Şekil 4.28. Kamzol üretim kalıbı hazırlama (ön görünümü)

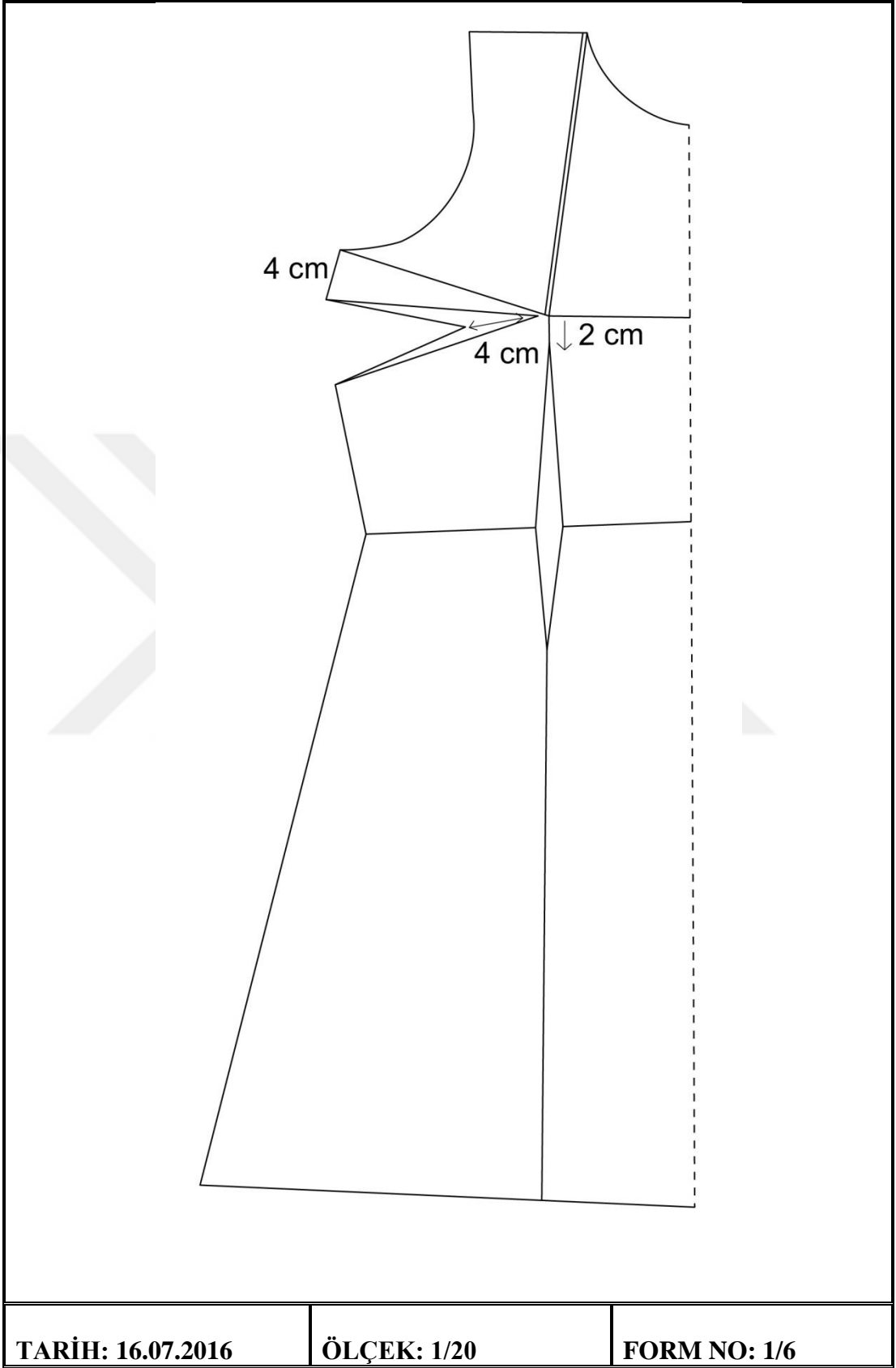
Şekil 4.29. Kamzol model uygulama (arka görünümü)

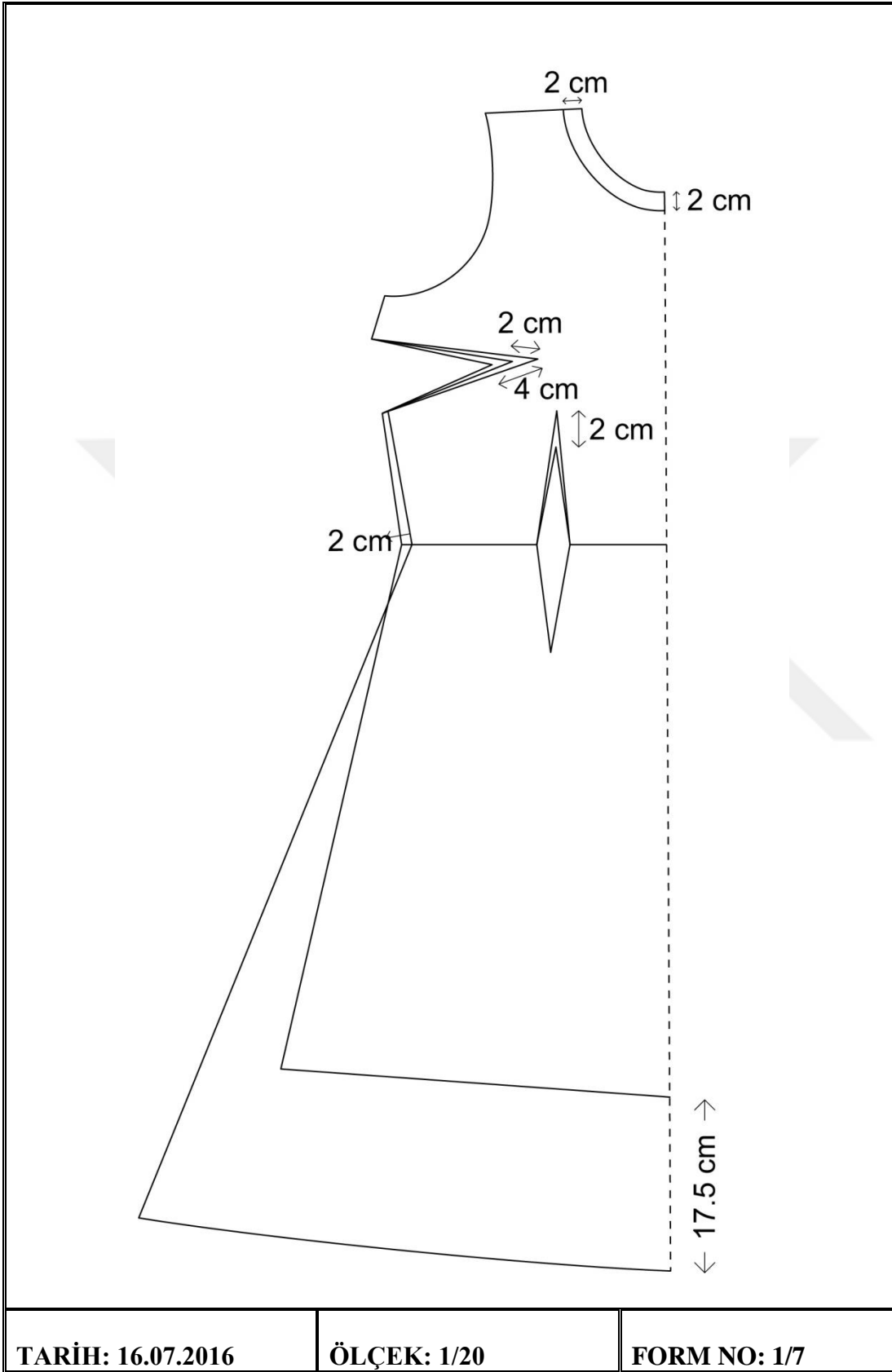
Şekil 4.30. Kamzol üretim kalıbı hazırlama (arka görünümü)

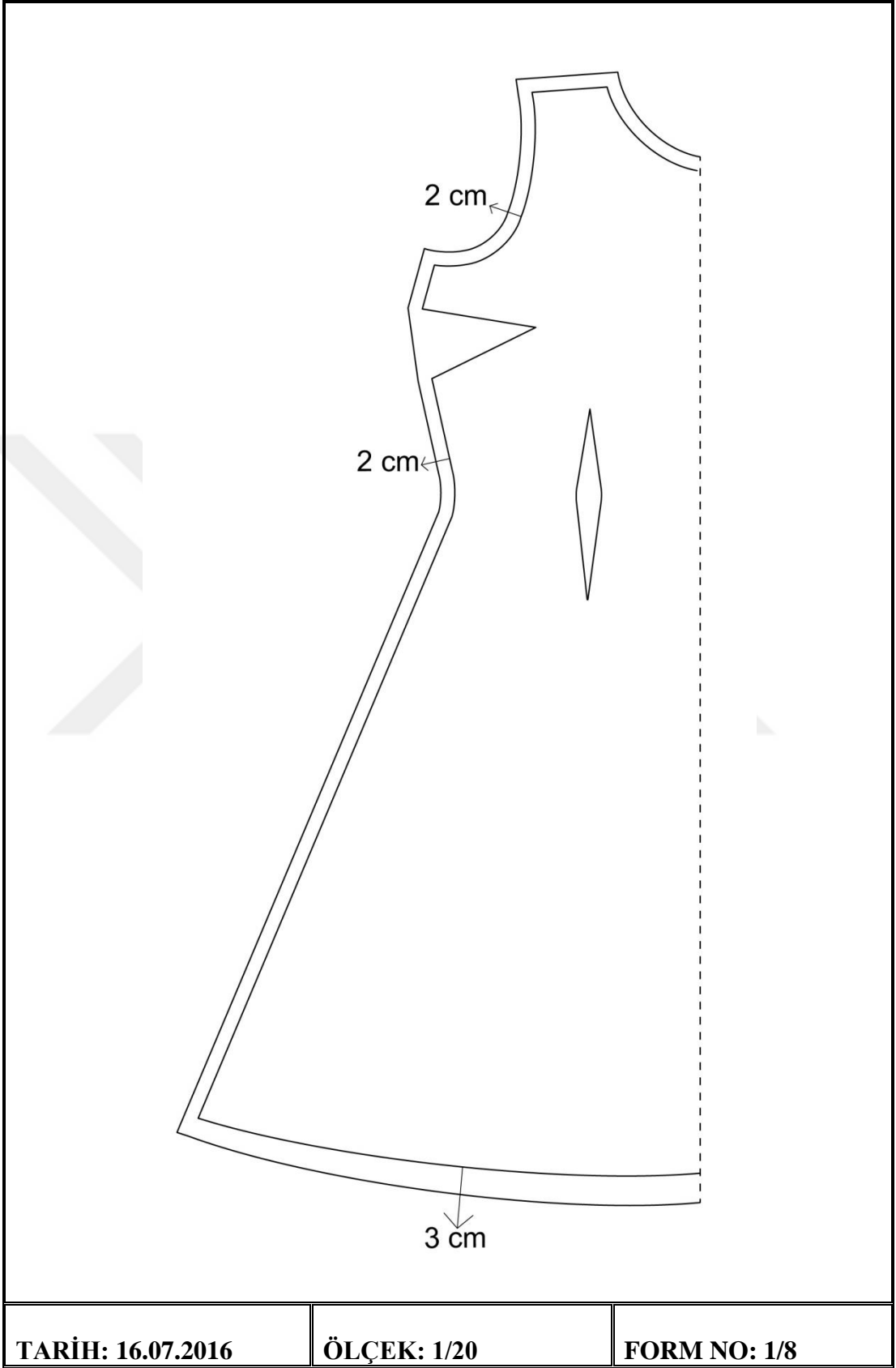
Şekil 4.31. Kamzol üretim ön boy kalıbı hazırlama (ön görünümü)

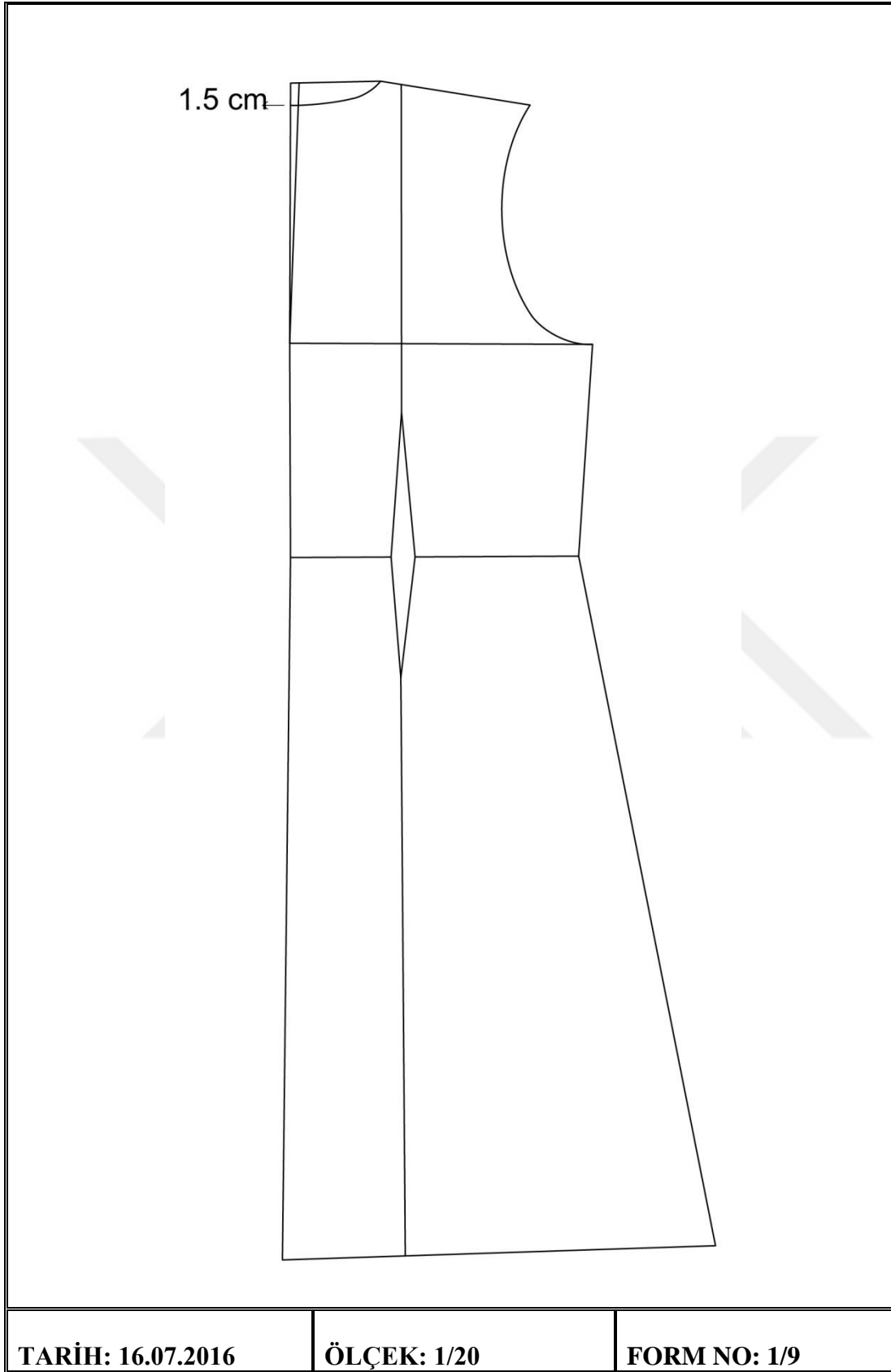
Şekil 4.32. Köylek model uygulama 1(ön görünümü)

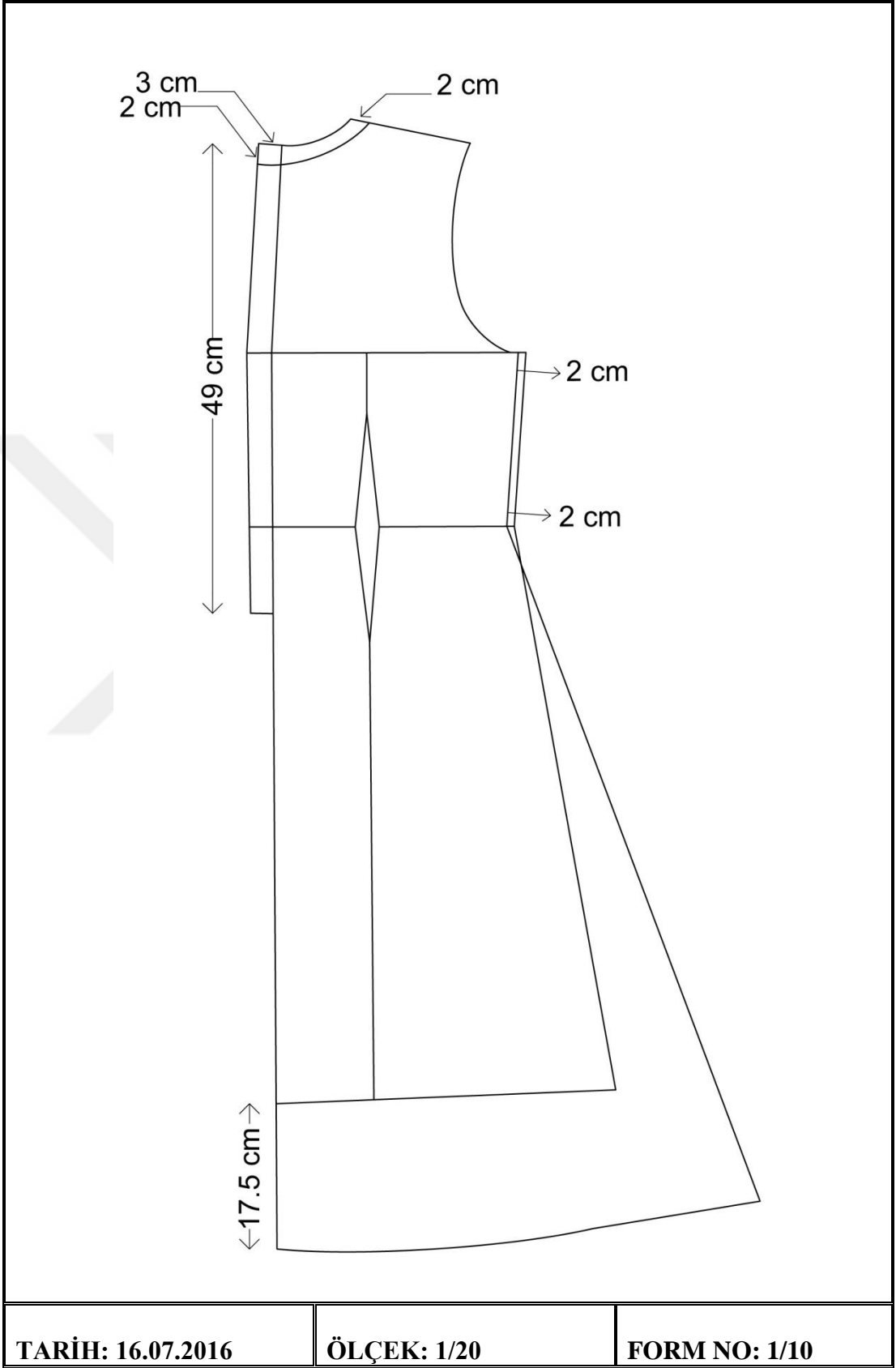
Şekil 4.33. Köylek model uygulama 2(ön görünümü)

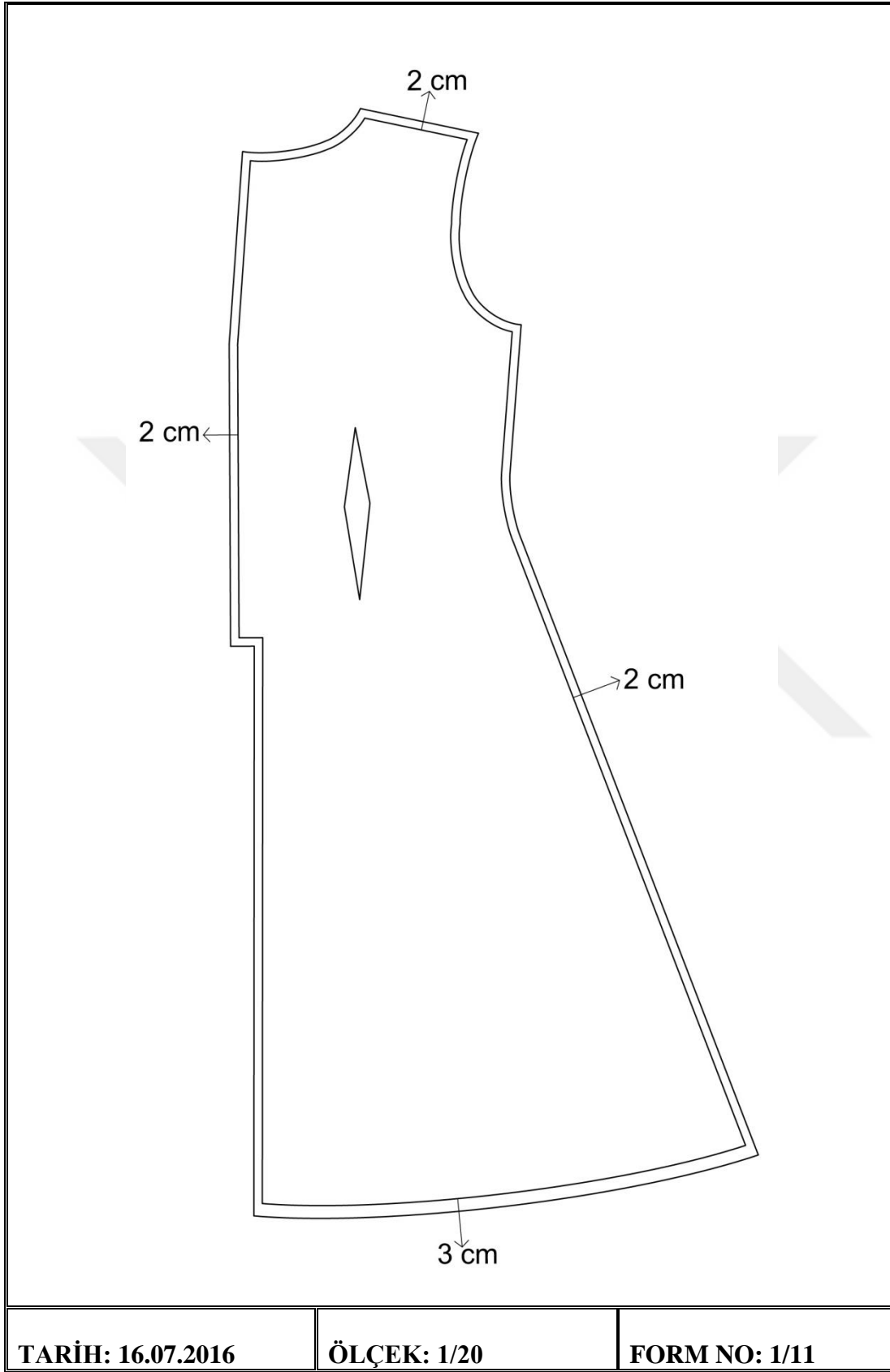
Şekil 4.34. Köylek üretim kalıbı hazırlama (ön görünümü)

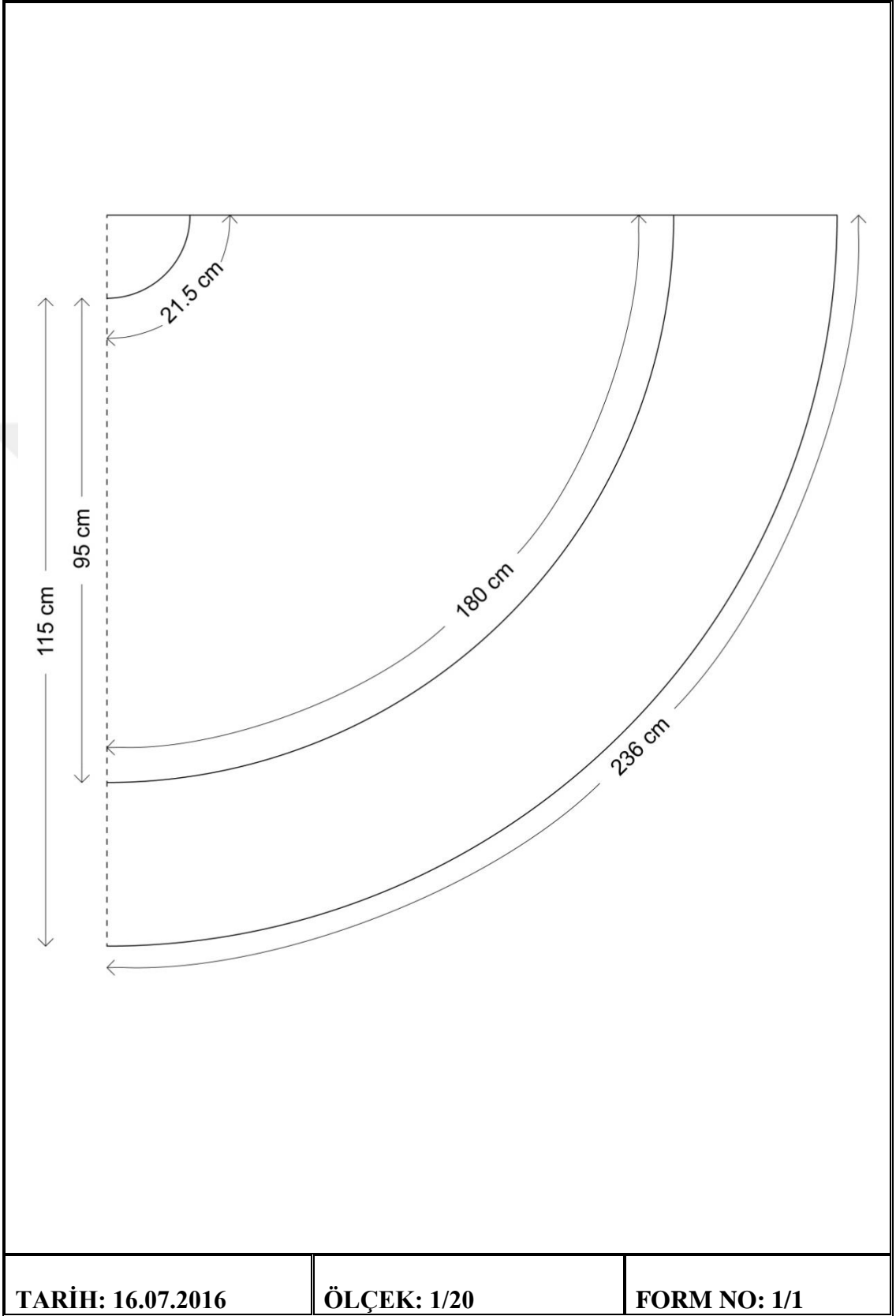
Şekil 4.35. Köylek model uygulama 1(arka görünümü)

Şekil 4.36. Köylek model uygulama 2(arka görünümü)

Şekil 4.37. Köylek üretim kalıbı hazırlama (arka görünümü)

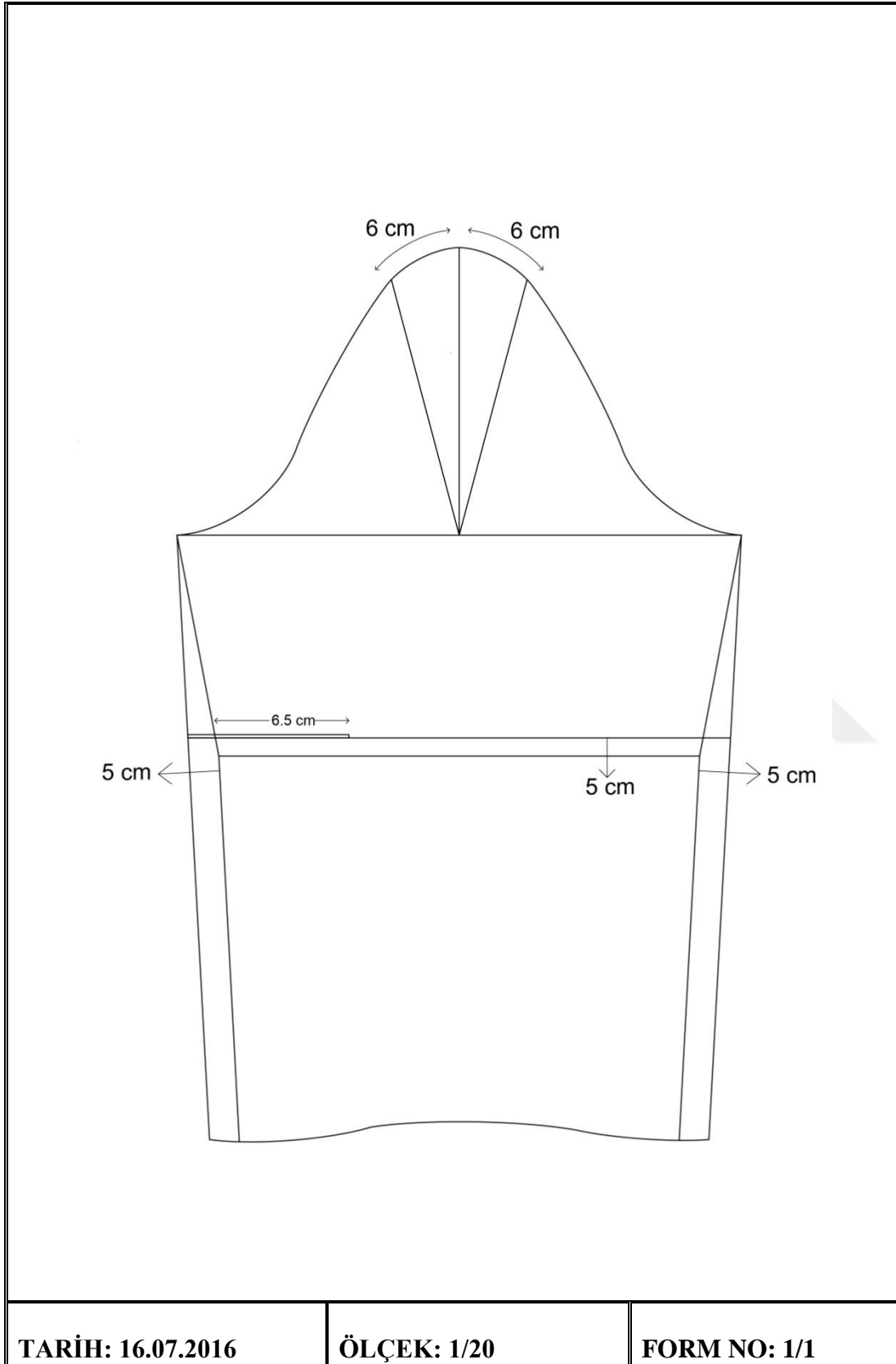

TARİH: 16.07.2016

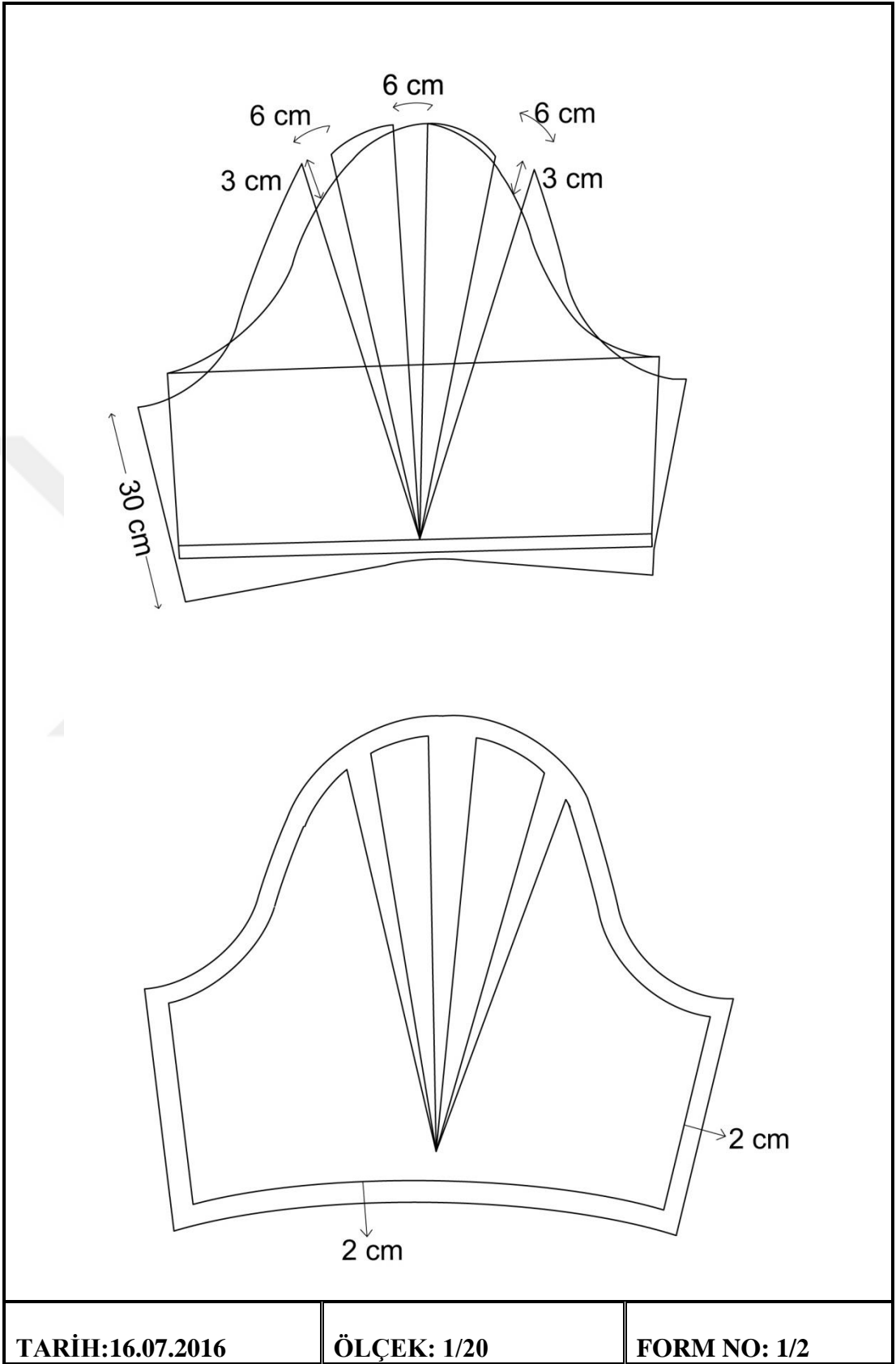
ÖLÇEK: 1/20

FORM NO: 1/1

Şekil 4.38. Etek fırfırı üretim kalıp hazırlaması

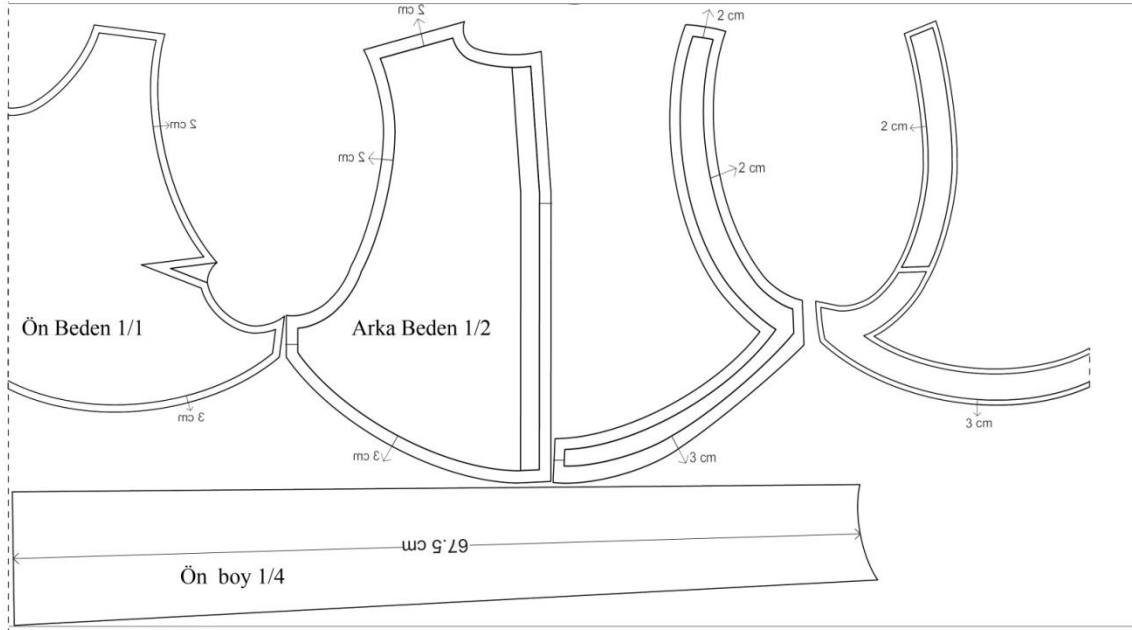

Şekil 4.39. Kol model uygulama

Şekil 4.40. Kol üretim kalıbı hazırlama

Gelinlik giysi parçaları kamzol ve köylek üretim kalıbının yerleşim planı

Şekil 4.41. Kamzol ön ve arka parçalarının yerleşim planı

Şekil 4.42. Köylek ve kolun ön ve arka parçalarının yerleşim planı

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bir toplumun kültürel değerlerini, örf-âdetlerini, gelenek göreneklerini, giyim kuşamını yansıtan kültürel mirasından görebiliriz ve kültürel mirasımızdan kalan geleneksel gelinliklerimizin devamını yaşatmalıyız.

Çalışmamızda yapılan araştırma sonucunda, günümüz tasarımcılarına esin kaynağı olan, farklı özellikleri taşıyan geleneksel Kazak gelinlikleriyle karşılaşmıştır.

Modernleşme neticesinde, geleneksel Kazak gelinliklerindeki özelliklerinin kaybolmasını önlemek, yeni kuşaklara aktarmak ve günümüz tasarımcılarına esin kaynağı oluşturmak amacıyla yapılan araştırmada; geleneksel Kazak gelinlikleri üzerinde literatür çalışması yapılmıştır. Geleneksel Kazak gelinliklerinin nereden ve kimlerden bulunacağı hakkında bilgi alınıp, bu bilgiler doğrultusunda müzelere gidilmiştir. Müzelerden elde edilen geleneksel Kazak gelinliklerinin “Gelinlik giysi parçalarının inceleme formları” ile kullanılan malzeme, kumaş, renk, astar, model ve süsleme özellikleri açısından incelenerek; teknik ve kalıp çizimleri hazırlanmıştır.

Araştırmanın birinci alt amacı sonucunda, geleneksel Kazak gelinliklerinin günümüze kadar kaybolmadan, kültürel mirasımızın devamını yaşatmak için örnek olarak yerini almıştır. Geleneksel Kazak gelinliklerinin özellikleri incelendiğinde; kırmızı, bordo ve kahverengi kadife, astarlık için pamuklu bez ve astarlık kumaşlar kullanılmıştır. Süsleme işlemlerinde altın ve gümüş renkli şeritlerin ve kurdelelerin makine dikişiyle uygulandığı görülmüştür. Gelinliklerin işlemlerinde motifler; kol, etek ve ön boylarında aplike yöntemiyle çalışılmıştır. Tamamlayıcı aksesuarları olarak aldığımız saukele, konus şeklinde olup, uzunluğu 60 cm civarında olmuştur. Saukele süslemelerinde yoğun altın ve gümüş renkli metal pullar kullanılmıştır.

Çalışmamızın ikinci alt amacına esas olarak yapılan görüşme formu sonucunda, 50'li yıllarda kamzollar ağırlıkla, %30'u kadife, %12.5'i kırmızı renkli, %12.5' sıfır yakalı, %4'u A kesimli, %3.2'si kollu olduğu bilinmiştir. Köylekler genelde, %5.2'si peluşlu, %8.4'u karışık desenli çeşitli renklerde, %14.8'i kollu, %6.4'u kloş olduğu

görülmüştür. Yeleklerde, %7.5'i kadife, %2.4'u siyah renkler, %2.80'i düz kesimli olduğu bilinmiştir. Eteklerde ağırlıkla, %5 parça, %5'i karışık desenli çeşitli renkler, %5'i kloş etekli.

50'li yıllara genel bakıldığında gelinliklerin üzerinden ceket giyilmiş, başlarına saçaklı başörtü takılmış ve elbise altına şalvar kullanılmıştır. Gelinliklerin beli dar kesimli olup, eteklerin fırfırlı olup, topuğa kadar uzandığı görülmüştür. Siyah ve kahverengi gibi koyu renklerle dikilmiş uzun ceketler giyilmiş, kollar kenarlarına "keşte" (nakış) uygulanmıştır. Yakalar düz, bazen yakasız olmuştur. Başlarına beyaz renkli ipek veya tavar kumaştan oramal takmıştır. Başörtüsünün sağ tarafının bir yanına pet, kenarları çeşitli renkteki boncuklarla süslenmiştir. Bunun içinden ince tülден yapılmış kısa şalı ile sıkı bağlanmıştır.

60'lı yıllarda gelinlik takımını kamzol, köylek, gömlek, etek, ceket oluşturmuştur. Kamzollar ağırlıkla %27.5 tafta kumaşlı, %32.5 karışık renkli, %72.5'i uzun kollu, %35'i uzun etekli, %32.5'i sıfır yakalı, %30'u düz kesimli olduğu bilinmiştir. Gömleklere genelde 12.5'i tavar kumaşlı, %12.5 karışık renkli, %30'u uzun kollu, %20'si düz kesimli, %12.5'i dik yakalı olduğu görülmüştür. Eteklerde %15'i tavar kumaşlı, %20'si karışık renkli, %22.5'i kloş etekli, %20'si uzun etekli olduğu görülmüştür.

60'lı yıllarda genelde Kazak kızları gelinlikler için açık renkteki sade katlamalı uzun etekleri giymiştir. Üst bedene düz, çiçek desenli ve karışık desenli uzun kollu ince kumaşlardan gömlekler giymiştir. Üzerinden kadifeli kamzolların giyildiği görülmüştür. Ancak, 60'lı yılların sonları özel gelinlik terzcileri ve mağazaları açılmaya başlamış, gelinlikler yurtdışından gelmeye başlamıştır. Beyaz ve krem renkli desenli tafta kumaşlar, çeşitli desenli işlemeli saten kumaşlar gelinlikler için gündemde olmuştur. 60'lı yılların sonlarında başa giyilen "oramallar" çıkarılıp, gelinlik duvakları takılmaya başlamıştır. Duvaklar için genelde beyaz ve krem renkli perdelik danteller kullanılmıştır.

70'li yıllara genel bakıldığında gelinlik takımlarını köylek, gömlek ve etek oluşturmuştur. Bu yıllarda ağırlıkla gelinlik elbiseleri tercih edilmiştir. Elbiselerde

%55'i tafta, %47.5'i dantel, %50'si beyaz renkli, %97.5'i duvak, %55'i uzun etekli, %55'i uzun kollu, %45'i düz kesimli, %45'i yuvarlak yakalı olduğu bilinmiştir.

70'lerin başlarında beyaz renkli tafta kumaştan yapılmış, bedene bol oturan yuvarlak yakalı elbiseler, düz ve topuk arası uzunluğunda etekler, uzun kollu gömlekler tercih edilmiştir. 70'li yılların sonlarına geldiğinde gelinlikler tamamen beyaz renkte olup, dik, yuvarlak ve V yakalar, uzun kollar, kol ağzı manşetli örnekleri kullanılmıştır.

80'li yıllara bakıldığında gelinlikleri elbise, duvak ve tamamlayıcı aksesuarları oluşturmuştur. Gelinliklerde genelde, %47.5'i atlas, %45.5'i dantel, %42.5'i tafta kumaşlı, %67.5'i beyaz renkli, %100'u duvak, %90'ı uzun etekli, %65'i uzun kollu, %47.5'i A kesimli olduğu bilinmiştir.

80'li yıllara genel bakıldığında, gelinlik modelleri; beyaz, krem, açık pembe renkli, tafta, astarlı, atlas, perdelik tül veya şifon kumaşlardan kullanılmıştır. Modelleri bele oturmuş olup, etekler geniş topuğa kadar uzanmıştır. Dar kesimli gelinliklerin boyları genelde, baldır ve topuk arasında olmuştur. Yakalar ön ve arka tarafları biraz yuvarlak açık, bazen düğme ile kapatılmıştır. Elbiselerin kol ve etek boyları kombineli olup, dantel kumaşlardan uzun ve dirsek hattına kadar uzanmıştır. Çift katlı gelinlik etekler astarı için atlas, üzerinden dantel kaplandığı görülmüştür. Yaka ve bel kenarlarında ince şeritlerle ve işlemlerle yapılan boncuklu süslemeler kullanılmıştır. Gelinlik duvakları kabarık uzun olup, başa ipek, tül ve atlastan yapılmış çiçeklerle tutturulmuştur.

90'lı yıllara genel bakıldığında gelinliklerin %70'i şifon, %65'i tüllü, %60'ı bayez renkli, %100'u duvaklı, %100'u uzun etekli, %55'i kloş, %37.5'i yuvarlak yakalı, %37.5'i kısa kollu olduğu görülmüştür.

90'lı yıllara göz attığımızda prenses kesimli gelinliklerin giyildiği görülmektedir. Beyaz ve krem renkler, şifon, krep atlas, atlas kumaşlar tercih edilmiştir. Kabarık kollar, yuvarlak açık yakalar, uzun geniş katlı etekler dönemin gelinlik modelliklerine özellikleri katmıştır. Gelinlikler bele kadar dar kesimli olup, etekler fırfırlı, geniş ve uzun olmuştur. Eteklerin genelde astarı; atlas üzeri tül, üzerinden şifonlarla kaplanmıştır. Süsleme işlemlerinde etek, kol kenarlarına lastiklerden

çiçekler, boncuklarla işlemler yapılmıştır. Yoğun işlemler gelinliğin üst kısmında olmuştur. Gelinlik astarına iki yan yana jupon dikilmiş geniş etekler giyilmiştir. Duvak, eldivenler tül, şifon kumaşlardan yapılmış, üç katlı kabarık duvaklar gündemin modası olmuştur. Duvaklar yere kadar uzanmış ve süsleme işlemleri yoğun yapılmıştır. Üzeri işlemeli şapkalar, arkasına tutturulmuş yere kadar uzanan al duvaklar kullanılmıştır. Bu modern gelinliklerinin kullanılması günümüze kadar devam etmektedir. Dolayısıyla, Kazakistan tasarımcıları gelinliği, hem gelenekselliği hem de moderniteyi temsil ederek tasarlamaktadır.

Çalışmamızın üçüncü alt amacı sonucunda, geleneksel Kazak gelinlikleri incelendiğinde günümüze kadar kaybolmadan, kültürel mirasımızın devamını yaşatmak için örnek olarak yerini almıştır. Geleneksel Kazak gelinliklerinin üretilmesinin amacı, modernleşmenin gerekleri doğrultusunda tasarlanırken, tasarımdan üretime kadar süreç içerisinde gün geçtikçe değişim göstermiştir. Yüzyıllar öncesi geleneksel gelinlik sembolü olan kırmızı renk, artık günümüzde beyaz renkle işlevsel yerini kazanmıştır. Kazakistan tasarımcıları gelinliğin hem gelenekselliğini hem de moderniteyi temsil ederek tasarlamaktadır.

Geçmişte giyilen geleneksel Kazak gelinliklerinin günümüz gelinliklerine bazı özellikleri aktarılmıştır. Gelinliklerin esin kaynağını oluşturan kamzol, köylek, saukelede kullanılan malzeme, kumaş, renk, model ve süsleme özellikleri yüzyıllar sonrası ele alınarak tasarımcılar tarafından modernleştirilmiştir.

Geleneksel Kazak gelinliklerinin model özellikleri açısından günümüz gelinliklerine yansıtıldığında bele kadar bedeni saran, eteğe doğru genişleyen, dik yakalı, uzun kollu olarak kullanıldığı görülmektedir. Kumaş cinsi olarak kadife, pamuklu, ipek, astarda ise astarlık kumaşların kullanıldığı, renk açısından kırmızı, bordo, mor renklerin kullanıldığı, süslemelerinde ise malzeme olarak şerit, boncuk, altın ve gümüş sim ipliklerin kullanıldığı bilinmektedir. Kamzol, köylek, saukele üzerinde uygulanan bitkisel, hayvansal ve geometrik motifleri stilize yoluyla altın ve gümüş renkli ipliklerle veya kumaş üzerinde nakış tekniği ile süslediği görülmüştür.

Genel olarak; geleneksel Kazak gelinlikleri ve modern geleneksel gelinliklerde gözlenen kültürel değişimler sonucunda nelerin değiştiği, gelenekselliğin nerelere yansıtıldığı ile ilgili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yüzyıllardan beri geleneksel olarak kullanılan fakat, günümüzde bazı değişimlere uğradığı gözlemlenmiştir. Günümüzde kullanılmakta olan geleneksel Kazak gelinlikleri topluma bazı kolaylıklar getirirse de, bu modernleşmenin sonucu tamamen olmasa da kısmen gelenekselliğin kaybolmasına neden olabilir.

5.2. Öneriler

- Gelinliklerin görselliği ve özellikleri ile günümüze ve geleceğe aktarılması için yeni çalışmalar önerilir.
- Kazakistan tasarımcılar ve Moda evleri, gelinlik üretiminde geçmişte giyilen gelinlik çizgilerini yansıtan modelleri ilham kaynağı olarak kullanılabilir.
- Sandıklarda saklanan geleneksel gelinliklerimiz gün yüzüne çıkarılarak, müzelere bağışlanmalıdır, bu sayede Kazak kültürel değerlerinin kaybolmaması sağlanabilir.
- Kazakistan'ın farklı yörelerinde eski gelinlikler üzerinde araştırma yapılarak, gelecek kuşağa daha çok bilgiler verilebilir.
- Geleneksel Kazak gelinliklerinin günümüz gelinliklerine yansıtılırken, asıl özelliklerinin aynı biçimde aktarılmalıdır, böylece kültürün zenginliğini koruyabilmelidir.

KAYNAKLAR

- Abling, B. ve Topaktaş, C.E. (2013). *Moda Tasarım Çizimleri*. İzmir: Kerasus Yayınevi.
- Alimbay, N. (2009). *Kazak Milli Geleneksel Kıyafetleri*. Alamati: Öner.IV-tom.
- Alimbay, N. (2012). *Kazak Milli Geleneksel Kıyafetleri*. Alamati: Öner.IV-tom.
- Alimbay, N. (2012). *Kazak Milli Geleneksel Kıyafetleri*. Alamati: Öner.IV-tom.
- Alimbay, N. (2012). *Kazak Etnografyali Kategorisinin Kavramları ile Adlarının Geleneksel Sistemi*. RPK "SLON".
- Asanova, S. S. (1995). *Qazaktın Ulttik Kıyımderi*. Almata: Atamura Yayınevi.
- Arın, E. M. (2002). *Qazak Öneri*. Almata: Bilim Yayınevi.
- Askar, E. (1998). *"Kazak Ulttik Kıyımderi" (Geleneksel Kazak Kıyafetleri)*. Alamata: Didar Yayınevi.
- Anonymous. (2011). *"Dünden Bugüne Bursada Gelinlik"*. Bursa: Bursa Kültür A.ş.
- Baş N. (2011). *Stilistik Model Oluşturma ve Geliştirme*. İstanbul: İnkilap Kitapevi, 23.
- Bulgun., E. Y. ve Başer, G. (2000). Bilgisayarda bir giysi tasarım programı oluşturulması. *Fen ve Mühendislik Dergisi*. 2(2), 133-122.
- Boranbay, Q. (2014). *Orta Aziyanın Zergerlik Buyımdarı*. Büyük Britanya: Hutwood Press.
- Ducan, K. (2006). *Qazak Hakının Dastürleri Men Adet-Gürıptarı 2-Tom*. Almata: Arıs.
- Esenler Çakar., G., Kişoğlu S. ve Bayraktar, F. (2003). *Tasarım Araştırması Tasarım Aşamaları ve Giysi Tasarımı Süreçi*. İstanbul: YA-PA.
- Galimbayeva, A. (1976). *"Kazaxskoye Natsionalnaya Odejda" (Geleneksel Kazak Kıyafetleri)*. Alamata: Jalın Yayınevi, 112.
- Hopkins, J. (2013). *Moda Tasarımında Moda Çizimi*. İstanbul: Literatür.
- Arslan, K. (2009). *Moda Tasarımı (MÜSİAD Araştırma Raporları:60)*. İstanbul: MAVİ Ofset.
- Kanapiyanova, Z. (2006). *Kazakıstannın Koloner Kasıbı Men Halıttık Kasıperlıktı Kayta Jangırtu*. Şervon Kurumu.
- Kasimov, S. (1995). *Kazak Halkının El Sanatı*. (500). Kazakistan: Kitap.

- Kenjebay, M. (2004). *Kazak Kıyafetlerinin Antopolojisi*. Almata: RGB-Studio.
- Kenjeahmetulı, S. (2012). *Qazak Halkının Salt-Dasturleri*. Almata: Alamatakitap Yayınevi.
- Muhammediyev, A. K, (2013). *Halıttık Cane Koldanbalı Sandık Oner*. Almata: ELNÜR Yayınevi, 5-Tom 176
- Olgaç, P. (2005). *Moda Resmi*. İstanbul: YA-PA.
- Sabri, H. (2011). *Kazak Ulusu ve Kazak Tarihi Üzerine: Dünü ve Bugünü*. Almatı: İstem.
- Smanova, A. (2013). *Kazak Ulttık Kiyımderının Dizayndık Ereşelikteri men Damu Kezenderine Sipattama, Jas gılımdar*. Almata: Habarşı Yayınevi.
- Xiyanat, B. and Sujikova, A. (2007). *Qazak Halkının Ulttık Kiyımderi*. Almata: Almatakitap Yayınevi.
- Zaharova, İ.V., Hodjaeva, R.D. (1964). *Kazahskaya Tansionalnaya Odejda*. Almata: Nauka.
- Vedat. D. ve Akçagün, E. (2012). *Türk Hazır Giyim Sanayinin Uluslararası Pazarlamada Üstünlük Sağlaması İçin Rekabet Stratejisi Önerileri*. İstanbul: İstanbul Sanayi Odası.
- İnternet: Bottan, S. Giysi. Web: <http://www.semiyebottan.com/> adresinden 23 Haziran 2015'de alınmıştır.
- İnternet: Öz Mali Danışmanlık ve Özel Eğitim A.Ş. Web: <http://www.ozmalidanismanlik.com> adresinden 23 Haziran 2016'da alınmıştır.
- İnternet: Kazakistan'ın Ekonomik ve Sosyal Yapısı. Web: <https://www.msxlabs.org> adresinden 05 Mayıs 2016'da alınmıştır.

EKLER

GÖRÜŞME FORMU

Bu Görüşme formu Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Moda Tasarım Anabilim dalında eğitim gören Yüksek Lisans öğrencisi Guzal Massadikova tarafından yapılmaktadır. Görüşme formu “**Kazakistan’da Kazak Gelinlik Kıyafetlerinin Tarihten Günümüze Modernleşme Süreci**” üzerinde yapılmakta olup, Kazakistan’daki kazak kadın toplumuna ait gelinlik kıyafetlerini yöresel özelliklerine göre bulmayı amaçlamaktadır.

Bulunan gelinlik kıyafetleri ve fotoğrafları Tezin veri toplama tekniğinde kaynak olarak kullanılacaktır.

Yapılan bu görüşme formu kimse tarafından açıklanmayacaktır.

İsim-Soyadınız	
Doğum Yılıınız	
Doğum Yeriniz (köy, şehir, eyalet...)	
Gelinlik Kıyafetiniz kendinizde saklanmış mıdır? (evet, hayır)	
Düğün Töreninizde çekilmiş fotoğrafınız var mı? (eğer varsa, birer adet vermenizi rica ederim)	
Adresiniz	
İrtibat numaranız	
Tarih	

Soru 1: Sizin evlendiğiniz dönemde gelinlerin her bir evlenme törenlerine ait (kız uzatu, betaşar, akşam töreni) özel gelinlik kıyafetleri olmuş muydu?

Soru 2: Ö döneme ait giyisi seçimi ve gündemde olan gelinlik tarzları neler olmuş tu?

Soru 3: Kız uzatu, betaşar ve evlenme töreninde hangi tarzda giyinmiştiniz? (yöresel gelinlik, modern beyaz gelinlikler)

Soru 4: Sizin evlendiğiniz dönemdeki kızlara gelinlik kıyafetlerini seçmesinde gelir durumu ve yaşadığı mekanın (şehir ve köy) etkisi nasıldı?

Soru 5: Gelinlik kıyafetiniz kaç parçadan oluşmuştu? (baş örtüsü, elbise, ayakkabı, eldiven, akeluar vs.)

Soru 6: Giydiğiniz gelinlik kıyafetinin kumaş özelliği, rengi, uzunluğu, dikiş tekniği ve kullanılan malzemeler nasıldı?

Araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederiz!

EK-2. Görüşme formu sonucunda ulaşılan gelinlikler

a

b

Kanzol

a

b

Köylek

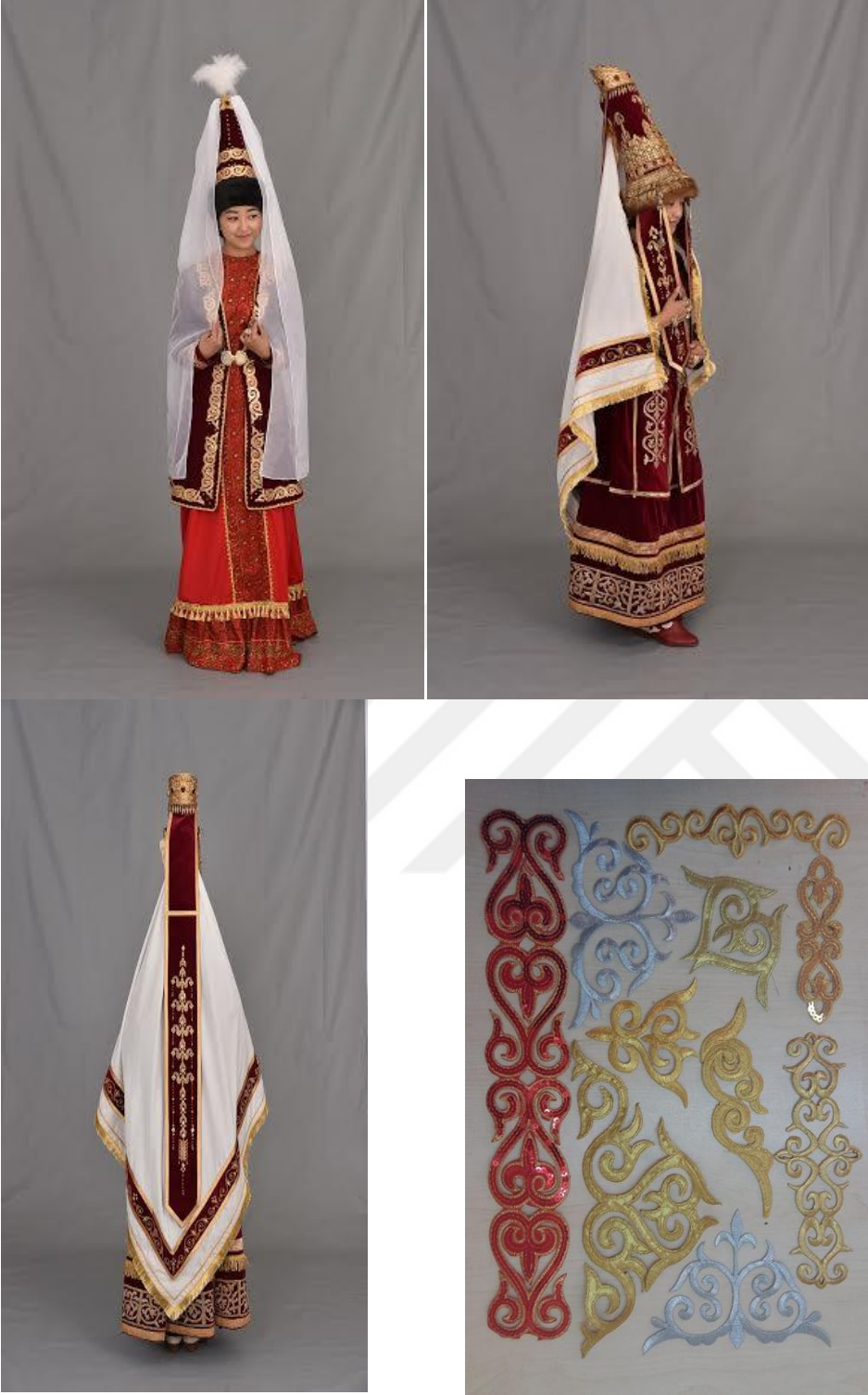
a

b

Saukele

Şekil. 21.y.y. Giyilen Geleneksel Kazak Gelinlikleri

Şekil. Geleneksel Kazak Gelinlikleri

a

b

Sekil. 1982 yılında Kazak kültüründe giyilen gelinlikleri

a

b

Şekil. 1978 yılında Kazak kültüründe giyilen gelinlikleri

a

b

Şekil. 21. Yüzyıl Giyilen Geleneksel Kazak Gelinlikleri

a

b

Şekil. 21.Yüzyıl Giyilen Geleneksel Kazak Gelinlikleri

a

b

Şekil. 21.y.y. Giyilen Geleneksel Kazak Gelinlikleri

a

b

Şekil. 21.y.y. Giyilen Geleneksel Kazak Gelinlikleri

a

b

Şekil. 1992 yılında Kazak kültüründe giyilen gelinlikler

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : MASSADIKOVA, Guzal

Uyruğu : KZ.

Doğum tarihi ve yeri : 30.10.1990, Kazakistan

e-mail : guzmasadik@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi/ Moda Tasarımı A.B.D	Devam ediyor
Lisans	Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi/ Moda Tasarımı Bölümü	2013

Yabancı Dil

Rusça, İngilizce

GAZİ GELECEKTİR...